

**De diebus decretoriis libri tres / Joanne Guinterio Andernaco interprete:
nupperime ad exemplar Venetum recogniti & divulgati.**

Contributors

Galen.
Guenther, Johann, 1505-1574.

Publication/Creation

Lugduni : P. Rolletius for Gulielmum Rovillium, 1550.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/tzu2f8u7>

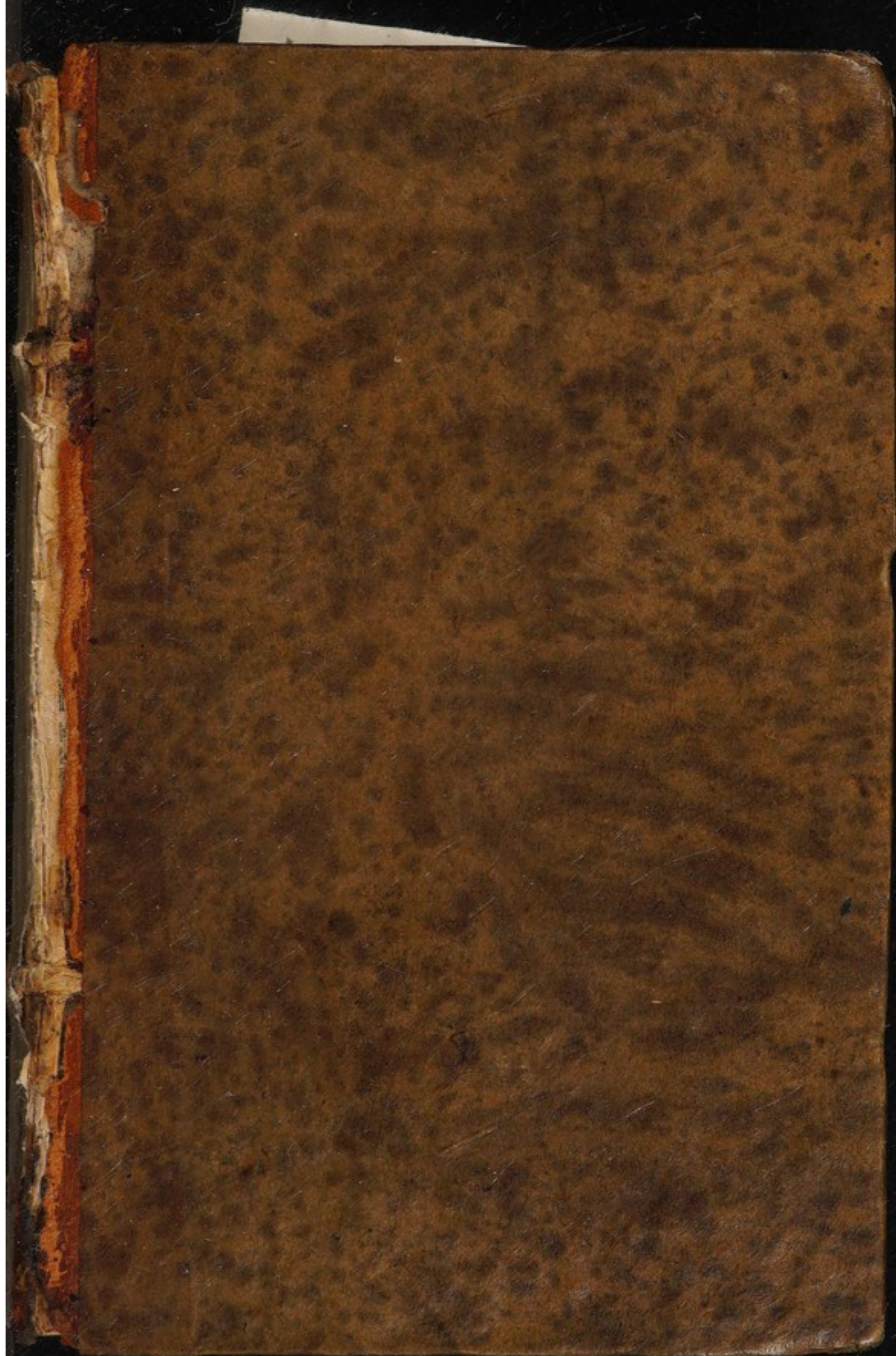
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

CATENI

DE SANCTE

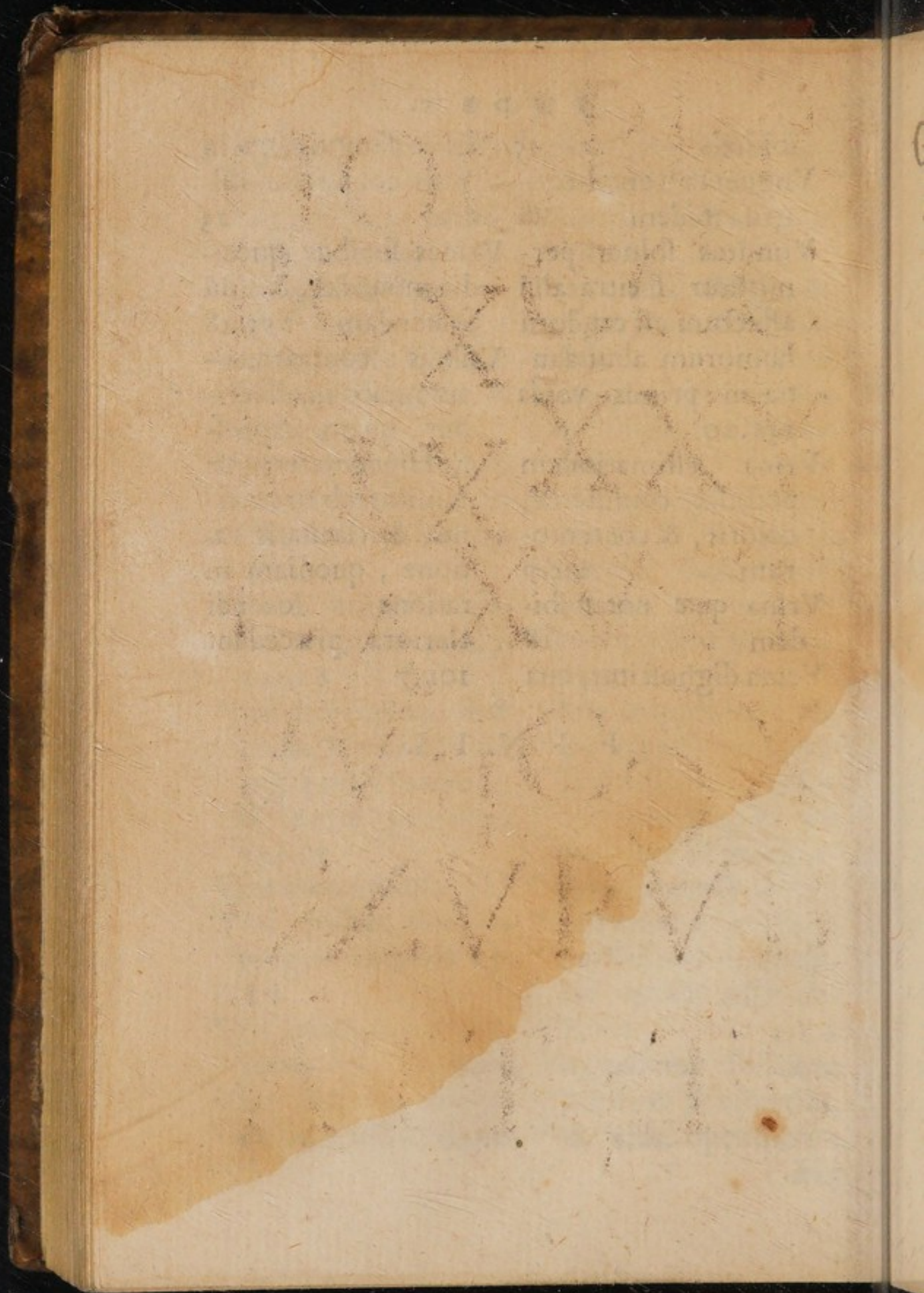

CLAVDII 2513
GALENI DE
DIEBUS DECRETO-
RIIS LIBRI
TRES,
*

IOANNE GVINTE-
RIO ANDERNACO
INTERPRETE:

*Nuperrimè ad exemplar Venetum recogni-
ti & diuulgati, cum indice rerum
scitu dignarum.*

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Ronillium,
sub scuto Veneto.

1550

C. A. T. M. D. B.

DICTIONARY OF THE

LANGUAGE

OF THE

AMERICAN

INDIANS

OF THE

WEST

OF THE

OF THE

WEST

INDIANS

OF THE

WEST

CL. GALENI

DE DIEBUS DECRE-

TORIIS, LIBER

PRIMVS,

*

IO ANNE GVINTE-

rio Andernaco interprete.

Quæ in primo libro de diebus decre-
cretoriis continentur.

¶ Quid significat ipsum nomē Crisis, & quid
ipsum de diebus decretorijs.

Aduersus eos differit, qui aiunt nullum diem esse
decretorium.

Quòd secundum multas differentias decretorij
dies inuicem differunt.

Quamobrem de aliquibus diebus inter se conue-
niant medici, de quibusdam verò dissentiant.

Doctrina de differentia dierum decretoriorum.

De dignotione principij ipsius morbi.

De dierum decretoriorum facultate.

Quòd aliquando crisis fiat in primo die.

Doctrina de differentia dierum decretoriorum post

vigesimum.

Quod medicorum inscitia, egrotantium aliqua
difficilis sollicitudo, & quaedam quæ extrinse-
cus præter opinionem accidunt, crisis diem cer-
tum permutant.

Quod, si in nullo prædictorum erratum sit, in pri-
mis ipsis diebus crisis præcognitio fiat.

Quod morborum diuturnorum, quorundam qui-
dem in secunda, quorundam verò in tertia se-
ptimana exactæ solutiones præcognoscantur.

C A P. I.

vo' solutiones morborū
qui non paulatim, verūm
subito finierūt, certas esse
cognoscamus: excretio
quædam copiosa, vel ab-
fcessus insignis appare-
bit. Nam qui morbi citra hæc quiescunt ac
finiuntur, in iis recidiua timenda est. Qua-
re animum diligenter adhibere conuenit,
ægrūq; modis omnibus obseruare, ne quæ
omnino sanis vel in cibo, vel in potu, vel
balneis, vel motu, vel denique in aliis qui-
buslibet concedimus, agere ipsum permit-
tamus. Si nanq; morbus quiescens exiguus
fuerit, forsan ob tam exactā victus rationē
prorsus subsederit, vt postea nunquam re-
uertatur. Porro si malignior existat, etiam
tunc quum hoc viuendi modo vsus fueris,
re

redibit: sed tamen nō cum summo discrimine. Si verò neglexeris, parumq; studiosè animum aduertas tanquàm planè soluto, multo grauior quàm antea euadet. Itaque morbi cuiusdam magni, & vehementis solutionem firmam, signa quæ λυτήρια, id est solutoria vocat Hippocrates, præcedere oportet. Partim sudores bonos ex toto corpore manantes, vel vrinarum, vel alui recrementorum copiam, vel vomituū: Partim sanguinis ex naribus profusionem, vel aliam quādam eius euacuationē, velut ex ani venis fluore, quas ἀμωρροΐδαις appellāt, vel ex vtero: Partim in glandulis, quæ auribus subiacent, abscessus, aut in alia quādam ignobili particula, aut articulis. Cæterum, quibus nullo huiusmodi signo apparēte morbus finisse videtur, de his Hip. † In veteri cod. ad-
pocrates vnde quaque admirabilis, cōmuni quidem sermone hunc in modum pronuntiat: Quæ sine signis finita sunt, ferè τῶν ἀπο-
p reuertuntur. Membratim verò & in ipsis γινώσκων. id
Aphorismis, & opere Prognostico, nec mi est, in a-
nus in Epidemiis perdocuit, quorūmnā phorismis,
recidiua exitio sit, quorum minus. Itē quæ & ita vi-
nobis curare licet, & prohibere ne reuer-
detur le-
tantur. De his sanè alibi sententiam ipsius gisse anti-
explicauimus. At nunc de iis morbis qui si-
mul cum signis defierunt, quiq; iam in iu-
terpres.

dicationem venisse dicuntur, verba faciēda esse censeo illis qui boni quippiam de decretoriis diebus intellecturi sunt, cognitu necessaria. Præcedit enim nunc excretiones in his & abscessus, nō mediocris in ægri corpore perturbatio. Hic siquidē frequenter spiritum subito difficilius trahit, vel delirat, vel caliginem vel splendores ob oculos versari putat, vel lachrymas fundit, vel oculos rubentes habet, vel tempora graua, vel in ceruice dolores percipit, interim vel capite dolet, vel nigra quædam seu obscura oculis offundi queritur, vel stomacho laborat, vel inferius labrū quasi tremulum ac intro contractum habet, vel rigore vehementi conquassatur. Quinetiā plerisq; præcordia attrahuntur: iidem male se habent, exiliunt, frigidamq; experūt, & vri se magis ac antea dicunt. Nonnullis ipsorū accessio quoq; maturior incipit &

† *In græc.* longior, vehemētiorq; euadit. Ad hæc *græc.* impresuis sopor, aut aliud quoddam† symptoma *his* hoc in occupat. Atque hic iam vniuersos qui *ad loco addi.* sunt in metu esse maximo videre licet, *αὐτὸν ἄλλο.* direq; dicentes, quòd ægrotus nihil ab iis *id est,* & distat, qui in foro de morte iudicantur. *aliud, in* Vnde mihi quidam medicorum ne affuisset *veteri non* se quidem huiusmodi ægrotantium per-
turbationibus apparent: vel non inquire-
rent

rent quid iudicationis vocabulo significaretur, neque an res ita fieri posset, vel minus. Vtrum enim morborum quasdam subitas solutiones cum excretiōe aliqua vel abscessu fieri dubitant? an hoc quidem vidisse se profitentur, alia verò symptomata, quæ ante paulū recensui adesse ipsis, ignorant? an hæc quoque intelligunt, non autem id quod accidit, iudicationem appellandam esse prædicant? Quod si est, non de re, sed nomine disceptatio est, nam neque cognoscere se fatentur turbationes quasdam subitas oboriri ægro, corde, hoc est stomachi orificio, laboranti, vel exiliēti, desipienti, aliaq; id genus patienti: tum neque paulò post in eis vel sudore, vel sanguinis profluuiο, vel alio quodam simili eueniente, securam morbi solutionē consecutam esse, vel extremæ contentiōis ac cauilli, vel dementiæ esse iudico, siquidem hæc non inter ea numerantur, quæ rarò contingunt, sed quæ potius quotidie apparent. Nos sanè turbationē adeò subitam, iudicium seu crīsim appellamus, atque finire ipsam plerunque ad salutem, interim ad exitiū affirmamus. Si porrò quis aliud quippiam, non hoc iudicium esse dicat, & deinde contentiosus sermoni meo obstrepat, is opinionem suam, non me reprehendat.

dit. Præstabat igitur, scientes quid tandem sibi velit ipsum vocabulum, eos de re sermonem instituere. Sed horum inscitia ac contentioni ne quidē Aesculapius ipse mederi possit. Atque hæc mihi, præter institutum aduersus illos dicta sunt. Cæterum, quibus artis opera curæ sunt, cum illis iam de proposita hic consideratione differam.

CAP. II.

Iudicia enim seu crises ipsæ singulis diebus accidunt, sed neque pares numero, neque ex æquali fide. Hoc intercedit discriminis inter illas, quod aliæ salubres, aliæ malè eueniant. Quædam cum pluribus, & difficilioribus symptomatis, & maiore certamine: nonnullæ statim ab initio tuto accidunt. Quin etiam in hoc plurimum differunt, quod hæc deficientes, illæ perfectæ sunt. Nec minus, quod aliæ certis statutisque diebus indicatæ prius sunt: aliæ repentè, & ex improviso, non indoctis modo, sed peritis etiam artificibus eueniunt. Tot autem iudiciorum, quod dierum decretoriorum differentiæ existunt. In duodecimo etenim & decimosexto, nullum vnquam iudicatum vidi. In septimo, ne vel numerare omnes adhuc possum.

sum. In sexto iudicantur, sed cum difficilibus symptomatis, & periculo non mediocri, ad hæc absque fide, imperfectè, obscurè, sine notis, & ad perniciem. Quum igitur non solum mihi tot annis obseruanti huiusmodi quædam dierum differentia, sed Archigenis etiam imitatoribus in artis operibus diligenter admodum versatis inuenta sit: insuper his superioribus Tarantini Heraclidis studiosis, qui ex usu speculationem collegerunt: postremo etiam Philotimi, & Dioclis sectatoribus, aliisque veteribus: tum ante hos vniuersos Hippocratis diuino ingenio admirabilis æmulatoribus: quomodo non quis iure in dierum numero differentiam quædam statuatur? Nam quod in tot annis septimum quoque iudicantem subinde simul & absolutè, fideliter, tuto, manifestè, conspicuè, & salubriter: Sextum è contrario viderim, non paruum quoddam discrimen ostendit. Porro quod ego quidem nunquam duodecimum viderim iudicantem, alius autem quispiam raro simul & imperfectè, infirmiter, cum periculo, obscure, sine signis, & malè: neque hoc exiguum dierum differentiam indicat. Multi siquidem morbi sunt, qui in septimo die iudicantur absolutè pariter & securè, tuto, apertè, cū

bonis signis, & dextrè. In duodecimo rari quidem adeò, vt nobis visi sint nondum. Et si cui aliquando ante nos in duodecimo die crisis euenisse visa est, vel imperfecta, vel infida, vel periculosa, vel obscura, vel sine signis, vel omnino ad malum accidere visa est. Voco imperfectam iudicationem, quum ex morbo quipiam relinquitur: Infidam seu incertam, quum morbi recidiua contingit: Periculosam, quæ cum symptomatis grauibz accidit: Obscuram, quæ citra excretionem, vel abscessum quempiam euidentem euenit. Sine signis fieri dicitur, quæ à nullo priore die indicata est. Mala dicitur, quòd in ægri perniciem omnino definit. Rursus absolutam voco, quæ in morbo nihil facit reliqui: Fidam, firmam, securam, certam, quæ redit nunquam: Tutam, quæ sine periculosis symptomatibus accidit: Sic manifestam, cui excretio quædam, vel abscessus insignis ac conspicuus adest. Cum bonis signis accidit, quæ à contemplatorio prius indicata est. Bonam esse, quæ ad sanitatem definit, non puto quempiam latere. Verùm si hæc ita apparent, maximam esse dierum inuicem differentiam nullus reclamabit.

CAPVT III.

Dicet forsan aliquis, nihil verum esse
eorum quæ diximus: sed nos argen-
tum à iudiciariis diebus accipientes, ipsos
in res medicas introducere, tanquam no-
thos quosdam pueros, germano veroque
generi assimilantes. Qua enim remoti
alia quàm argento euidentia mentiremur?
Non enim generatim iudiciarii nobis cō-
ueniunt, neque ciues aut familiares sunt,
vt ipsis sine mercede subueniamus. Quid
nanque vel melius esset, vel illis vt decre-
torii esse putentur, vel nobis, si vt sunt,
ostenderimus? At quemadmodum alia
quoque per experientiam cognita indi-
camus libere, iniquissimum esse putan-
tes, veritatem occultare: sic dierum dif-
ferentias, quas crebro spectauimus, di-
cimus vti vidimus. Quum autem optimos
medicos simul & homines (ambo enim
sunt Dioclis & Hippocratis studiosi) i-
tem alios, quorum prius mentionem fe-
cimus, eadem de ipsis pronuntiasse in-
ueniamus, adhuc etiam magis, vt puto,
confidimus tanquam vera dicentes. Ve-
rùm non consentiunt vniuersi hi (in-
quiunt) de iudiciariis diebus, sed hi plures,
illi

illi pauciores esse dicunt. Item quidam hos quidam illos iudiciarios esse pronuntiat: non eosdem vniuersi, sed ut cuiq; sua est opinio. Quid igitur per deos quæso ad illos dicas? Num in quo dissensum est, hoc omnino non esse dicitis? Atqui nondum conueneritis. Nam quòd accuratiore experientia, inquisitione & iudicio huiusmodi opus habeant, apud omnes inconfesso est. At quòd nullus eorum qui dissentiunt, vera nuntiet, nò modo nò vos ò eximij decretoriorum calumniatores, sed ne Pironem quidem dubitationem professi recipiunt: quoniam hi dissensionem inexplicabilem nò simpliciter vniuersam quolibet, rei quàm ignorant signum pronuntiant. An igitur nò licet iudicare, quis de decretoriis diebus vera, quis falsa dicat? An possibile quidem, sed non facile? An etiam tempus longum, atque diligentiam accuratam desiderat? Nam morborum initia interim latent. Vtrum iam is dies decretorius pu-

† *Mendose* tandus est, in quo iudicii aliquis dies ex-
in ald. le- titit, an in quo morbus primum discuf-
gitur à pi- sus sit, considerationem quandam deside-
reto, pro rat. Alius enim quispiam alterum ipso-
à pinto. rum, arbitror, alius alterum opinabitur, forsan etiam aliquis neutrum: sed in quem plurimum iudicii tempus † peruenit,] eun-
 dem

dem esse decretorium diceret, quando ad hoc vsurpamus etiam, quod frequenter viderimus. Erat autem hoc in diebus quibusdam impossibile, qui raro iudicant, vel casu quopiam. Non enim impossibilis est hypothesis, si quis raris diebus incidat primis: dein priusquam longum iudicium expectarint, de ipsis tanquam decretoriis ferunt sententiam. Ex huiusmodi vniuersis, necessarium est veram dierum iudicii historiam turbari. Si etenim in quo quis iudicatus est eum decretorium diceremus, facillima sic eorum cognitio euaderet, & prope omnibus decretoriis esse liceret. Quoniam verò non satis est raro iudicantem vidisse, verum cerebròtum ut crisis sit, quemadmodum recensui, bona, perfecta, secura, manifesta, adhuc tuta, & prius indicata, constat vniuersum in Soriticam dubitationem incidere. Si enim quædam ex his quæ dixi, adsint, quædam absint, & præsentia æquantur absentibus, vel exiguus aliorum sit excessus, liquet nos de huiusmodi die addubituros esse decretorium an non appellare oporteat. Si quidem omnibus quæ dixi præsentibus, vel plurimis & maximis, adhuc dubitare, summa est stultitia: quemadmodum si nullum ipsorum, vel omnino pauca leui-
que

que potētia prędita adfuerint, quin etiā hic
nō ex decretoriis numerāndus est. Quod si
parua quædam eorum quæ ei adsunt, & nō
adsunt, differentia sit, manifestum est nos
in dubitationē venturos, utrū ex decreto-
riis hic referendus est, an minus. Ego ita-
que ipse ab adolescentulo quidem dies de-
cretorios obseruare incepti, vt ex mea ipsius
experientia, de ipsorum dissensione iudi-
care: etsi iam clare de quibusdam memo-
riæ præteritę vitio pronuntiare nō possim.
Tale etiā Hippocrati viro nimirū veraci,
diu admodum accidisse videtur, si quid ex

†*In vete-* primo Epidemion cōiecturare oportet: vbi
ri cod. le- multos dies in vnū congesit, quos in Pro-
gitur πρὸ gnostico & Aphorismis circuncidere vide-
regov, non tur. Demonstratum verò nobis est alibi,
πρὸς ἰγὰρ nec iam minus ex sequentibus clarum eua-
ut mendo det†prios, Epidemion libros Hippocra-
se in Ald. tem scripsisse, dū speculationes adhuc ex-
In alijs le perimentis exploraret, nec generatim sen-
gitur πρὸ tentiam de eis proferre auderet. Quamob-
regov, id rem ii qui dies iudiciarios tollunt tanquā
est prius, non existentes, quoniam de illis inter me
et ita vi dicos non conueniat, non adeò in artis o-
detur le peribus animum aduertisse mihi apparēt.
gisse ve- Nam si aduertissent, non solum in quibus-
tus inter- dam diebus discordare scribes de iis,
pres. sed etiam in plurimis conuenire, vbi cōsi-
dera

derarint, & deinde experientia suae meminerint, inuenirent nimirum alterius esse naturae illos in quibus cōsentiunt, alterius illos ubi discrepant. Quis enim vel septimum vel undecimū, vel decimumquartū, vel alios quosdam similes non dixerit esse iudiciarios? Nemo opinor. Apparent enim omnes tanquam vno ore de ipsis iudicium pronunciare. Atqui si de omnibus inter scriptores cōueniret, forsan omnes ipsos ordine liceret sine iudicio & inquisitione veritatis aliquem imitari, qui primus de iudiciariis diebus disseruit. Quā autem in plurimis discordant, non adhuc huiusmodi quid cogitare licet. Sed mihi mirari succurrit, viros ob veritatis acquirendae studium, nempe quod non eodem omnes dicāt, sed in quibusdam discrepent, neque temere, neque sine ratione mihi facere videntur. At qui dies omnes iudicationum notas conseruant paulò antè à me scriptas, in iis vniuersi pari modo sentiunt. Qui verò ambiguitatem aliquam ac dubitationem habent inde, quod nonnullae eis notae adsunt, quaedam non, haud ita simili modo ab omnibus scribuntur. Unde conicere est non obscure, decretoriorum dierum naturam quandam esse propriam, eximiā. Quos enim seorsum vnusquis

quisque nostrum ad talium experientiam
deueniens, iudiciarios pronunciauerit ex
eo quòd omnes conseruent iudicationum

† *Mendose* notas, † eosdem I apud illos quoq; in con-
in græ. in fesso esse inuenias: sicut etiam quos ex-
pressis le- perientia nemo potest iudicare, de his esse
gitur τὰ dissensionem. Nullum igitur ego his ma-
τα pro ius iudicium de iudiciorum dierum na-
ταύτας tura existimo, quā quòd eos, qui omnes iu-
dicationū notas habent, has quoque apud
illos reperiās, omnesq; conuenire: de qui-
bus quis dubitet, de is dissentire. Nam in
talibus controuersia fidem iis qui in con-
fesso sunt, firmam astringit. Præstaret sophi-
stis cauillos aliquando odio profecutis, de
illis qui omnes habent iudicationum no-
tas, omnibusq; in confesso sunt, promptè
sententiam dicere, & de reliquis confide-
rare: quandoquidem propter dubitatio-
nem quæ in paucissimis est certitudinē in-
plurimis adeò conspicuam peruertere, ex-
treme absurdū est. Age igitur nos, si verita-
ti studemus, ipsorū iudicio integrè manū
admoliāmur, & primos sanè tanquam re-
gulas quasdā omnes iudiciorum notas ha-
bentes, apponamus: secūdos his proximos:
deinde tertium quendam & quartum or-
dinem statuamus, & cuiusq; dignitatem in-
dicemus. Etenim huiusmodi cognitio ad
cura

curaciones morborum, † & solutiones,] † *In vete-*
 non leue momentum affert: ne videlicet *ri græco*
 iis timeamus, qui fidis diebus iudicati *cod. non*
 sunt, aut tenuem victum præbeamus, néve *legitur nō*
 perfidis diebus iudicatos parum diligen- *λύσας, ne*
 ter obseruemus. *que habe-*

CAPVT IIII.

tur in ve-

Primum itaq; omnium dierum decre- *teri trans-*
 toriorum septimū dicimus non nume- *latione.*
 ro videlicet & ordine primū, sed potentia
 & dignitate, omnes enim summam de-
 cretoriorū notas occupat: quinetiam plu-
 rimos iudicat, & absolute, item cū manife-
 sta excretionē, vel abscessu, sine periculo ve-
 hementi, & vt plurimum quartus eum præ-
 nūtiat. Nam si vrinæ in illo planæ, vel spu-
 ti, vel deiectionis, vel appetitus, vel mentis
 vel sensus, vel alterius cuiusdam similis, ma-
 nifesta contigit mutatio: quā vt non simi-
 lis in septimo iudicatio comitetur, quomo-
 do fieri posset? bona si ad salutem, mala si
 ad peiora pertendat. Plerunque igitur bo-
 na iudicia eueniūt in die septimo, etenim
 hoc ei præter cæteros accedit: quanquā nō
 nulli etiā in eo moriātur, & euidenti conuer-
 sione ad peiora pergentes, in sequenti quo-
 dam decretorio intereunt. Sextum verò
 diem, quanto pauciores in eo iudicantur
 quam in septimo, tanto quoq; maligniorē

inuenio, vt qui ferè ex aduerso natura septimo oppositus fit. Quinetiã qui in quarto ad peiorem statũ recidunt, pleriq; sexto moriuntur. Econtrario rursus si bona conuersio contingat, septimum expectabit. Et si raro interim ad meliora conuersionem in quarto die eueniẽtẽ sextus excipiens iudicarit, dici nõ potest quãta cum perturbatione, periculo, & metu hoc fiat, quasi æger statim adeò fato sit functurus. Nam si in delationem animi, quam cataphoram dicunt, incidant, sopori graui simile quid ipsis obuenit: fiũt q; tum omnis sensus, tum vocis expertes: & si qua excretio proueniat, animo cõsternuntur, pulsus ipsorum concidunt, color abit, tremunt, collabuntur. At septimus dies semper pro excretionis portione, reficit ipsos magis ac recreat. Atque igitur sexto die maligna, acria, foetida multa tum deliciunt, tum vomunt. Sudores rari quidem æquales toto manãtes corpore, & calidi: quales siquando oboriuntur, plurimum afficiunt ægrotos. Timor inuadit spectantes eius rei ignaros, interdum parotides malignæ, vel etiã arquatus, vel alius quidam abscessus, alterum certamen, quo discutiatur requirens emergit. Ex vrinis iudicas? Nec interim in his boni quippiã inueneris. Et
enim

enim crudæ decolores,tenues, boni nihil quod subfider, habētes: sed nunc quasi testa ceū, nūc arenosum, in totū autē inæquale, incoctū, ipsa copia tātū in sexto die, quibus apparent conducens. Atq; hæc moderatissima leuissimaq; sunt, quæ illo die incolumi futuro cōtingūt. plurimos autē alios statim syncopa corripit, vel suffocari largo sanguinis profluuiio, vel euacuatione parū moderata, itē vel catoche quadam vel insania, quam *μαρία* Græci appellant, vides, alios in manifestā perniciē iniecit, arquatos cōcilians, parotidas nō bonas educens, & talem insanabilem interim excitās, demum quod mali genus non adfert. Mihi equidem frequenter in mentem venit septimi diei naturam, regi assimilare, sexti verò tyranno. Ille siquidem clementior tanquam bonus, aliquis princeps iis quos iudicat, vel supplicii partem adimit, vel illustrat victoriam: Hic e contrario vel pernicie illius quem iudicandum accepit, gaudet, vel salute dolet, quaritq; vbi animum expleat, & malè ægrum, qui in ipsum incidit, tractet, & longa punitione exerceat. Age igitur sermo hic mihi sistat, prius quā aliorum dierum decretoriorum naturam explicem. Si quis roget me de septimo die, an decretorius sit, dein vbi hoc affirma-

rim ex parato, de sexto rursus quærat quid ei respondero? Nam si eandem huic quoque appellationē imponā, putabit aliquis natura ipsum septimo assimilé me existimare. Si verò natura contrarium, ideoq; ex decretoriis diebus exemerim, forsan opinabitur eodem genere cum duodecimo, & decimosexto comprehendi: de quibus antea dixi, nunquam me videlicet ipsos vidisse iudicātes. De his sane quid sentiā, prompte, ut de septimo dixi, enunciabo. Illos enim quòd nullam decernendi notam habent, non decretorios dicam: Hunc, quia omnes habet, decretorium esse. De sexto non tam absolutam enūciationem statuere possum: decernit etenim frequenter de morbis, sed dolosè, & prauè. Quapropter si quis me cogat de ipso ferre sententiā, nō longa oratione usus, ut paulò ante quum vniuersam eius naturam recenserem, sed summam complectens, sextum diem malum esse decretoriū dixerò, quemadmodū septimū bonū. Non tamen sic cōuenit simpliciter, atq; angusta oratione de re nō simplici pronūciare: nā præter alia medicorū pleriq; rei ipsius obliti, de nomine cōtendūt. Nonnulli subitā in morbo mutationē iudicationem appellant. quidam, nisi bene ægro cesserit, tale crīsim nō vocitāt: aliqui
ho

horum vtrunq; iudicii opus esse ferunt. At iudicium ipsum perturbatio nē subito mutata cum signo quodam euidenti, ex ipsa videlicet morbi natura prouenientem, nō extrinsecus esse arbitrantur: deinde multum ac diu de significato contendunt. Neque id ipsum intelligentes, tanquam à rebus medicis desciscētes, vel dialecticis vel grammaticis, vel rhetoribus conuenientem considerationem recipiunt. Siquidem dialectici munus est, de nominum rectitudine disputare: Rhetorum & grammaticorum est inspicere nomen an Latinis in usu sit. Atque hæc nonnulli medicorum faciunt, tantam vel dialectices, vel grammaticę vel rhetoricę cognitionem ac intelligentiam habētes, quantam asinus lyræ. Hi ergo medicorum res omittentes, & aliena malè tractantes, vtrinq; grauiter peccant. Nos sanè quomodo quis medicis nominibus optimè vtatur, alibi demonstrauiamus. In præsentī cōmētario dierum naturā interpretari statuimus, sophistarū nugas aliis relinquētes, qui artis opera parū curāt, sed nugantur velut in adolefcētiū diatribis: Dīceretur tamen nonnihil in sequentibus etiā de prædictis nominibus, vt illorum cauillos quis possit diluere, homonymias distinguens. Nunc autem prius ipsam vtilitatem

explicemus quemadmodū in omnibus cōmentariis fecimus, vt hāc iam tenens, eaq; fruens abunde, sophistarum nugas reprehendere condiscas. Nam vt alia sine longa ipsorum nugacitate, artis cādidiati possunt ediscere, omnem adamussim dierum naturam ex ipsa doctrina opere possunt consequi. Atqui in totum ab eorū loquacitate tam vulgata abstinere, impossibile est: postremo quoq; in priore sermone vel inuiti ipsam attigimus.

C A P. V.

P Vta itaque illa vice procemii alicuius propter speculationes celebritate mihi esse prælibata. Vtilitatem autem ipsam, & præstantiam ad artis opera nunc deinceps dicere vniuersam, tempus postulat, quòd quidem vtilitas sit, etiam sine appellatione ostenditur, quòd autem veritas nō statim apparet, sed ex ipsis rebus iudicationem expectat. Quare lectores hoc adhortari opportunū est. Vt postquam, quēadmodum & nos omnia hic scripta multo tempore iudicauimus, ipsi quoq; in agris eadem explorauerint, tum audeant de dictorum veritate sentētiā proferre, prius autem non. Igitur denuo ab iis exordiamur, à quibus in ipsius libri initio incepimus,

mus, & vt solum memoria teneantur, per capita resumantes quæcunque prius dicta sunt, repetamus: quæcunq; verò nondum enarrauimus, fusa oratione interpretemur. Hæc autem dicta sunt: Morborū solutiones, quæ subito, vniuersimque fiunt, excretionem quandam vel abscessum euidentem requirere. Dierum verò in quibus eueniunt, naturas esse differentes. Etenim septimum, & frequenter soluere, & perfecte, & cum fide, & salubriter, & sine periculo, & clare, & notabiliter. Sextum frequenter quidem & ipsum, sed non septimo similiter. Nam & pauciores ipsum iudicare, & solutionis modo plurimū differre. Neq; enim bonas salubresq; ipsas esse, verū malitiosas plurimas: neq; si bonas, omnino & perfectas: imò neque si perfectas, statim etiam cum fide: quia nonnunquam morbus reuertitur, exacte licet solutus esse videatur. Quinetiam cū periculo, & obscure sextum diem iudicare, idque ei maxime proprium esse, hoc quoque diximus. Attamen sine signis iudicium non ita sexti propriū est, sed quartus ipsius vt etiā septimi index est. Hæc igitur præfati sumus: quæ restant, nunc adiiciamus. Septimi naturā decimus quartus maxime imitatur. Proximi his sunt nonus, vndecimus,

& vigesimus, prope hos verò tertiusdecimus & quintus, post hos quartus: hunc sequuntur tertius, & decimus octauus. At sexti naturam nullus exacte aliorum dierum imitatur. Si aliquando in octauum diē vel decimum subita morbi solutio incidat, similis ferè ei est quæ sexta accidat: verum rarò in his soluitur, nec cum fide, nec bene,

† *Non est* ne, † nec salubriter, Inec perfecte, in super
in græco. ad hæc obscure simul & citra notas: vnde alterius esse naturæ ipsi cum supra dictis ostenduntur. Quemadmodū in his morbus subito non soluitur, ita nec iis quos statim recensebimus, duodecimo, sextodecimo & nonodecimo. Medius inter hos ordines dierum subito non soluentium, octauus dico, decimus, duodecimus, decimiseptus, decimioctauus, quos iam retulimus: & tertius, quartus, quintus, sextus, septimus, nonus, vndecimus, decimi-quartus, decimiseptimus, decimioctauus, vigesimus, decimus tertius maxime videtur mihi esse positus. Nec scilicet ita reiiciendus sicut hi qui secundæ sunt notæ: nec ita soluere morbos natus, sicut ii qui primæ sunt notæ. Huiusmodi quædā dictorum dierum ad vigesimum vsq; differentia est. Reliquas ordine deinceps dicturus sum, hoc primū in memoriam reuocato, quod ante paulū promisi. Nam
 quan

quantum ad artis opera attinet, longo ad inuentionem tempore opus est, breuissimo autem ad disciplinam. Quicquid est aliud reliquum, vel sophistarum nugæ, vel aduersus hos controuersia est, etsi hæc quoq; deliramentum sit: præstaret etenim ipsos despicere: propter iuuenes tamē qui aliquando à cauillationibus circunuenti à naturali ratiocinatione recedunt, necessario locum habet. Igitur quid proposuerimus manifeste iam liquet. Nā sine nominibus etiam his, iudicari, iudicatum esse, iudicium, & decretorium, differentias dierum interpretatus sum: non à ratione quadam, vel dogmate abditorum eas introducens, verū ex solo diuturno vsu speculationem constituens. Porro quicumq; hoc omisso, vel quomodo iudicationem definire conueniat, vel quæ ratio sit, cuius occasione non æquē in vniuersis prædictis diebus iudicia fiunt, disquirat, sophistis controuersia ansam præbebit, qui huiusmodi sermonibus cōtradictētes, rē ipsam se subuertere putant, veluti si quis videndi causas, quas philosophi dicunt, reclamans, se visum sustulisse credat: vel si quis de motu quid dicat non habeat, vel de loco, tempore, generatione, & corruptione, cum sermonibus res quoque sustulisse arbitretur.

Talis est enim de iudicio & decretoriis diebus sophistarum dicendi facultas: qui evidens ipsum sanè amovere nō possunt, significata transponunt, & ad finitiones quasdam reclamant, postremo de natura numerorum placita proscindunt. Quamquam à nobis nuper scripta præceptio ac disciplina nihil horum attigit: atq; huius

† In vete- rei gratia sophistarum os obturat, utilita-
 ri graco- tem vsumque breuiter edocet. Pari modo
 codi. legi- dierum post vigesimum differētias com-
 tur μμ- pendiose tractassem, nisi ratio quardā ne-
 δεν άλλο cessaria obstitisset: quam & ipsam Empi-
 α τοις ενεg rici, † qui nihil euidenter apparentibus at-
 γως φαινο tribuunt. Jaccurate nouerunt: non tamen
 μένους προ qui primum artem recipiunt.

οδοξάζον-
 τες. ut ver-

CAP. VI.

tendū sit: **C**Aeterū est aliquis hic qui roget, quod
 qui nihil Ctandem morborum principium? Et
 aliud re- enim vigilant, cibos fastidiunt, capite gra-
 cipiunt nisi uantur, segnes, & ad motum pigri fiunt,
 quæ eui- toto corpore lassitudinem sentiunt, aliaq;
 denter ap id genus infinita patiuntur plurimi agro-
 parent. Et taturi. Atq; hæc primo adueniunt modi-
 ita legi- ce, verūm semper magis augescunt, pau-
 tāt inter- latim obambulantibus iam, & cōsueta fa-
 pretes. cientibus. Posteaquam verò nimisquam
 displicere sibi cœperint, ac ab affectu victi

pri

primum fuerint, tunc decumbunt. Vnde
 perspicuum euadit, morbi principium ita-
 tuere conueniens, non leuioris esse nego-
 tii. Quippe adamussum primum, insensi-
 bile esse: ubi iam decubuerit, non morbi,
 sed decubitus esse principium. Quinetiam
 quod fortiores quidam sunt, mali que pa-
 tientes: item quod [sustinentur à quodam
 fin ciuili actione] longiusq; eunt, & pro- *† In vete-*
 cul à domo deducuntur, atq; ob alias hu- *ri græco*
 iusmodi causas possit quis nondum de- *codi. nō ha-*
 cubere, sed malè affectus quidem esse: si *betur cū,*
 mollis quispiam animo, imbecillis, timi- *adeo vt lo-*
 dus, & de quamlibet leui causa suspicio- *cus ita ver-*
 sus, statim decumbit. Cuius igitur decubi- *tendus sit:*
 tus morbi initium putandus, nemo facile *occupati*
 inuenerit. Atqui si neque primum exacte *sunt in ali-*
 principium capere licet, neque decubitum *quo cui-*
 morbi initium consistere ratio est, constat *li negotio.*
 neq; aliud tempus aliquod, vel ante decu-
 bitum, vel post eum. Siquidē priora omnia
 inique capientur primo principio negle-
 cto: quæ post decubitum sunt, multo ini-
 quius, si neque huius tempus morbi exor-
 dium est. Huiusmodi quidem sunt addu-
 bitationes. Porro ipsorum solutiones di-
 uersæ sunt: Prima & maxima multos re-
 pente morbos inducit, vel simul cum ri-
 gore, vel dolore vehementi, nullo planè
 sen

sensibili symptomate eū prægrosso. Morbis itaq; aliis, in quibus obscura principia sunt omisissis, decretorios dies in manifestissimis experiamur. Quin & cœnatis facillime plerisq; & exercitatis, tum lotis subito morbus aduenit: quemadmodū Hippocrates quoq; de multis ægris scriptū reliquit: vt idem autor de aliis ægrotis scribere consuevit, quia prius, quàm ægrotare inciperent, stando in erectum fatigabantur. Et quidē hoc ipsum dicētes, antequam morbus incepisset, inscīi ac imprudentes veritatem cōfitemur. Nam morbi initium tempus illud ipsis putandū est, quum manifesto febricitare incipientes decubuerint. Non enim idem sibi vult capitis dolor & febris: sicut nec vigilia, & cibi fastidium, & totius corporis grauitas, vel lassitudinis sensus, verū singula hæc, diuersa quædam à febre existētia, febrem denunciant. Tu igitur ô sophista, mētem his aduerte. Febris inuadens, maximeque acuta, neq; nos, neq; idiotā quemlibet latere potest. Finge autē, si voles, latere nos quoq; sed mirarer, si diutius hora ægrotantem, licet omnino sensus expers sis, latuerit. Putemus itaq; inuasisse hora decima: sit autē verum initium, quòd non decima, sed nona hora contigerit: quid hoc ad dies decre

cretorios? In hoc artis medicę opera nimis
vti vides, pereunt, quod ægrotantium non-
nulla hora vna latuit. Hippocrates sanè
medicorum omnium diligētissimus, vni-
uersa hæc quum obseruasset, quemadmo-
dum, quod complures repente nullo prius
oborto symptomate quidam stando in re-
ctum fatigati, febricitare inceperunt, me-
morix prodidit: ita iudicationes euenien-
tes à primo die quo febricitauit homo, nō
ab illo quo capite doluit, vel huiusmodi
aliud quippiam passus est, accurate inspe-
xit: quoniam in huiusmodi principiis de-
cretoriorum dierum experientia medicis
est. Porro tu si principia ratione contēpla-
bilia vis inspicere, forsan ἀεπαθείας, id est
perpetuæ inualetudinis placitum attinges.
At non Asclepiadarum medicina talis est.
Ratione siquidem cōtemplatorias illi fe-
bres neq; dignoscere, neq; curare dignati
sunt. Sensiles autem, & claras, & potissimū
quum acutæ sint, in quibus & decretorio-
rum dierum contemplationē requirimus,
neq; idiotam quemlibet, neq; medicū la-
tere possunt. Quid iam tibi vis? An ex iis
qui statim decubuerunt obseruationē fa-
cere; vel qui stando in erectum defatigati
sunt? Hippocrates etenim in vtrisque faciēs,
eosdem de ambobus decretorios pronun-
cia

ciavit, non ubi primum capite doluit, sed quum primū febricitavit, morbi initium constituens. Ita singuli alii, quibus ars curæ est, non sermones falsi, probabiliter cōtexti. Iam quidem morbi principium medicis facillime cognoscitur. Porro si quis seipsum ab hac appellatione eximit, nondumq; persuasum habet: tum nugari non solum nos, sed etiam Hippocratem, Dio- clem, reliquosq; alios, quorum prius mentionem fecimus, existimat, is Cadmæam victoriam celebret.

CAP. VII.

NOs enim sophistas reprehendere nūc non instituiamus, quoniam superuacuum: verū iis, qui veritatem sectantur, speculationem nostrā impertimus. Ponamus iam huiusmodi quendā ægrum, clarioris doctrinæ gratia, qui decima diei hora acuta febre confictari incipiat: vnde sophistis quærere iubentes principium ratione contemplatorium, ipsum secundum diem, vel si quod aliud initiū accessio altera in ipso faciat sensibile & clarum observabimus: dein eodem modo tertiū, vt siue per triduum, siue quotidie fiant accessiones, cognoscamus. Hoc autem magis siue in paribus siue imparibus diebus vehemētius

tius intendatur. Esto febris † continens: † In Gra-
per triduum accessiones: Tertio quidem est *ovve*
die, hora vndecima: Quinto, noctis hora *χῆς. i. con-*
prima accessionem habeat: Septimo, no- *tinua.*
ctis hora tertia, semper enim accessionem
duabus horis post, venire statuamus. Qua-
propter etiam noni diei noctis hora quin-
ta, vndecimi septima fiet accessio. Sunt
iam huic alia similia per vniuersum mor-
bi decursum à principio, ad vsque noctem
vndecimam. Vndecimo verò die colora-
tiores simul vrinae reddantur, & quasi albæ
nubeculae in iis innatent prius non visæ.
Hic non mediocris spes est verè medicis,
morbum in decimo quarto die discussum
iri. Euenit tamen subinde, solutionem in
dierum quendam sequentium incidere. At
hoc quo pacto fiat, sermonis de iudiciis
proprium existit, eaq; de causa in illo di-
cemus. Nunc autem de decretoriis diebus
differere proposuimus. Cuius autem gra-
tia exemplum requirebam, propius veni-
re apparet. Inuadat enim quoracumq; hora
decimatertiae noctis accessio cum totius
corporis concussione, quam Græci *γίγῃ*
nominant. Fieri siquidem potest vt horam
consuetam præoccupet, aut non præoccu-
pet, ambo enim eueniunt, magis tamē vt
alterū præoccupet quā crisis futura est. Sit
iam

iam quoq; molesta grauisq; si placet, tota
nox decimatertia facta, quò certius fir-
miusq; iudicium fore speremus: quoniam
impossibile est eum qui tam grauiter la-
borarit, in accessione decimatertia nocte
incipiente non iudicari. Iam verò vt nihil
indefinitum sit, fingamus noctē grauem,
inuadat accessio hora octaua cum vehe-
menti corporis concussione, nullumque
aliud ex iis quæ in crisi- bus superueniunt,
symptoma cōtingat. Pulsus fiat inordina-
tus, inæqualis: sed motus crebriores, elati,
& magni appareant: huiusmodi æger, vbi
accessio cum corporis concussione inua-
dens vigorem suum receperit, sudare sta-
tim decretorio modo in decimoquarto vi-
delicet die incipit. Sic enim euenit deci-
matertia nocte, hora octaua, si accessio in-
uadat. Itaq; iam facilius pro euacuationis
ratione spiret, moueatque sese, & pulsus
edat meliores, tum facilis toleratio ista
comitetur, & toto die vniuersum corpus
æqualiter insudet, dein ad vesperam in to-
tum febris leuetur: talis æger tuto iudica-
tus est, procedente tēpore paulatim ipsum
recreare cibus & reficere conuenit, nihil
etiam timere. Dies enim cum fide omnes
decretorias notas continet. Nempe quòd
vndecimo die in vrinis quid iudicaretur
appa

apparuit, signum est iudicij, quod notabile merito nuncupatur. Item, nox grauis, quæ accessionē præcedit, & insultus cum concussione, pulsuum commotio decretoria, sudores boni: atque ob hoc clarum iudicium merito nominatur, quod sine periculis horrendis euenerit, tutum, quinetiam perfectum, quod febrem perfectè discussit. Bonum ob hoc ipsum, & quòd sine periculo. Quod igitur iudicio testimonium afferendum relinquitur? Huic mihi animū adhibeas, quòd fidele est, securum, & à metu de morbi recidiua remotum. Vnde hoc accepimus? Nempe quòd alia singula ex vno quopiam, vel etiam duobus, vel pluribus quidem, sed non ex vniuersis factis oriuntur: verum quòd cum fide, omnibus quæ commemorantur indiget, in quibus diei quoque natura est. Nam si aliis omnibus quæ retuli, euenientibus, crisis in decimum quintum incidisset, non perinde securus esset. Fides igitur in iudicio, à die spectatur. Atque hic decretoriorum dierum usus. At si quis solos ipsos omne posse existimet, is nō solum plus ignorat, quàm cognoscit: imò sophistis etiam contradicendi occasionem exhibet. Dicunt igitur rectè, si fidem in morborum solutionibus decimi quarti diei natura præberet, fidum

ipsum esse, vel sine multis sudoribus & salubribus oporteret, quomodo autem sermo nugax sit, ego ne vel ostendere prorsus volui, sed singulos medicorum scholâ frequentantes tantum prius eruditos esse quàm frequentarent, ut cauillos ac captiones saltem manifestas adeò possint cognoscere. Huiusmodi siquidē nugacitas omne peruertit auxilium: neq; venæ incisionem nonnunquā auxiliari demonstrans. Si nāque auxiliaretur, cur tandē non statim eos quibus vena incisa est, in balneum dimittimus, audacterque nutrimus: verū in lecto continemus, & tenui victus ratione fouemus? Quid, quòd nec cataplasma apponimus? Etenim hoc repletos, lotos & ebrios iuuat. Quin nec clysterem, neque ex omnibus aliud quodlibet, similis nanque loquacitas est. Sed quoniam artem tam mirabilem ac magnam pro Asclepiadis veteribus Lanifices & Telonæ tractant, oportet videlicet nos quoque eam oppugnatam vindicare dicereque tanquam seu causam, seu signum quodlibet. Siquidem vnū vnus vel efficiens, vel index esse dicatur, indicare quis nequens ipsum circa appellationem, ut quod alterius præsentiam semper requirat, pulchrè opinionem reprehendet. Si verò aut facere, aut indicare simul
plu

plura cōeuntia, hoc aliquod dicatur, nugax est qui seorsum ipsorum vnumquodque aggreditur. Non enim vnumquodque ipsorum priuatim tanquam non sufficiens, sed vniuersa simul subuertere conuenit. Dixeris equidem sic puto, & si decē aliqui pondus quodlibet atollere possint, singuli verò priuatim nullum possint, ad operis totius absolutionem vnum inferri. Quid iam vis? vtrum decretorios dies fidæ morborum solutiōis esse causas, an signa? In vtrisque siquidem sophisma promptè deprehenditur. Vis prius causas statuamus, quemadmodum & venæ sectionem, & clysterem, & cataplasma, aliaque singula præsidia causas sanitatis esse dicimus: verum vt illorum nullum adeò validum erat, vt sine aliis restituant sanitatem, ita nec decretorius dies. Rursus igitur si tibi videtur non causas, sed signa dicamus, qualia in vrinis, alui recrementis sputo, atque huiusmodi aliis vniuersis cernuntur, sed nec illorum vllum solum poterat vel salutem, vel mortem indicare. Et sanè, si neque vt causas neque vt signa decretorios dies censeam semper solos aut facere, aut indicare idem, verum cum plurium cōgressu, nullam adhuc rationē sophisma ipsorum habebit. Non enim hæc decreto-

riorum dierū recta exploratio, quòd etiam
fine aliis signis decretoriis fidi sint, verum
alia quædam re vera est. Nam si aliis vni-
uersis iudiciis eodem modo habētibus de-
cretorius dies solum destituatur, multum à
iudicii fide tollitur. Quòd si verò aliis de-
cernendi signis non admodum completis,
decretoriū ipsis diem apposueris, solutio-
nis securæ spes quædam affulget. Iam verò
si hoc solum decretoriis diebus adsit, nem-
pe cum ipsis frequenter vel plurima & ma-
xima decretoria signa, vel etiam vniuersa,
æquum videlicet esset huius tantum occa-
sione propriam decernendi dierum natu-
ram esse putare. Quum igitur ad hoc à se-
ipsis quoque aliquid adferunt in medium:
non multo sanè magis ipsos, his qui nihil
inferunt, neq; multis iudicandi signis con-
currunt, seligemus? ceu propriam illi qui-
dem, hi verò propriam quoque naturam
habeant? quippe mihi maximè videtur.
Itaque rursus à sophistis, qui artis optima
conspurcant, recedentes, memores præscri-
ptæ paulò ante hypothesis, claritatis disci-
plinæ gratia, ægrum illum, quem conti-
nuè febricitantem, per triduum accessio-
nem experiri, ad diem vndecimum dedu-
centes sermone, decretorium in vrinis po-
suimus signum habuisse, deinde quarto-
de

decimo iudicatum esse: nunc haud ita sic, sed iniudicatum adhuc, in decimam quintam noctem, accessionem quæ in ea accidit, deducentes, similiter cum totius corporis concussione inuadentem. Pari modo sudore iudicari fingamus in die sextodecimo, ut euidenter cognoscamus, quantum virtutem dies decretorius obtineat. Primum etenim neque probè sudauerit huiusmodi, neque perfectè in illo die febris eum dimiserit. Quòd si aliquid utique præter opinionem euenerit, sine fide omnino crisis est, itè si æger quid peccet, morbi recidiua timenda est.

CAP. VIII.

I Terum ergo protrahentes eundem ægrotum, quarto die signum decretorium habuisse ponamus, quemadmodum paulò supra, vndecimo statuimus crisin septimano aduenire. Contemplatorius enim in secunda septimana vndecimus: in prima quartus etiam indicare natus est, sicut vndecimus, quartūdecimum, ita quartus septimum, qualisnam erit. Fiat autem in septima nocte, hora tertia accessio sicut prius statutum est: item concussio, pulsuū mutationes eueniant, nocte iam finiente sudare incipiat: postea toto deinceps die octauo pulchrè sudet: postremò febri le-

uetur ad vesperam. Hic rursus animū mihi
aduertas. Cuius enim gratia ægrum pro-
duxerim, non paruum est. Siquidem in pri-
ma hypothesi decimatertia nocte acces-
sionem expertus more decretorio: deinde
quartodecimo febris liberatus, non deci-
motertio, sed decimoquarto iudicatus esse
dicebatur. Nūc autē sudores licet ex mor-
bi solutione in octauum diem totum exci-
derint, tamē septimo die hic iudicatus di-
ci queat. Adhibendus enim animus est, ne-
que simpliciter accessionum principiis, an-
etiam cum decretoriis notis inuadant: ne-
que quum primum sudare, vel alio quouis
pacto inceperint iudicari. Etenim hoc so-
lum fidem non habet, imò nec quum pri-
mum febris decessit. Quanquam nec duo
coëuntia reliquo maiorem potentiam ne-
cessariò habent. Etenim tria conuenientia
omnem quæstionem tollere conspicuum
est. Dico autem si in vno aliquo die acces-
sio cum signis decretoriis inuadat, ipsa-
que crisis incipiat, & sequatur perfecta so-
lutio. Si quidem partitionem fecerimus,
distinguetur primum & maximè diebus,
quos indices & contemplatorios appel-
lant. Si nanque vel quarto vel vndecimo
indice facto crisis quolibet modo attige-
rit vel septimum, vel decimumquartum,
illo

illorum ipsam crīsim esse arbitrari opus est. Porro si iudicium extra illos dies cadat, ut neque in illis incipiat, neque compleatur, constat non adhuc esse dicendum, morbum in septimo, aut decimoquarto iudicatum, verum in alio quopiam die qui totam crīsim in se comprehendat. Etsi tamen nullo indice prius habito crīsis subito contingat, duos attingens dies, ad notas has respiciens, distingues, utriusnam sit: nempe ad accessionum proportionem, ad dierum naturam, ad decernendi temporum numerum, ad ipsum iudicii tempus. Ad accessionū proportionem sic: Imparibus diebus si æger magis laboravit, proprium magis diei imparis iudiciū: quēadmodū si paribus, illius proprium. Nam in accessionibus plurimum iudicia contingunt. Ceterum ad dierum naturam hoc pacto: Si ambigas, utrum noni diei, vel decimi sit iudicium: si enim salubre ac bonum perfectum, sine periculo, noni magis est: si imperfectū, malū, & periculosum, decimi. Ad numerum decernendi temporū, quoniā hæc tria erāt, decretoriæ accessionis initiū, decretoriæ motionis principiū, finis ipse iudicii, qui dies tēpora duo accipit in sese, magis iudiciū sibi assumit. Sic & ipsum tēpus iudicii, vtra die fuerit lōgius,

illi magis iudicium attribui debet. Si verò quatuor hæ notæ vno die introducantur, huic tu quoq; iudicium attribues: & si vna ex his relinquatur, sic quoq; adhuc adscribes: sed iam & alterū diem ipsius crisis participem esse putandum est. Si autē æquales notæ fuerint, iudiciū quoq; vtriusque diei commune esse censebis. Interim non duos modo, sed tres etiam dies iudicium attingit. Iterum igitur hic, quantum ad temporis longitudinem attinet, medius præferendus est: non tamē vniuersum ei concedes, sed primum quidem, sine indice & cōtemplatorio die crisis fuit, considerandum est: quoniam diximus maximam hoc potentiā habere. Secundo regulis quoque aliis, quas modo enarrare desij, vtendum est: nempe accessionum collatione dierum natura, decernendi temporum numero, & ipso iudicij tempore.

CAP. IX.

Quoniam verò de his abūdē satis definitum est, reuersi denuò, vti prius vsq; ad diem vigesimum, ita iam post illū decretorios enumerabimus: tantummodo prius relatis iam adiicientes, quantum ad præsentē disputationem conducit: item ne vlla iam cōmemoratis quæstio desit. Quid verò est hoc? De primo nimirum die in
mor

morbis, & secundo, nō diximus in superiore sermone: etsi Dioclis imitatoribus hi quoq; decernere de morbis visi sint. Quomodo igitur de hoc intelligendū sit, distinctione docebimus. Nam si praeceps ac subita in agrotātis corpore perturbatio, morbi solutionem praecedens, crisis siue iudicium nominatur, neq; primum diem, neq; secundū decretorios esse censebimus: quia velut fluctuatio solutionem praecedēs, nequaquam in his est conspicua. Si autem solutio simpliciter appellanda est crisis, hi quoque erunt decretorij: quare omnes febres diariae solutionem partim in primo statim die partim in secundo nanciscuntur. De significato igitur quaestio hīc magis est, quā de re ipsa. Ipsam enim rem, liberari videlicet plerosq; febribus in primis statim diebus, nemo ignorat. Ad hoc genus quaestionis pertinet illud quoque: An ubi perturbatio in morbi solutionē finierit, crīsim esse factam dicendū: an quando insignis quāpiā mutatio acciderit. Quinetiam ipsum solutionis nomē, utrū quum ad sanitatē aeger reciderit, duntaxat inferendū sit, an etiam ubi mors secuta, adhuc morbus sic quoq; solui dicendus, magnam inquisitionē obtinet. Quū verò huiusmodi disquirendi otīū suppetet, rursus expo-

Intri hunc! Brevis me

nemus. Nunc autem in hoc priore cōmentario solam ipsam vtilitatem commōstrare proposuimus, quam & sine demonstratiōibus logicis ex hypothesi colligere pos-

† *In anti.* sum. Fingamus enim nos † exacta solutio-
translatio nis perturbationem, crisi-
ne hic lo- pellari.] Aliarum nulla crisis absolutē, ve-
cus ita ha rum quæ ad pernitiem tendit, mala crisis
betur. Per totum hoc nominetur. Quæ insignis quidē
turbatio- momentum attulit, morbum verò nō sol-
nem quæ uit perfectē, deficiens appelletur. Alia quæ
fit ante cō insigniter ad peiora declinat, imperfecta
sumptionē simul & mala. Ita sanē, quum singulas res
agritudi- priuatim absolutē clareq; indicare volue-
nis perfe- rimus. Interdum verò vtentes interpreta-
etiam dici tionibus defectiuis, vt vocant, iudicia no-
crisim ser- minamus vniuersas quatuor differentias,
mone ab. citra appositionē mali vel imperfecti. At-
soluto. que hanc deficiētem interpretationē apud
omnes hominēs satis in vfu esse, alibi de-
claratum est copiosius: sed nunc quoq; di-
cemus, quantum ad præsens institutum sa-
tis est. Chœnicem sanē, & cubitum, & pe-
dem aut aliam quandam mensuram, neq;
quum maior quā par sit, existat, neque
quum minor iusto, eodem appellasse vo-
cabulo conuenit: quoniam quantitātē ali-
quam certam vnumquodque tale nomen
indicat. Attamē est, quum Chœnicem mi-

norem, maioremq; ac conuenit, nuncupamus: similiter cubitum, pedē, & alias quafque menfuras. At quum exacte interpretamur, non cubitum simpliciter, fed magnum cubitum aut paruum nominamus: absolute folū iuftum. Aliquando nonnulla fecundum vehementem exceffum generis totius appellationem fortiuntur: quemadmodum etiam apud poëtam fcribi dicimus, alium præter Homerum neminem intelligentes, infiniti licet alij poëtæ fint. Huius farinæ eft, quod dicitur apud Comicum: † Et] carum eft, vt qui homo, fit † *In vete-*
homo. Nam agreftem, belluinum, amen- *ri græco*
tem, ruficum, non fecundum hominis na- *cod. pro*
turam eſſe putantes, ad integros in ea natu- *rx legi-*
ra & conſummatos nomen transferimus. *tur ōs, id*
Siue igitur, fic per exceffum quendam iu- *eſt, vt.*
dicij nomen dicimus, ſiue iuxta priorem rationem, alterius temporis eſt diſputatio. Quid autem ad medicinæ opera momenti afferat, iam colligere eſt ex præſcriptorum nominum hypothefi. Quod enim omnes iudiciorum notas habet, iudicium abſoluto ſermone vocatur: alia cum appoſitione nominis appellabuntur. Iam ſi non ſubitæ mutationis perturbationem, verum ſolam ipſam mutationem voluerit quiſpiam iudicationem nominare bona
qui

quidem, simulq; perfecta solutio, simplici sermone Crisis vocabitur: relique cum appositione omnes.

C A P. X.

PRoinde qui post vigesimum diem decretorij: hoc enim vnà mihi propositum est percernere. Archigenis, Dioclisq; studiosi vigesimum primum ante omnes potissimum primo loco dignatur. Etenim Archigenes ipsum vigesimo preponit. Mihi tamen aliter visum est, sicut & Hippocrati: ostendemus id in sequentibus. Simili modo etiam de vigesimo septimo habet, siquidem ego hūc etiam vigesimo octauo antepono: illi postponunt. Habet autem trigesimus quartus potentiā mentione dignam atq; hoc magis quadragesimus. His minus decernūt vigesimus quartus, & trigesimus primus: & multo his adhuc minus trigesimus septimus: ita vt in dierū decernentiū, & eorum qui nō decernunt, medio collocatus esse videatur, & magis ex non decernentibus esse. Porro alia tota dierum multitudo inter vigesimum & quadragesimum, decernendi omnino expers est. Audi ipsos: iam tibi referūtur. Vigessimus secundus, vigesimus tertius, vigesimus quintus, vigesimus sextus, vigesimus, trigesimus, trigesimus secundus, trigesimus tertius, trigesimus

mus quintus, trigesimus octauus, trigesimus nonus. Vniuersi duodecim sunt. Et vsq; ad quartūdecimū quidē magnæ sunt perturbationes in morbis. Proximo loco succedūt quæ vsq; ad vigesimum habētur. Quæ post hunc ad quadragesimū succedūt, paulatim vehementiā efficaciamq; remittūt: vt qui post quadragesimū sunt, omnes prorsus languent, concoctione potius & abscessibus, quàm crisi morbos finientes. Accidunt in his quoque per excretiones interdū iudicia, sed rarò, nec magnā habēt vehementiā. Et frequenter pluribus diebus iudicia complentur, maximè quum in abscessum finiunt. Atque alios quidem qui post quadragesimum habētur, Hippocrates plane contemnere videtur: sexagesimi tamen & octogesimi, & centesimi rationem habet. Ab iis alios quidem septem mensibus, alios septem annis finiri ait, alios verò, vt verisimile est, in binis annorum hebdomadis & ternis. Non desunt qui etiam quadragesimisecondi & quadragesimi quinti, insuper quadragesimioctauū, & quorundam aliorum dierum meminerunt, de quibus vniuersis sermo nobis futurus est.

CAPVT XI.

ITaq; plurimis medicis impossibile videtur præfagiri diem quo de morbo decer

cernetur. Re vera tamen impossibile non est, si quis accuratè Hippocratis speculatione lecta, artem tractare audeat. At si vel priusquam edidicerit, apud ægrotos versetur, nihil amplius aget, quàm operam frustra ludet: vel si ipsam diligenter didicerit, operari verò neglexerit, lōge quidē altero, qui non antea didicit, melior: abest tamen permultum is quoque à perfectione. Quapropter qui præsciū esse cogitat diei de morbo iudicaturi, huic in primis adamussim cognoscenda sunt quæ Hippocrates in opere prognostico tradidit: deinde quæ de constitutionibus in aliis libris memoratæ prodidit: postea de ætatibus, naturis, anni temporibus, & locis: quorum nōnulla etiam in Prognostico perdocuit. Vbi iam hæc edidicerit: pulsuum cognitionem adiungens, facili negotio iudicij diē prænoscat. Vbi si quidem morbus acutus nolum periculosum signum referat, & quarto die evidens quædam concoctionis nota cōparuerit, septimo crisis futura est. Atque hæc breuib[us] ita explicata sunt lōge, & sic quoque verissima. Porro si quis lethalia signa, periculosa, & salutaria ignoret, nihil ex hoc sermone promouebit: quanquam si hæc quoque cognoscat, concoctionis autem notas ignoret, euiā nihil hinc frugis relaturus est.

Hu

¶ In veteri
græco
cod. pro
ὅτι τοι λέ-
γεται ἡ δὲ
id est, iam
et sic quo-
que habe-
tur in
ant. trans-
latione.

Huius rei gratia Hippocratis præfagiorum opus relegendum præcepi: nam periculosis symptomatis præsentibus vnâ cū concoctionis nota quarto die apparente, iudicium, si paribus diebus accessio fiat, sexto expectandum est: quod si hunc excesserit, octauo, si in imparibus diebus, septimo. Bonis signis apparentibus, septimo die morbus discutietur. Etenim lethalia signa cū notis concoctionis nūquam euenerint. Hæc autem non minus quàm periculosa, & salutaria inspicienda sunt, quia si quarto apparuerint, septimo aderit mors. Dictum est hoc nominari crîsim malam. Animum hic aduertat necesse est lethaliū signorum tum magnitudini, tum copiæ. Si nanque multa magnaque die quarto euenerint, accessionibus distinguendum erit de morte futura: ad hæc cognoscendum hominem sexto die moriturum esse, modo accessio diebus paribus facta sit: si imparibus, septimo. Interdum sextus hominem iugulat, etiam si accessio contigerit in imparibus, propter morbi celeritatem, magnitudinem, & symptomatū in quarto die euenientiū copiam. Quamobrē accidentiū magnitudo, quæ ex potentia sumitur, exacte dignoscenda est: verū quomodo hæc ab illa, quæ ab imaginatione æstimatur,

matur, distinguenda veniat, in libris Decrisi narratur. Omnia in omnibus cōfunde-
re & conturbare nō oportet: sed quantū ad
dies tātū decretorios proprie pertinet, huc
transferendum est. Quum enim accurate
admodum acutos morbos obseruassemus,
quartum diem septimi esse indicem ex sua
naturaprehendimus. Ex sua natura, in-
quam. hoc est, si nullum rarū & magnum
incidat, vel extrinsecus, vel ex ipsa mor-
bi conditione, vel etiam ægrotantis habi-
tu, quartus omnino septimum indicat. Cæ-
terum si quid extrinsecus præter opinio-
nem accidat, quo de postea mentionem fa-
cturi sumus: vel morbus vehementer, vel
obscurē ad iudicium propellatur & ægro-
tantis vires aut validæ, aut imbecilles exti-
terint, attendendum est distinguendumq;
eger periturus'ne sit ante diem septimum,
an post hunc de ipso decernetur. Siqui-
dem ubi malum aliquod extrinsecus præ-
ter spem euenerit, & morbus non simpli-
citer acutus, verū peracutus sit, ad hæc
vires ægri imbecillæ: signum malum, quod
in quarto die apparuit, septimum diem
non expectat, verū sexto eger huiusmo-
di morietur, præsertim si paribus diebus
accessiones acceperit. Quod si nihil extrin-
secus erratum sit, & morbi motus haud

ira

ita præceps ac velox, & æger validus: si quidem manifestum in quarto die malum indicium fuit, septimo interitus committabitur: Si verò obscurum, excedet hūc quoque. Iam verò si accessiones paribus diebus contigerint, octavo: si imparibus, nono æger decedet. Quæ porrò manifesta, quæ obscura indicia vocitem, in libris De crisi † demonstratum est.] Quinetiam in † In veteri hoc sermone procedente indicaturi sumus. Prius autem ad reliquas definitiones reuertor. Appareat enim euidenter bonum et in quarto die signum, nullius periculi circa ægrotum sit suspicio: fieri non potest, quo minus septimo die fiat iudicium, si nihil extrinsecus peccatum fuerit. Committuntur autem quædam peccata ab ipso ægroto videlicet, quædam à medicis his admirandis, putantibus, nisi quis introgressus ad ægrum, deinde succingens se, vel cataplasma imposuerit, vel perfuderit, * vel * Ex ant. adusserit,] vel clysterion indiderit, vel ventrem incidit, vel cucurbitulas adiunxerit, vel confricauerit, vel nutrierit, aut huiusmodi aliud fecerit, nihil ab ipso gestum esse artificiosum. Hi enim quoties ægrum accedunt, toties peccant. Non igitur iudicium in septimo die ad quem paratum erat, fieri potest, tot interea errori-

bus admissis. Quando quidem naturæ motus statutis periodis pro sui ratione contingit: interim ab exterioribus peccatis circuitus seruare prohibetur. Sic itaque Hippocrates vnde quaque admirabilis inquit: Natura omnino sufficit. Peccatur in hanc extrinsecus cataplasmate: in unctione: & totius & partis foru. Sic etiam medicum naturæ ministrū appellat, re vera medicum, non pharmacopolam quendam ex triuio. Tantum enim hic à iusta naturæ ministri appellatione abest, vt etiam maxime contrarium nomen ipsi magis conueniat, inimico videlicet & naturæ ipsius, tum aegrotantium hosti iure appellato. Quapropter nos meritò, quum quispiam de aegro aliquo euentum iubet prædicere, cum distinctione id facimus dicentes, huic morbus soluetur isto die, primum si victus ratione à nobis, non alio quodam medico regatur: deinde si nihil ipse peccet, & faciat quæ iniunguntur omnia: postremo si nullus magnus extrinsecus error admissus fuerit. Quæ iam exteriora peccata sint, quoniam hoc quoque definire pollicitus sum, opportunum erit dicere: Vt si æger incendio domus accidente, aut latronibus inuadentibus, aut fluuio inundante, subito cogatur fugere, quanta ei noxa aduenerit, quor

quorsum attinet referre? Simili modo si
 tegmen aliquod delapsum vel parietem
 [sentiens] extimescat simul & fugam re- ^{† In vete-}
 pente molietur: item si per regulam quip- ^{ri codice}
 piam defluat, vel pluuia copiosior oborta pro yvovs
 capiti ægrotantis incidat, vel alius etiam legitur
 quomodocunque ipsam irrigauerit, vt lo- ^{εγγρόν.}
 cum mutare, vigil esse, & timere, cogatur, id est pro-
 & hoc non mediocrem ipsi offensam con- ^{pinquum.}
 ciliat. Eodem pacto vicinorum tumultus, ^{Cui lectio}
 vel alia quædam talis vigiliæ causa eue- ^{ni suffia-}
 niens, aut nuncium aliquod trisie pro no- ^{gatur an-}
 xæ ipsius magnitudinæ, etiam prædictio- ^{trāslatio.}
 nis perfectionem corrumpit. Vigiliæ si-
 quidem propter ipsum morbum, intra
 prædictionem & crisin ægris aduenien-
 tes, nihil præsagia offendunt. Quæ verò
 extrinsecus inopinata veniunt, horum ni-
 hil medicus prægnoscat, vnde nec futu-
 ram inde offensam conicere potest, nec
 prædictioni secundum morbi rationem
 factæ adicere. Hæc itaque ipsa Hippo- ^{† In vete-}
 crates statim in Aphorismorum principio ^{ri cod. le-}
 præcipit inquit: Oportet non solum ^{gitur non}
 ipsum, quæ res postulat, facere, verum e- ^{ἡμετέρον}
 tiam ægrum, & assidentes, & exteriora. ^{vt in im-}
 Si nanq; ait, disquirere quippiam & inda- ^{pressu, sed}
 gare ex [nostris] cogitas, ipse primum op- ^{ἡμετέρον, id}
 portuna facito vniuersa: deinde æger in est diebus.

omnibus præcipienti obtemperet, nihil-
que ex intemperantia peccet. Postea ij qui
adsunt ei nihil erroris committant, ut vel
iram ob delicta concitent, vel tristitiam
ex intempestiuis nūciis afferant, vel offen-
sam, quod imperfectius in re administran-
da se gerant: sed apparatus omnis ante iu-
dicii tempus, prompte statuatur, obsonia
pulchre parentur, ministerium rite exhi-
beatur. Est insuper quartum genus eorum
de quibus rationem habendam esse præ-
cipit: nominat autem ipsum vno com-
plexus nomine, exteriora, ac licet multi-
forme existat, & hoc culpa vacet. Etenim
pluuiæ, tonitrua fulgura, vicinorum tu-
multus, canum latratus, insultus latro-
num, domus ruina, defluens aqua, fluuius
irruens, incendia, ictus, atque eius gene-
ris vniuersa, exterioribus attribuuntur.
Hæc igitur quatuor genera, quorum par-
tes etiam sunt diuersæ, dum naturæ mo-
tibus incidunt, subinde circuituum ordi-
nem destruunt: quoniam vbi quartus dies
euidens iudicii signum attulerit, si ne-
que medicus quid peccauerit, neque æger
neque ministrorum quisquam, imo si ne-
que extrinsecus error admissus, sit septi-
mo die necessario futura est. Ex quo in-
notescit non alium quendam esse qui exa-
cte

Et præfagibit, alium qui rectam victus rationem instituet: sed in eundem utraq; conuenire necessarium, nisi alterum ab altero corrumpendum sit. Quod sanè peccatum in victus modo quodlibet (sic autem nomino uniuersam morbi curationem) iudicium impediatur, abunde ostendimus. Quod autem nec victus ratio proba sine status morbi & crisis præfagio institui possit, in medendi Methodo declaratum est. Si igitur hæc mutua opera perpetuo indigent, non alius quisquam medicus recte curauerit, alius exacte præfagiet: verum quicumque optimus fuerit, is præfagiet unam & curabit. Sed de huiusmodi in aliis commentariis plenius tractamus. Nunc, quod ab initio statueramus, ad id reuertemur. Quartus dies, quum clarum aliquod iudicium bonum afferat, septimo die iudicium fore innuit: nullo ex iis, quos reulimus, errore interea commisso. At si quis contingant, magnitudo eius inspicienda est. Si enim exiguus extiterit, erit etiam sic iudicium septimanum: verum bono aliquo iudicio alterum contingit inferius. Dictum est in prioribus, quod perfecte, salubriter, sine periculo, & similia, bonis adsunt iudiciis. Si maius sit erratum, in septimo die crifim fieri adhuc non permiserit. Animus itaque diligenter adhibendus est hic omnibus, &

offensæ magnitudo signis colligenda. Nā interpretari ipsam non solum difficile, sed prorsus etiam impossibile. Artificiosum vero discipulū reddere, vt hæc quoque adamusim perdiscat, possibile. Sed huius temporis non est, magis ad speculationem de crisi pertinet. Quare rursus ad sermonis, reliquum redeamus, primā hypothesim in memoriam reuocantes. Quippe positum erat decernendi signū manifestum & validū in quarto die morbi acuti, & natura salubris euenisse: deinde nullo errore cōmisso, bonā omnino crisin ad septimū diem futuram indicari. Si porro leuis planè contigerit, ita quoq; in septimo euenturā: non tamē exacte bonā. Si magnus, vt à septimo in sequentium aliquem recidat, attendendū esse noxæ magnitudini iubemus: nam exacta huius regula deprehendet clare, an in nonum diem, siue vndecimum crisis delabatur. Itaque morbi qui prorsus sine periculo sunt, ob delicta diuturni esse solēt: qui incolumitatē pollicentur, nō tamē sine periculosis symptomatis, ob errata lethales fiūt. Quinetiam illi qui omni periculo vacant, multis magnisq; deinceps erroribus commissis, in lethaliū naturam incidūt: nec mirum esse puto. Quum enim in sanis delicta grandia morborū lethaliū causæ sunt

fiunt, quid in ægrotis expectandum est? Proinde iam clarum est, indicum & decretoriorum dierum sermonem, quæ Hippocrates nos docuit, non examinari ab alio quodam in apparentium cōsensu posse, quàm qui ex æquo par illi victus instituendi artifex est. Hic enim solus errorum vim disquirit pernoscitque: tum solus offensæ magnitudinem, & diei iudicaturi delapsum intelligere potest. Quemadmodum verò in morbis periculo vacantibus iudicia tantum remorantur, quantam ex peccatis interim noxam ægri acceperint: ita in lethalibus præveniunt. Si enim quum dies quartus in lethali morbo signū lethale indicarit, in septimum diem mala prædicetur crisis: peccatum verò si non ita exiguum interea temporis contigerit, septimum diem crisis non expectabit: sed interim morbus iudicio malo videlicet finietur. Sed an quinto, vel sexto, tum ex ipsius morbi celeritate, tum ex offensæ magnitudine, tum ex accessionum figura definietur. Quippe quādo in imparibus ipsæ fiunt, morbus peracutus est, & peccata nō admodū exigua in ipso quarto videlicet, miraculum nō est in quinto hominem interire. Quādo in paribus accessiones eueniunt, nec morbus peracutus sit, nec erra-

torum magna offensa, sextū expectat. Huiusmodi autem omnia, indicium & decretoriorum dierum speculationem confundunt: quum pauci medici recte viētū præscribant, pauci ægri obtemperēt, pauci suū ministerij munus legitime obeant: pauciores adhuc, quibus nihil externi aduersatū sit. Quapropter medicum tum accurate curādū, tum præsagiendi peritū esse cōuenit. Accurate verò etiam læsionis magnitudinem discernere, vt, & si aliquando iudicij diem prædicat, sed interea temporis offendi ægrum cōtingat, mutare ipse prædictionem possit. Hinc perspicuū euadit, quòd quicunq; animo pusillus, humilisq; fuerit, non solū non singula quæ recensuimus in ægris cognoscere studet, sed ne speculationem ipsam quidē ediscere sustinet.

CAP. XII.

AT generosus aliquis, veriq; amator, um qui labores in optimis quibusq; rebus non refugiat, neque theorematum difficultatem, neque temporis prolixitatem, neq; exercitij laborem veritus, ad cōmemoratorum perfectionem veniet, vt non solum diem firmiter aliquādo possit dicere, sed etiam horā ipsam, in qua ægrū quempiam liberari, vel mori necessarium est

est. Posteaquam enim diē mortis aliquando, verbi gratia, cognoueris, cōsiderandū est inde, in quo potissimum accessionis tēpore æger maxime grauetur. Si etenim statim inuadente ea refrigeretur vehemētius, vt vix ad calorem reduci possit, calor diutissime absit, pulsus exiguus, aut nullus aut malus appareat: motus pigritia, vel etiam somnus veternosus, aut aliud quidpiam, hoc maxime tēpus considerandum est. Quod si hoc quidē moderatum fuerit, in statu autem vel delirantē, vel cū impetu exilientem vel dissolutum videas, aut febris magnitudinem non tolerantem, sed vehementer inardescentem, vertigine affectum, capite dolētem, corde, hoc est stomacho laborantem, vel id genus aliis, hoc maxime tempus esse suspicari conuenit. Porro si principio accessionis vigoreque mediocriter eueniētibz, declinatio quædam, animi deliquia, sudores inæquales frigidos, vel circa caput solum, vel ceruicem, vel pectus inferat, pulsus obscuros, exiguosque efficiat, & his similia: hoc non mediocriter tēpus obseruandum est, sciendumque manifesto, in pessimo accessionis tempore hominem moriturum. Atqui si hoc definitum, cognitumque aperte sit, nullum adhuc esse negotium, mortis ho-

ram dicere: quippe quum secundus dies, exempli gratia, & quartus vehemētissimā accessionem afferat, vel primus, tertius, & quintus: ad sextum diem mors prædicetur. Si verò pars accessionis in ipsius insultu grauissima eaq; sexta hora apparet, in hac morituum hominem non est opero-

In Aldi. sum dicere. At hoc non dico, vt quis pudeat *o* ne tet nunquam tali speculatione fretum fallatio *quæ* li posse: verum maiore ex parte veritatem habetur in assequi nō probabili sermone, sed re ipsa veteri, & ostendimus. Illud autem noui certo quofanti. etiā dam, qui optimis inuident, facere. Volunt *trāslatio*, enim futurum nos semper prædicere, licet *astipula* - nullum interim signum firmum habeamus: *tur.* quanquam aruspibus auguribusq; diuinare, conicereque concedant, quum obscura vaticinia fuerint. Deinde simul quidem obstrepunt nobis, tanquam maiorem quā hominibus conueniat speculationem appetentibus: simul verò in operibus tam acerbe prædictiones, vt nulla vaticinia inquirunt. Atqui non illos respicere, sed veritatem ipsam, & signorum facultates diligenti exercitio pernoscere oportet: quoniam sic definire licet tuto prædicere conantem: si autem quid obscurum fuerit: sequentem diem expectare. Porro si nihil in ipso firmiter prælagire possimus,

mus,

mus, fatius est tacere, quàm temere pronunciantem falli. Ego sanè ex tali securitate motus, haud noui me in prædictione longo tempore errasse, & si in primo statim febris initio subinde de tota ipsius natura pronunciauerim, vel tertianam esse hanc inuadentem febrē inquiēs, vel quartanam, vel quotidianā vel harum quidem nullam: † continentē] verò & acutam ali- † In gre. quam, quartū diem non excedentem. Ve- est ουνεχῆ
rūm in omni principio futurū cognoscere i. cōtinuā.
non licet, nisi quis adamussim morbi speciem perspectam referat: & hoc ad opus de crisi pertinet.

CAP. XIII.

ITerum igitur ad institutum reuersi dicamus, si quis primo die acuta febre infestatur, nullum autē periculosum signum ipsi adfuerit, sed in vrinis aliqua cōcoctionis nota inuenta fuerit, non extra quartū diem morbus soluetur. Quinetiam si multa lethalia primo die statim deprehendantur, morietur planè nō extra quartū diem. At si acute febricitet, nullū verò lethale ad sit, imò nec aliqua concoctionis nota fieri non potest: vt hic quartanus decedat. Distinguendū hic rursus est, utrū sicut nulla concoctionis nota adest ei, eodem modo neq; tēporis longi vlla: an præter q̃ cōcoctio

Etionis indicia defunt, etiam temporis signa adsunt. Si nanque ut concoctionis, ita temporis omnino signa absint, in secundo quaternione morbus statim accipiet. Quod si longi temporis indicium adfuerit, excedet omnino secundum quaternionem, hoc est diem septimum. Cæterum quantum extenderetur, hoc non licet statim ab initio cognoscere, sed in sequentibus diebus distinguetur. Tantum autem iam præterquam ut probam victus rationem præcipias, poteris ex dicta prænotione cognoscere, scilicet tantum alimenti modo convenire, quantum statu post futuro. Quum enim morbus peracutus est, statim etiam extremos labores habet, in quo tenuissima victus ratione utendum est. Quum autem secus est, paulò pleniorẽ victum tantum admittere convenit, quanto morbus extremis mitior clementiorque sit. Extrema statum morbi appellat: siquidem peracutum quoque morbum extremos labores statim habere dicit, hoc est accessiones & symptomata: id autem aliud nihil est quam morbum vigere. Talẽ iam morbum à principio statim quod secundum quaternionem excessurus sit, indicantem secundo & tertio die accuratius intellexeris, in quam temporis prolixitatem extendetur. In
quer

quarto vel proxime conieceris futurum
statum, & crifim. Nam fi cruditatis figna
& temporis nihil mentione dignum refe-
runt, etiam tertio quaternione longius
ægritudo extendetur. Enimuerò fi claram
aliquam mutationem faciat, non tamen
iam fignum aliquod concoctionis in pri-
mo quaternione appareat, in tertio qua-
ternione crifis expectanda eft. At fi crudus
adhuc videatur in feptimo die, non tamen
infigne quoddam, & magnum temporis
indiciu habens, fperandum in quartum
quaternionem, hoc eft, in decimumquar-
tum diem crifim eius extenſum iri: defi-
niendum verò eft exacte in vndecimo: vt
enim quartus feptimi, fic vndecimus de-
cimi quarti index eft. Vbi verò clarum ali-
quod & fidum adamuſſim fignum conco-
ctionis iam antea innotuerit, in decimo-
quarto iudiciu fore ait: obſcurū fi eue-
niat, aliis attendendum eft. Si nanq; mor-
bus celerem motum obtineat, & aliorum
nullum obftet, forſan etiam decimusquar-
tus decernet: ſin minus in decimoſeptimo
crifis erit. At fi nihil in vndecimo prorfus
ante fuerit indicatum, in decimoquarto
indiciu eſſe nequit. Conſiderandum hic
totius morbi motus aliaque ſymptomata
omnia & iudicia, vtrum decimoſeptimo,
vel

vel etiam octauo crisis speranda sit, an longius progressura. Interdum enim in his quoque iudicatur, plerumque vigesimo, interdum in vigesimoprimo. Index autem amborum est decimusseptimus, & magis vigesimi, decimus octauus autem vigesimiprimi. Porro si morbus quispiam mox ab initio non adeo celeriter moueatur, sed velut comburens inuadat, & alia signa longioris temporis adsint, huius statum præfagire in principio nemini licet: verum quod non intra decimumquartum diem crisin accipiet, liquido constat: quousque verò extendetur, non constat, sed distinguere oportet prius, an periculosus sit, vel non. Si periculosus est, & præterea vires ægri imbecillæ, mors ante quam in longum extendatur tempus, præuertet: Si periculo vacat procul omnino crisis est, non enim celeriter iudicari potest nota longi temporis index. Quantum igitur tempus ad amissum ei accedet, non modo non primo die, aut secundo aut tertio, sed ne quarto quidem inuenire absolute sperandum, verum in decretoriorum dierum sequentibus periodis perspicuum est. In secundo quidem quaternione latior est coniectura, in tertio accuratior. Quod si enim ad septimum usque diem, cruditatis & temporis indicia

cia vehementiora compareant, ante vigesimum diem crisis esse non potest: Si moderatiora eueniunt, aut permanent æqualia, potest. Itaque si ante vigesimum diem decerni non posse manifestò noueris, idque temporis notis vehementibus, inspicere tertium quaternionem: & si adhuc temporis, cruditatisque signa in hoc intendantur, procul à vigesimo die crisin productū iri spem habeto. Aequalibus signis manentibus, hic quoque post vigesimum venturam dicere licet: diem verò ipsum cognoscere iam non est: tertius autem & quartus quaternio eum indicabit. Si nanq; semper magisque cruditatis signa exoluantur, primo post tertiam septimanam quaternario crisin morbi sperato: si nulla insignis mutatio fiat, in quartam hebdomadam progredietur. Morbi autem, qui ad decimumquartum crudi omnino sunt, & tardius quodammodo mouentur, non citius quadragesimo finiuntur. Post quadragesimum verò dissolui iudicia, & maxime lentis concoctionibus, potius quàm subitis mutationibus morbos solui, & nobis quidem prius dictum est: & aliis omnibus, qui artis opera in obseruatione habent, sic videtur, vt etiam Archigeni. Accidunt aliquando in his quoque
præ

præcipites mutationes, quemadmodum
in ægris ab Hippocrate descriptis inue-
nias. Præfagiendi verò ipsorum methodus
hæc est. In summa enim signorum vires
cognoscere oportet, sicut Hippocra. etiam
præcepit, si quis præfagiendi peritus ex-
acte futurus est. Plerique medici, qui huius-
modi speculationem audent attingere, ad
signorum numerum, non potestates respi-
ciunt. Sed hæc in opere de crisi tractantur.

Tempus autem fuerit discordiæ ser-
monem aggredi, & experientia ac
ratione eum explorare. Has si-

quidem alibi etiam osten-
dimus omniū quæ in
medicina disqui-
runtur, esse
iudices.

*

CL. GALENI

DE DIEBUS DECRE-

TORIIS, LIBER

SECUNDVS,

*

IO. ANNE GVINTE-

rio Andernaco interprete.

Quæ in secundo libro de diebus de-
cretoriis continentur.

¶ Quod dierum decretoriorum nonnulli quidē
sunt secundum periodos, nonnulli verò conci-
dunt ipsis periodis.

Periodi maiores sunt & minores.

Periodorum maxima & perfectissima est quæ
tribus septimanis completur vigesimo die: tar-
dissima quæ quaternione: media inter vtran-
que quæ septimana.

Quod morborum nonnulli quidem simpliciter
acuti, aliqui autem vt diuturni, quidam
verò horum medij ex decidentia acutorum
dicuntur.

CAP. I.

† In grec.
 co. impres-
 sis deest
 περὶ τῶν
 ἡμερῶν
 ἡμερῶν
 quod ha-
 betur in
 veteri.

VANTA fanè † ex die-
 bus decretoriis] medici-
 ne operibus commoditas
 adueniat, superiori com-
 mentario vniuersim ostē-
 dimus. Cur autem non o-
 mnes eodem modo de omnibus scripse-
 rint, dictum est hoc quoque antea. At quo
 pacto nōnulli ipsorum errauerint, alij re-
 cte senserint, nondum exposuimus. Hoc
 itaque primum nunc repetendum, deinde
 causa explicanda erit, ob quam neque o-
 mnium dierum numerus est decretorius,
 neque decernere nati eandem habent o-
 mnes potentiam. Porro quum vniuersæ
 medicinæ artis speculationes, aliæ expe-
 rientia, aliæ ratione, aliæ utroque inue-
 niantur, probenturque: conabimur hîc
 quoque ambobus instrumentis erratum
 deprehendere, rectè scriptum laudare ap-
 probareque. At quoniam mētiri fortè cui-
 piam videar, si ex ægris à me obseruatis
 prædictos dies ab usu commendari tibi
 persuadere coner: satius esse duco, illos
 quos Hippocrates, vir ut cæteris fide di-
 gnior, ita omnium consensu decernendi
 peritissimus, animaduertit, sermoni ap-
 ponere.

CAP.

ET primum quidem confusum ac indefinitum experimento (cuius & ante memini) ad definita reducam. Distum est in ipsis, primum vnum certè, dierum puta decretoriorum inquisitionem in omnibus deinceps ægrotis fieri non esse necessariū: illos tantum numerandos, probandosq; in quibus nec ipse medicus, nec æger quid peccauerit, imò nec præsentēs, I aut etiam † *In græc. extrinsecus offensa quæpiam obuenerit. est ωρα- μείωντες,* Deinde morborum initia non ex ratione *quæpiam, sed ex ipsa actione capiēda, quū id est ασθεν- stentes.* primum æger ipse manifesto sensit morbum sic eum inuadentem, vt præsentem quempiam medicum de hoc consulere desiderarit. Tertium, quum in plures se ordines consequentes dies crisis partita sit, cuius propria dicatur, posse dignoscere. Nisi enim quispiam his definitis experimento decretorios dies disquisiuerit, vehementer errabit, & quidem in experientia ipsa iudicium tale est. Ratione verò quemadmodū iudicari ipsam experientiam cōuenit, post hæc enarrabo. Naturalem esse conuenit, qui hæc iudicet: & persuasum habere, naturam prorsus sufficere, & summa quadam prouidentia corpori nostro prospicere: itē

propriis etiam motibus ordinatis, si quid aliud, ita & ipsam vti. Horum quædam ex libris de particularum usu ratiocinari licet: ostensum enim est ibidem summum naturæ in animali fingendo artificiū: quædam in conceptuum incremento, perfectione, & partu. Nam cuiusque animantis conceptui suum generis statutum tempus exactè seruatur, natura videlicet ordinatos motus semper habente. Sic etiam post editionem seu partum vnumquodque animans increfcit, absoluitur, & declinat præfinitis tēporibus. Iam verò, qui libros perlegerit de facultatibus naturalibus item alios quos particulatim de singulis naturalibus actionibus conscripsimus: persuasum opinor habebit, quantum prouidentia simul & ordinationis naturæ motus habeant. Si iam hæc crediderit, mireturque artificiū pariter & ordinem naturæ, recordatus iterum quantum ipsa superetur prouidentia & ordine à cœlestibus: inordinationem quandam, puto, substantiæ nostræ motui conmatam tribuet: atque pulchrum omne, quod hic pulchrum sit, atque etiam ordinatum & artificiosum, ex supernis naturæ innasci intelliget: inordinatum, & erraticum ex materia, quæ hic versatur, prouenire. Atque hæc primus omnium, quorum
me

memoria ad nos peruenit, Græcorū Hippocrates credidit: post eum philosophorū præcipui. At nisi sermo in longum proueretur, demonstrationes forsan, quas dicunt, ad fidem prædictorum dogmatum adduxissem. Verū hæc præsentī sermonī sufficiunt. Expedit igitur medicū, qui Hippocratis arte dignus futurus est, si quid aliud, hoc certè persuasum habere experientiam iudicare, naturam, rem quandam esse ordinatam: & quum materiam superauerit, proportionibus quibusdam definitis, & periodis ordinatis motiones ipsius fieri. At quæ præter rationem incidunt aliquando, ordinemq; confundunt, tunc ipsi obueniunt, quum non planè materiā vicerit, sed impeditur ab ea, prohibeturq; suis proportionibus moueri. Hoc enim si tibi persuaseris, ac dein experientiam perdidiceris, septimo die crīsim esse tutam simul & perfectam, sine periculo, notabilem, & crebrā: ad hæc ei quæ decimoquarto euenit, assimilem: insuper quartum diem septimi esse indicem, vndecimum verò decimi quarti: subibit statim de septimo considerare quippiam. Vbi enim prima hebdomada bifariam diuisa, quartus sectionem recipiēs, qualis finis futurus erit, prænuntiat, & secunda similiter, quomodo nō

quis intelliget septimanam quanque perfectam esse periodum? quum medium ab utroque extremo a quo distet, & propterea quoque ad ambo communionem similem obtineat? Nā quartus morbos qui primo die non cessarunt, soluit: undecimus rursus, quos septimus nō discussit. Quod si morbus maior sit, quā quarto die crisi accipiat, solutio ipsius in eodem apparabitur: finis septimo adiicitur. Pari modo, qui septimo non desierunt, undecimo die natura soluere molitur. Atque sic in ipso vel decernit, vel decimoquarto præparat. Ego quidem hic in speculatione sisto. Numeri verò ipsi agere nati sint, an ordinatos motus sequantur nō agentes ipsi, verū substantias quæ in temporis quodam spatio agunt comitantes, philosophis considerandum relinquo. Quum ergo id quis cœperit, quod virisque communiter in confesso est, videlicet cœlestes substantias semper suis motus proportionibus vsas apparere: iam verò & in terrenis animantibus, quando exacta fruuntur valetudine, aliud aliam imprægnationis partus, incrementi, perfectionis, vigoris, inclinationis, & dissolutionis numeri proportionem possidere, crediderit nimirum & decretorios dies numerum ordinatum habere

bere: interim hunc in morbis ex dispositionibus naturæ contrariis cōfundi. Nam si, vt ante dixi, ad experientiam deuenierit, septimanas nimisquam potentes inueniet, proximè his quaterniones: inspiciet autem dies intercalarios, tertium puta, quintum, sextum, nonum, qua ratione fiat, vt decernere possint. Ad hæc magis inquiret, inuestigabitque diem septimumdecimum, decimumoctauum vigesimum, vigesimumprimum, omnesque deinceps his respondentes. Si etenim in vigesimum diem tres septimanæ finiunt, vt Hippocrates arbitratur, oportet indubiè decimumseptimū vigesimi esse indicem: excidere autem è primo dierum decretoriorum ordine, decimumoctauum, & vigesimūprimum. Porro si integræ hebdomades connumerandæ sunt, decimusoctauus vigesimiprimi index erit: †rationem verò nullam decretoriam] habebunt decimusseptimus & vigesimus dies.

†Mendose
legitur in
græc. cod.
impressis
λόγον οὐ-
δὲν ἀντί-

CAP. XII.

PRimum itaque quomodo experientia σίμων, pro
hos commēdet, percenseamus: deinde λόγον οὐ-
sic ad rationem perueniamus. Cæterum διὰ τῶν
experientiæ mentionem ab Hippocratis κρισίμων.

sentētia sumemus, auspicati à primo libro
de morbis vulgaribus. Scripsit itaque de
morbis, qui ex secunda aëris mutatione
prouenerunt, hunc in modum. Febres ar-
dentes paucissimæ ortæ sunt, minimeque
his obnoxij, laborarunt. Neque enim san-
guinis profluium nisi exiguum adeo, idq;
paucis accidit, neque deliria, reliqua om-
nia facile tulerunt. Crisis conuenienti ad-
modum ordine plurimis his contigit de-
cimo septimo die cum remittētibus. Dein
ad finem tertiæ constitutionis exquisitius
adhuc de iis qui decimo septimo die iudi-
cati sunt, ita pronuntiat: Quæ circa iudi-
cia vnde cognoscimus similia, aut dissimi-
lia sunt: quippe fratres duo Epigenis eadē
simul hora febricitare incepterunt, decu-
buerunt iuxta theatrū. Natu maioris mor-
bus sexto, iunioris septimo die iudicatus
est, remisit diebus quinque alterum, sex al-
terum. Inde eadem vtriusque hora simul re-
uersus est. Post vniversus morbus vtrique
pariter decimo septimo die in crisin inci-
dit. At hoc nondum fidei satis forsan ha-
bet, quò decimum septimum diem ordini
decretorio annumerandum, aut inde reii-
ciendum esse credamus, quòd duos iudica-
uerit. Adhibeamus igitur animum iis quæ
deinceps dicuntur. Plurimis sexto die iu-
di

» dicitur de morbo euenit. Remissiones eius
» diebus sex durarunt. A' reditu quinto die
» crisis subsecuta est. Hoc iam memoratu
dignum est, si & in secunda aëris consti-
tutione septimodecimo nouit permultos
ad iudicium peruenisse. Item in tertia non
solum fratres duos, verū etiam alios cōplu-
res sexto die crīsim sustinuisse primū ait:
deinde febrim eos sex diebus remisisse:
postea crīsim accessisse die quinto, hoc est
decimoseptimo à morbi exordio. Sed his
» subiungit: Quibus septimo die crisis adue-
» nit, septem quoque diebus remissiones ha-
» buerunt. Post recidiuam tertio iudicati
» sunt, hoc est hi quoque in vniuersum de-
» cimoseptimo. Post hæc rursus: Quibus iu-
» dicitur quinto die obuenit, & febris se-
» ptem diebus remisit, deinde reuersa tri-
» duum eos exercuit, rursus die vno remisit,
» altero rediit, & his decimoseptimo die de
» morbo iudicium cōtigit. Quinetiam alios
quosdam sexto die crīsim passos scribit,
sex item diebus morbum remisisse, dein
reuersum tribus diebus occupasse: post-
ea remisisse rursus die vno, altero ipsius
recidiuam accidisse, tandem decimose-
ptimo solutum. Verū alios quosdam
sexto die iudicatos esse commemorat, se-
ptem diebus morbum cessasse: post hoc

repetisse, & quarto die, hoc est in summa
decimoseptimo crisi fuisse discassum. Cæ-
terum quum non contentus Hippocra-
tes, etsi posset ostendere decimiseptimi
diei fortitudinem in iudicio, intulit huic
sermoni: Nulli ægroto hac ratione recidi-
uam esse factam cognoui. Quare non so-
lum frequenter decernere decimussepti-
mus, sed etiam firmiter idoneus est. Non
igitur ex coincidentibus, sed validis, &
primis annumerari debet. Atqui si ex il-
lis est, proportionem quandam ad deci-
mumquartum seruari, rationi est consen-
taneum. Si itaque coniunctum quaternio-
nem cogitaueris salutarem, vt in decimo-
quarto incipiat, in decimumseptimum de-
finat, habuerimus sic salutarem periodum.
Si porrò disiunxerimus vt decimusquar-
tus secundæ hebdomadæ finis, incipiat au-
tem à decimoquinto tertiam, non ad septi-
mumdecimum sic, verum ad decimum-
octauum primus tertiæ hebdomadæ qua-
ternio perueniet. Atqui si hoc verum est,
tertia septimana in vigesimumprimum
necessariò finiet: quemadmodum si etiam
decimumseptimum statuerimus primi in
tertia septimana quaternionis finem esse,
ad vigesimum diem huius septimanæ fi-
nis producet. Merito igitur Hippocra.

putauit sicut septimumdecimum experiē-
tia inuestigauit, ita & vigesimum expe-
rientia explorandum. Quum enim decre-
torius inuentus sit, maximum decimise-
ptimi diei testimonium erit. Vbi ex decre-
toriorum dierum numero deciderit, vel
planè à vigesimoprimo superetur, quæ-
stionem non exiguam mouebit. Ratio si-
quidem esse videtur decimumseptimum
fortiorem decimooctauo: vigesimum im-
becilliolem vigesimoprimo esse. Quapro-
pter post illa quæ de septimodecimo in
primo libro Epidemion scripsit, hunc in
modum ait: Quibus sub auribus ipsis pa-
rotides ortæ sunt, vigesimo die crisin
habuerunt. Descendere autem omnibus,
quibus in pus versæ non sunt, verum ad
vesicam declinarunt. Atq; de hoc satis. Ite-
rum: Quibus septimus dies iudicium at-
tulit, nouem diebus remissiones fuerunt:
post repetitionem morbi quarto die crisis
aduenit: in vniuersum videlicet vigesimo.
Ad hos deinceps addit nonnullos, quibus
septimo die crisis apparuit: sex diebus re-
missiones: mox repetitio morbi, deinde
septimo iudicium: summatim vigesimo
accidit. Postea paululum progressus. Sunt,
ait, qui vndecimo die crisin exceperunt,
repetitionē decimoquarto, crisin absolu-

re vigesimo. His deinde subnectens. Si vero, inquit, nonnulli irriguerint in vigesimo, his iudicium quadagesimo accedit.

CAPVT IIII.

VIdes hic mihi rursus viri diligentiam. *In veteri codice, riis, hoc est, qui in quaternionibus & septimanis augentur, decimumseptimum & vigesimum ascribat, cogetur, statim & quadagesimum attribuere: quemadmodum & vigesimumquartum & trigessimum primum, si vigesimum apponat, statim nimirum cogetur decimumquartum, decimumseptimum & quadagesimum adiacere. Quinetiam quadagesimum si quis valide iudicantibus attribuat, liquet etiam decimumseptimum, & vigesimum esse annumerandum. Etenim usque ad decimumquartum nulla de diebus est inter medicos dissensio: verum sequentium hos ordo totus ab illis confunditur: quia nonnulli non adeo experientiae mentem, sed rationi soli adhibent: quo factum est, ut integras hebdomadas putent esse complicandas. Postea quum sic vigesimum primum fortibus decretoriis adiungant, necesse est ideo decimumoctauum, quoque, & quadagesimum*

numsecundum eos ascribere: hunc quidem ut septimanas sex complentem: illum ut vigesimiprimi indicem. Porro hac ratione decretoriorum dierum exploratio magnam operam non desiderat. Si nanque totus dierum à decimo septimo ordo validior appareat, bifariam singuli dies fidem habebunt, ex propriis experimentis, & aliorum testimonio. At si rursus à decimo octavo: numerus frequenter decernere inveniatur, & perfecte, & firmiter: tunc qui septimumdecimum sequitur, imbecillior apparebit. Quod quum intellexisset Hippocrates, omnes omnibus contulit decimumseptimum (hinc enim discordiæ initium inter medicos subortum est) decimo octavo: vigesimo, primum & vigesimum: pari modo vigesimum quartum vigesimo quinto: rursus vigesimumseptimum, vigesimo octavo: & trigessimum primum, trigesimo secundo: trigessimum quartum trigesimo quinto: quadragesimum, quadragesimo secundo. Quem verò ordinem experientia prober, in Epidemiis, hoc est, in opere de morbis publice grassantibus, indicavit, eadem ipsa ascribens, quæ paulò ante citavi, aliisque in commentariis. Atque tertiæ constitutionis mentionem faciens, hoc fere modo scribit: His frequenter undecimo-

mo die crisis aduenit: sunt quibus vigesimo contigit. Dein agris nominatim citatis, Herophontē ordine tertium post tres aëris status scriptum, decimoseptimo die iudicium accepisse ait. Quartam mortem Philini uxorem vigesimo die oppetiisse. Post hanc Iphicratis vxoris meminit, de qua ad finem totius historiae hæc verba apponit:

Quadragesimo bilē modicā vomuit. octo- «
gesimo febris perfecte soluta est. Sextum «
ordine Cleanactidem in libri huius calce «
adducit. Octogesimo rigore infestatus est: «
febris acuta eumprehendit: sudor multus «
subsecutus: in vrinis, rubrum & læue reside «
bat, perfecte morbus finitus est. Decimus «
ager est Clazomenius, quem & ipsum qua-
dragesimo die liberatum per crisis esse
scribit. Atqui dies quadragesimus ex se-
cta decimiseptimi est, quemadmodum
octogesimus. Conueniebat autem qua-
dragesimumsecundum esse decretorium.
Quod si dierum computatio secundum se-
ptimanas integras fieret, non quadragesi-
mus, verum quadragesimussecundus, dies
decretorius inueniendus erat: sic nō octo-
gesimus, sed octogesimusquartus. Quare
decimiseptimi diei ordinem altero longe
fortiorem esse nemo ignorat: non tantum
quod multos in eo crisis accepisse recen-

set

lutè morbus finitus est. Quosdam verò, qui in longum nimis morbum inciderant similiter & ipsos ratione vigesimi diei sæpius aucti crism accepisse: quemadmodum nonum ægrum ex aëris intemperie Heropython centesimo & vigesimo die de morbo iudicium perfectum habuisse refert Hippocrates. Sic aliquos vigesimo quarto die, & vigesimo septimo, item trigesimo quarto leuatos esse bene simul & tuto & perfecte memoriæ prodidit. In vigesimo quarto sanè decimum ex aëris statu ægrotum hoc fere modo scribit: Vigesimo quarto die urinam misit copiosam, albam, in qua multum subsidebat. Sudores calidi è corpore toto manabant: vnde febris discussa est. Ab vigesimo septimo die puellam in Abderis & ipsam sudore largo prorsus febre liberatam esse refert. Hanc autem post aëris intemperiem ægrotasse septimam commemorat. Porro trigesimo quarto die octauum ex aëris statu ægrum Anaxionem sudore quoque ipsum febre prorsus leuatum fuisse percenset, fidamque ei crism obtigisse. Cæterum nullus hoc libro, in altero quodam decretoriorum dierum ordine crism accepit. verum Delearcis uxorem in vigesimo primo decessisse commemorat: nec vllum in aliquo die, qui in decimi-

octa.

octavi secta continetur, superstitem man-
fisse. Dicitur itaq; secundo significatu, uti
prius interpretati sumus, non solum super-
stes, verum mortuus etiam crīsim accepis-
se. Sed, ut retuli, non modo in eis diebus
nemo seruatus est, sed ne mortuus qui-
dem, si Delearcis vxorem excipias. In alte-
ro ordine complures seruati: quanuis non-
nulli etiam vita defuncti: quemadmodum
mulier, quæ in Cyzeco binā foemininam
prolem peperit, decimosextimo die pe-
riit. Adolescens autem in Libya, omniū
postremus ab Hippocrate citatus vigesi-
moquarto interiit. At Hermocrates, tertius
à principio vigesimosextimo die fatis con-
cessit. Apollonius autem in Abderis de-
cumbens, decimustertius ex aëris intem-
perie ægrotus scriptus, trigesimoprime pe-
riit. Ut igitur septimo die & vigesimo
complures interire vidit: quippe quum
dies ij qui validam virtutem habent, non
modo seruent, sed etiam interimant inte-
rim: sic vnumquemque eorum quos re-
censui, conspexit nunc seruantem aliquos,
nunc occidentem. Iam verò secundum
ex aëris circumflui statu ægrum octogesi-
mo interiisse ait, & primum centesimo vi-
gesimo: sicut arbitror, ex prima aëris in-
temperie laborantem, decimoquarto die

mortuum esse. Tres autem ante ipsam septimo die periisse. Quid opus est multis verbis? Nullum enim nec in primo, nec tertio Epidemion libro, vel superstitem, vel mortuum in ordine dierum, qui à decimo octauo numerantur, inuenias. Sed omnes iudicati sunt in diebus, quos vniuersus medicorum chorus decretorios esse consentit, nempe iis qui à primo ad decimumseptimum ascendunt. Porro qui decimumseptimum excesserunt, illorum vnus tantum vigesimo primo interiit. Proinde hæc sufficiunt ad demonstrandum Hippocratem non ratione quadam persuasum, vt decimumseptimum decretorium esse statueret, vigesimo autem primo efficaciam adimeret: sed vsu & experientia doctum, causam inquisiuisse. At quoniam secundus, quartus, & sextus Epidemion liber vel ipsius Hippocratis est, vel eius filij Thessali: pauca etiam inde succodice habemus. Inueniemus siquidem & hic in secundo, vigesimum & quadragesimum, decretorios esse ab illo positos: sed nec vigesimum primum, nec alium quemuis ei respondentem. In quarto, † omnium sic morborum mentionem facit, raro videlicet ant. cet ad vigesimum peruenisse, excessisse autem semel vigesimum quartum. Vnde iam

† In gra.
impressis
est in Anth.
μων id est
vulgariū.
in veteri
codice ha-
betur
† μων, id
est, acuto-
rū & ita
videtur le-
gisse ant.
interpret.

iam vigesimumprimum, & quartum iudicasse de morbis licet intelligere: non tamen alterius ordinis quenquam. Quinetiam in sexto Epidemion paucos tum ægros, tum aëris status commemorat: neque hic quēquam in alterius sectæ diebus iudicatum esse nouit. Si iam & quintilibri meminisse conuenit, cuiuscūq; fuerit, hic etiam quinquaginta sunt vniuersi ægri: nullus autem ipforum vel decimo-octauo, vel vigesimoprimo, vel vt summam dicam, in alio quodam huius generis die iudicatus fuit. Quum igitur ipsa experientia decimumseptimum & vigesimum diem, insuper qui ipsis respondent vniuersos decretoriis apponat exacte, nonnulli medici qui non adeò euidentibus animum aduertunt, ad perfectæ hebdomadis numerum, tanquam ad faciliorem viam deueniunt. Deinde quum etiam iudicatum aliquem in vigesimoprimo conspexerint, multo sanè magis opinionem suam confirmarunt.

CAPVT V.

ETenim vt discernas cuiusnā diei propriū sit iudiciū, quū in plures partitū fuerit, distinctione opus est quēadmodum

in superiore libro demonstratum est. Contingit autem morbis inueterascentibus & iudicia perturbationis vehementiam, & immutationis breuitatem remittere, & ad duos sæpe dies vel tres extendi. Promptum est igitur in hoc crism cuicumque ex tribus diebus volueris attribuere. Multi si quidem medicorum ne vel numerare post decimumquartum dignantur, quot iam diebus æger decumbant, præsertim si dum febris soluta interea esse videatur, de nouo repetat. Nonnulli verò, etsi numerauerint, iudiciorum in plures dies partitionem indistincte & temere cui dierum volunt, annumerant. Quapropter Hippocrates etiam aliquando septimum, vel vndecimum, vel decimumquartum de morbis iudicasse tradit, interim vigesimum, vel quadragesimum, vel alium quempiam: quemadmodum in prima & secunda constitutione primi Epidemion. In prima enim ait: Quibus breuissimi morbi fuerint, iis vigesimus: plurimis quadragesimus: non paucis octogesimus crism attulit. In secunda constitutione. Sunt quibus vigesimus dies decretorius extitit, verum paucis, quibusque breuissimi morbi fuerint. In tertia. Sanguis fluere in vigesimo quarto modice cœpit, & abscessus in sanguinis

fluo

» fluorem per crīsim versi sunt Antiphonti
» Critobulo. Iudicium is quietemque mor-
» bi quadragesimo die perfecte consecutus
» est. Sed horum ab initio statim non me-
mini, quum ex primo Epidemion quoque
apponerem, melius esse ratus omnes dies,
qui exacte soli de morbis decernere visi
sunt, prius exponere. Huius rei gratia nec
in ipsius vsquam commentariis in totum
scriptum est, circa quintum, vel septimū,
vel nonum iudicatus est: verū simpliciter
vel quinta, vel septima, vel nona die:
subito enim & vniuersim hi iudicāt. Quā-
to autem vltcrius morbi excesserint, diu-
turnioresque facti fuerint, perturbatio sa-
nē, quæ præcipitem immutationem præ-
cedit, conquiescit. Iudicia verò paulatim
venientia duos aut tres dies in totum oc-
cupant. Sicut enim plurimi longi affectus,
neque cum excretionē dissolui consueue-
runt, sed vel abscessu, vel concoctione: ita
nec quum manifestis excretionibus, vel
abscessibus ipsorum solutio cōtigerit, vno
duntaxat die perficitur. Vnde medicorum
quidam diuturnos morbos nequaquam
iudicari inquit. Non siquidem solutio-
nem sermone absoluto crīsim esse, sed vel
subitam, vel quæ ipsam præcedit com-
motionem. Verū quod iudicii signifi-

catum non exacte disquisitum perpetuo
seruatur, sed solutionem ipsam tantum
quomodocunque fiat, complures medici
iudicium appellant, ex ipsis Hippocra-
tis libris discere cuius est integrum, ma-
xime verò ex his quæ veteres alii pertra-
ctant. Sic igitur & Diocles primum diem
decretoriis annumerat, manifesto indicās,
nihil se aliud iudicium, quàm morbi solu-
tionem nominare. Fiet autem perspicuum
ex ipsius verbis, quæ hunc in modum ha-
bent: Quarum febrium causæ, neque in «
ipso corpore vacuatæ ac imminutæ dissol- «
uuntur, neque exiccantur, neque subito «
crudæ educuntur, temporum verò perio- «
dis quibusdam coctæ apparent, per sum- «
ma quidem extantes nocte & die iudican- «
tur. Nam paucissimo tempore causæ ipsa- «
rum discutiuntur: quippe putrescētes & in «
pus conuersæ: ad hæc lac & caro omnis «
absoluta, breuiter omnia quæ in corpo- «
re tum fiunt, tum mouentur, & speciatim «
immutantur, in hoc tempore primum ap- «
parent. Atque hæc Diocles. Hippocra- «
tes autem non semel neque bis, sed fre-
quenter admodum in primo Epidemion,
& potissimum in tertio morbi solutionem
crisim vocat, nulla neque excretionem, ne-
que abscessu euidenter prægresso. Non ta-
men

men huius gratia putandum est diuturniores morbos sine quavis manifesta excretionem iudicari: quemadmodum neq; plures dies necessario assumere. Itaque octogesimo crīsim quendam accepisse, in tertio De morbis popularibus Hippocrates commemorat, aitque rigore ipsum fuisse correptum, acuteque febricitasse, & sudasse largiter. Apposui autem paulò ante sententiam, quum Cleantidæ in tertio Epidemion † ex hoc ordine scripti mentionem facerem. Inuenias autem alios quoque ægros hoc sermone iam mihi citatos, item quos nequaquam apposui iudicatos euidenter die vno per excretionem in procedente diuturnoque morbo. His igitur maximè aduertendum est, ut quæ dierum decretoriorum ordinem exacte doceant. Si enim Cleantides hic octogesimo quum totius corporis concussione, hoc est rigore, fuisset infestatus, acuteque febricitasset, per sudorem iudicatus est, liquet vigesimi numerum non mediocrem quandam potentiam obtinere. Hoc enim multiplicato octogesimum, si- cut & quadragesimum & sexagesimum, ad hæc centesimum † vigesimum fieri cō- tigit. Reperies autem alios ægros, qui decimumquartum egressi, per excretionē in

† In gra-
tionem facerem. Inuenias autem alios impres. mē
quodose legi-
tatos, item quos nequaquam apposui iu-
dicatos euidenter die vno per excretio. pro iuris.
nem in procedente diuturnoque morbo. i. sexti, vt
His igitur maximè aduertendum est, vt habet ve-
quæ dierum decretoriorum ordinem exa- tus codex
tate doceant. Si enim Cleantides hic octo- e anti-
gesimo quum totius corporis concussio- trāslatio.
ne, hoc est rigore, fuisset infestatus, acu-
teque febricitasset, per sudorem iudica-
tus est, liquet vigesimi numerum non me-
diocrem quandam potentiam obtinere.
Hoc enim multiplicato octogesimum, si- † In vete-
cut & quadragesimum & sexagesimum, ri codi. hic
ad hæc centesimum † vigesimum fieri cō- addi. nō
tigit. Reperies autem alios ægros, qui de- tū in a-
cimumquartum egressi, per excretionē in totū p.

id est & Epidemion libris iudicatos fuisse: quorum centesimū. nonnullos iam protulimus, qui subitam Cui lectio fieri crisim ultra quadragesimum non pui astipu- tantes arguunt, etiam decretoriorum die- latur ant. rum ordinem ostendunt. Quod etenim trāslatio. paulatim morbi diuturni per certamē cō- motionemque desinunt quiescuntq; pul- chre dictum est: at nunquam subitā eorum mutationem vno die fieri, nondum recte declaratum est. Quum enim rigor vehe- mens simul cum accessione omnino non
 † In vete- factus inuadat, & febris acutissima, † cali-
 ri codi. ad dissima, & toleratu difficilis accedat, su-
 datur ngei dorque copiosus ē corpore manarit, febre
 & po. Agōra hominem prorsus liberans, si quis hoc cri-
 z & ngei, sim non esse dicet, manifeste contentio-
 id est & sus est. Ego sanē id genus hominibus con-
 vehemētis tradicere diffusius non consueui, sed illud
 sima &. quod accidit magis cognoscendum esse
 mihi proposui. Hoc enim nobis obseruan-
 tibus plerunque apparuit, & in agris ab
 Hippocrate scriptis inuenire licet, huius-
 modi morborum longiorum solutiones
 † In vete- non, quum deinceps nulla ex parte inter-
 ri codi. pro secatur, incidere: verū vbi soluti esse vi-
 do. triqas dentur, iterum † secundo recidiuam inci-
 legitur piant. Cōtingit autem saepe in diebus qui-
 triqas .i. busdam decretoriis particulares recidiuas
 alteram. incipere, & quum numerum aliquem de-
 cis

cretiorū exceſſerint, denuo in alio quo- † *In vete-*
 dam iudicari. Hac ratione omnes acuti *ri cod. legi*
 particulares fiunt: poſtquam verò omnes *tur nō in*
 coierint, diuturni. Interdū interualla ipſo- *γράφεται*
 rum [numero cuidam decretorio † aſcri- *ut in im-*
 buntur,] veluti ſi quis vndecimo die iudi- *preſſis, ſed*
 catus imperſecte, decimo morbi recidiuā *περιγράφει*
 patiatur: deinde vigefimo rurfum die iu- *ται, adeo*
 dicato parum integre, recidiua vigefimo- *ut legen-*
 ſepimo adueniat: inde poſtea acute ægro- *dū ſit: nu-*
 tans, quadrageſimo iterum iudicetur. Hęc *mero quo-*
 igitur quiſque in ægris ipſe videbit, qui di- *dam die-*
 ligenter eis aſſidere voluerit. *ad hęc in *rum decre*
 ægrotis ab Hippocrate citatis contempe- *toriorū cir*
 tur.] Porro quòd decimuſſeptimus deci- *cunſcribū*
 moctauo, & vigefimoprimo vigefimus *tur.*
 fortior ſit æſtimādus, per Hippocratis ex- * *In vete-*
 perimenta demonſtratum eſt. Si autē mea *ri cod. legi*
 quoq; deinceps recensuerim, longior qui- *tur nū μὴ*
 dem ſermo erit, cæterum fidei nihil ma- *πιστεύειν*
 gis habebit. Si etenim quiſpiam & ipſe que *τοῖς ὕφ'*
 ægris accidunt, obſeruare velit, & ab Hip- *ἰπποκρά-*
 pocrate dictis credere, is nihil adhuc no- *τας εἶρη-*
 ſtra experientia indigebit. At ſi vel ſophiſ- *μύνοις. i.*
 mata euidenter apparētibus digniora eſſe *εἰς ἃς quæ*
 quibus credatur exiſtinet, vel Hippocra- *ab Hippo*
 tis dictorum nullam rationem curamque *crate di-*
 habet, talis non modo nihilo plus frugis *ἔτα ſunt*
 ex noſtra narratione reportabit, ſed etiam *minimè*

fidem ad- habere. irridere ipsam conabitur. Huiusmodi verò frequēter dixi despiciendos esse. Si verò veritatis studiosus quis existat, sophistarum nugis relictis ad experientiam ipse veniens, quum octoginta vel mille ægros conspexerit, hunc indubie noui non alia de diebus decretoriis pronuntiaturum, quàm Hippocrates indicauit.

CAP. V.

QUum enim horum dierū tum vsus, tum natura duplex sit, Hippocrates quoque duplicem eorum disciplinam instituit: in Aphorismis quidem & prognostico eorum quæ secundum quaterniones & hebdomadas inuicem complexi sunt, mentionem faciens: in primo autem Epidemion non horum modo, sed etiam aliorum omnium coincidētium. Quorū causam coincidentiae in sequentibus dicturi sumus: nunc autem quòd & natura & vsu inter se mutuo differunt, ostensuri. Natura sanè, quòd omnibus pulchre euenientibus ad quaternionis circuitus iudicia omnino perueniūt: erratis autem quibusdā in coincidentes recidunt. Vsū quòd ad futuræ crisis cognitionem quaternionis circuitus sufficit. Cæterum ad iam factam
crisim

crisim indicandam omnibus velut semper cognitis: verbi gratia, tutiorem esse crisim quæ nono, quàm quæ octauo die accidit: minus fidam quæ octauo, quàm quæ nono contingit, arbitramur. Proinde fides iudicii vel fallacia, hoc est certitudo vel incertitudo, ad bonam victus rationem iudicatis morbo præscribendam conducit. Prænoscere verò quando potissimum accidet, ad nondum iudicatos necessarium est. Dicetur itaque in procedente sermone de hoc etiam non nihil: sed vniuersus sermo ex curandi methodo pendet. At nunc de decretoriorum dierum usu nisi obiter dicemus, sed omnem eorum potentiam interpretari festinamus. Satis est ideo ad præsentem disputationem, si Hippocratis verba commemorans, ad sequentia iam descendam. In prognostico

- » sanè hoc modo scribit: Febres, siue sanus
- » ab his quis euadat, siue pereat, æquali dierum numero finiuntur. Vt enim saluberri-
- » mæ febres, quæ videlicet tutissimis fulciuntur notis, die quarto vel antea quiescere
- » solent: ita pessimæ quæque, & quibus periculosissima signa adsunt, die quarto, vel
- » citius interficiunt. Primus itaq; earum insultus ita finitur, secundus quaternio in septimū diē producit, tertius in vndecimū,
- » quar

» gesimus octauus, trigessimus, trigessimus.
» quartus, quadragessimus, sexagesimus, octo
» gesimus, centesimus, ceteresimus uigessimus.
» Eorum qui imparibus circuitibus iudicant
» primus est tertius, quintus, septimus, no-
» nus, undecimus, decimus septimus, vigesi-
» mus primus, vigessimus septimus, trigesi-
» mus primus. Hippocrates igitur omnes hoc
sermone decretorios dies manifesto com-
prehendit. Recordationi siquidem ac me-
moriarum præparatio hæc cõuenit. Demon-
stratum autem se penumero nobis est. Epi-
demiorum libros prognostico prius & Apho-
rismis scriptos esse, quod memoriam rerum
prius obseruatarum suggerant. Itaque in
hoc commẽtario omnes decretorios dies
ordine conscripsit: In illis, eos tantum qui
maximam virtutem habent, & naturæ suæ
ratione perfecti sunt (sicut in sequentibus
ostendetur) in super quoque non mediocrem
usum ad futuri status, tum iudicii præno-
tionem exhibent. Cur igitur Hippocrates
non vnã in omnibus libris decretorio-
rum dierum disciplinam tradiderit, pla-
ne iam ostensum est. Nec obscurum cur
aliis medicis de hisce diebus controuersia
suscepta sit. Alii etenim quod duplex eo-
rum natura sit, non planè cogitarunt: alii
nequaquam obseruarunt, sed rationi to-
tum

rum concessere. Nonnulli usu ipsos deprehendere conati sunt: verum duplici nomine decepti sunt: vel quod nihil omnino ante experientiam definierint: vel inconsultius sententiam protulerint.

CAP. VII.

Porro nobis quæ distinguenda veniant ante experimenta, dictum est: item de diebus decretoriis ferre iudicium non properandum esse, donec in multis ægris permultis annis accurate quis obseruauerit. Nam præter alia, etiam annalium constitutionum permultæ quædam differentia sunt: quoniam in tota æstate interim plures, quàm †tercentos] homines acute ægrotantes vniuersos vel sexagesimo primo, vel nono die crisin habuisse congestos, ut spexi: in alio rursus anno quosdam decimo quarto, quosdam vigesimo, plurimos post morbi reuersionem: in alio permultos sanguinis fluore quinto, perfecte sextimo vel nono die. Vidi etiam in autumnis aliquando omnes undecimo iudicatos: sed hoc quidem bonam crisin attulit: in alio autem autumnis omnibus sexto die insalubre iudiciū accidit. Quæ interpretes propter etiam magis subit mihi mira.

ne eos, qui planè nullum in diebus discrimen, verùm eiusdem omnes dignitatis esse arbitrantur. Toti siquidem status frequenter vel æstiuorum, vel autumnalium morborum vnâ iudiciorum speciem obtinent: quemadmodum in his, quos Hippocrates conscripsit, manifestum est. In quibus si quis non omnino segnis est, interdum sanè alium decretoriorum dierum, sæpius iudicantem videbit, quàm alium: non tamè octauum, duodecimum, aut decimum sextum, aut huius notæ aliquem. Apparent igitur sophistæ in vtrisque, quæ vniuersam medicinam cōstituerunt, errare, experientia nempe & ratione. Neque enim in quibus experientiæ vsus est, ipsam expectant, sed vt cuique in mentem venerit, nugantur: neque euidenter apparentium causas inueniunt. Huius rei gratia alius ex eis nec decretorium diem, nec omnino iudicium esse confirmat: alius iudicium esse quoddam, non tamen dies decretorios concedit, tanquam ratione magis, quàm experientia decretorios dies & iudicia inuenire conueniat: vel quasi peiores existant, qui per experientiam vtraque se didicisse confitentur. Nobis sanè, qui post Herophilum, Xenophontem, Asclepiadem nati sumus, forsam

sam in viros illos vel inuidia, vel contentio quædam esse possit. Quæso vnde nam in mentem venit ei qui accurate ipsos per experientiam inuenerit, vt Epidemiorum libri testantur, vt prænosceret Sophistas tales quosdam† in posterum futuros? quū
† *Mendose* nulli his similes Hippocratis temporibus
legitur in extiterint, verū singuli pro viribus artē
gracè im- iuuare, inuenireq; aliquid, non deprauare
pres. θιὰ recte inuenta studerent. Quinetiam me-
σαδα pro dicos, qui ab experientia Empirici nomi-
γενήσα nantur, videre licet tanquam communes
δα, & ἐξ quosdam omnium dogmaticorū hostes,
ἐτίς, pro inquirentes quod mentiantur, non tamen
ἐξ ὑτίς. aut decretorios dies aut iudicia tollentes,
 sed veluti & aliud quippiam maxime eui-
 dens, hæc quoque ambo statuentes. Satis
 mihi iam est sophistarum nugantium.

CAP. VIII.

Quin magis ad dictorum cohæren-
 tiam denuo reuertor, prius vniuer-
 sis quæ prædiximus, in summam vnā re-
 ductis. Decretorius itaque fortissimus o-
 mnium est dies septimus, prænunciat eum
 dies quartus, hæc duo habens, vt decreto-
 rius minor sit, & septimi index. Deinde
 vndecimus & decimus quartus eandē pro-
 por

portionem & naturam inuicem conseruantes, quam cum septimo quartus. Deinde frequenter quidem decimusseptimus ad vigesimum: raro autem decimusoctauus ad vigesimumprimum eandem rationem habet, quam cum septimo quartus, & vndecimus cum decimoquarto. Hi ergo, vt Hippocrates dixit, per quatuor aucti ad viginti perueniunt. Coincidunt eis nonus, quintus, & tertius. Plurimos quidem nonus iudicat: secundam vim obtinet quintus, & post hunc tertius. De sexto prius diximus, vt malo decretorio. Decimus tertius certè omniũ decretoriorũ imbecillimus, omnium verò qui non decernunt fortissimus tanquam in medio quodam virtutis vtrorumque situs. Vehementissimæ itaque sunt crises, sicut etiam antea diximus, quæ ad decimumquartum diem veniunt: minus his, quæ ad vigesimum vsque pertinent: inde ad quadagesimum productæ, adhuc etiam minus vehementes euadunt, in illo perfectè soluuntur.

CAP. IX.

Proportio autem dierum decretoriorum perpetuo seruatur. Vt enim decimusquartus & secundæ septimanæ finis est,

& tertiæ principium, ita trigessimusquartus quintæ terminus est simul, & sextæ initium. Quare tres septimanæ viginti diebus semper describuntur: ideoque sexagesimus, uti prius declaratum est, non sexagesimus tertius decretorius fiet. Pari modo

† In græ. octogesimus, & † centesimus,] & centesimod. impresmus vigesimus. Ut enim iudiciorum vehemens. non habentia paulatim procedente tempore disbetur, sed soluitur, ita & imbecilles decretorios obin codice scurari planè accidit: solos autem semper manuscri persisterere, qui perfectum decretoriorum pto: cui a- numerorum circuitum describunt. Constipulatur uenit autem, ut per experientiam licet conanti. trās- discere, primum circuitum perfectū esse, latio. qui viginti diebus constat. Si enim semper
 * In græc. per coniugationem septimi numerus pro- est & πρῶ cedat, ut in primis duobus habet, esset hac rns dñe - quoque ratione hic septimus perfectus pri- {Abn]æ. id mus circuitus. Quoniam verò secundus est à pri- * primo coniunctus est,] & tertius secundo seiun- do cohæret, liquet proportionem quæ ab etus est. initio statuebatur, non adhuc post decimum quartum diem conseruari. Attamen post vigesimum diem idem circuituum ordo perpetuo consistit. Respondebit ergo trigessimusquartus decimoquarto, quippe qui ex duabus septimanis disiunctis fiat: & quadragesimus vigesimo, ut qui tertia
 heb

hebdomadem coniunctam expleat. Quare hoc ipsum Hippocrates nos docens in Prognostico, ubi de vigesimo die verba fe-

cerit, deinceps inquit: Post hos eadem ratione, & eodemq; decoro] primus ad viginti quatuor dies peruenit. Primum enim dixit trigessimum quartum post vigesimum ut circuitum, non ut diem decretorium: quoniam & trigessimus quartus & trigessimus id est, & septimus] post vigesimum est decretorius. eadem addi Sed quoniam de minoribus periodis (sunt tione habent autem quaterniones,) abunde satis docuit, ad hæc septimanas ipsas exposuit, reliquos statim duos circuitus voluit simul discipuli anti-næ causa adicere, nempe & ex duabus septimanis compositum, & illum qui tribus constat. Verum qui duas continet, veluti & Græ. compositum quendā: qui tres, exacte perfectum. Siquidem iam quadragesimum, quartus sexagesimum, octogesimum, & centesimum vigesimum ex vigesimo sæpius audit fieri contigit. Hoc igitur ipsum & non aliud perfecti circuitus est indicium: vel compositi semper, & sæpius in se audit quod alium non magis requirat. Atqui nec vnus eorum qui vigesimum præcedunt, hoc obtrinet: nam septimus si per se semper auditus sit, ad vigesimum primum, vigesimum octauum, & trigessimum quintum, & qua-

dragesimumsecūdum excideret: decimus-
quartus pari modo vigesimumoctauum
faceret, & quadregesimumsecundū: quan-
quam & hic quaternio, eius compositio-
nem si in se faceret, octauum, duodecimū,

† *In rete.* & † decimumquintum] fortes decretorios
grac. cod. efficeret. Quapropter ipse quartus nec pe-
in ant. riodus quidem euidenter est, sed vt perio-
translatio di dimidium: etenim septimana duplici-
ne est de- ter diuisa, quartus sectionem accipiens,
cimussix- primi quaternionis terminus est, secundi
tus. initium. Forſan quis septimanā hanc per-
fectum circuitum eſſe putauerit. Non e-
nim in hac ſeptimum diem ſecundæ ſepti-
manæ initium eſſe contingit: ſic enim ad
decimumquartum terminus eius peruenti-
ret. Sed quum rursus decimusquartus ter-
minus ſimul ſecundæ ſeptimanæ, & tertiæ
p. incipium ſit, non adhuc perfectus cir-
cuitus ſeptimana ſic fuerit: bis enim ſeip-
ſum multiplicauit, tertio non potuit. At-
qui ſi propter duas priores hebdomadas
ex diſiunctione factas, integrum quēdam
circuitum putare ſeptimanam conuenit,
propter tertiam verò coniunctam, non e-
tiam integrum, vel omnino in dubita-
tionem ſermonem incidere neceſſe eſt,
vel ſeptimanam primum quendam ordi-
ne, & ſimplicem circuitum putandam eſſe:

qui

qui verò ex† vigintiocto] diebus compo. † In vete.
nitur, secundum simul & compositum & *græc. cod.*
perfectum. *et in ant.*

CAP. X.

*translatio
ne legitur
viginti.*

Monet iam hic sermo nos conside-
rare quis horum dierum de acutis
morbis decernat. Quum enim Hippocra-
tes in Aphorismis acutos morbos in qua-
tuordecim diebus decerni dicat, magnam
inde nugandi occasionem Sophistæ arri-
puerunt. Atqui sine illorum nugis omni-
bus & iudicia omnia præfagire, & iam fa-
cta explorare potes. Nam si morbum, ex-
empli gratia, vigesimo die iudicandum
esse præfagiens, victus rationem ei con-
gruam instituas, magnum ægro præsi-
dium afferes. Licebit autem tibi & acu-
tum, & diuturnum ipsum vocare, quum
nulla vel commoditas, vel offensa ex ap-
pellatione ægro adueniat. Fingamus enim
acutum huiusmodi morbum vocari, o-
mnibus quæ ad victum ægri pertinent, re-
ctè administratis: quid inde peius vel me-
lius erit? Rursus diuturnum ipsum, si pla-
cet, appella, vt nihil ex hoc vel iuuari, vel
offendi ægrum intelligas. Quemadmodū
igitur & in permultis aliis Sophistæ de no-

minibus contendentes dissentiunt, & dissentientium tempus conterunt, sic quoque in acutorum, longorumq; morborum distinctione. Nam si verum fateri oportet non duæ tantum morborum differentia, sed permultæ admodum putandæ sunt. Siquidem quartana febris in tot annos incidit, quot alia diebus iudicata est, ad hæc alius quidam morbus in menses multos duravit. Hæc igitur prima differentia triplex: partim enim morbi diebus, partim mensibus, partim annis totis iudicantur. Membratim rursus in morbis, qui ad menses perueniunt, non simile existit, duorum videlicet mensium, vel septem solutionem fieri. Ita quum dierum vel annorum numero morbi solvuntur, permagnum discrimen existit. Quid enim similitudinis vel tertio, vel vigesimo die iudicium subisse, itidem vigesimo, vel quadragesimo? Iam verò si naturalem ipsorum differentiã legatur nō inuenire moliaris, quot dierum decretorum circuitus sunt, tot quoque morbi statuendi erunt. Itaque si alterius naturæ esse dicas, quemadmodum sanè est, non posse primum quaternionem superare alterius septimum† non excedere,] ita & vñ decimi, decimiquarti, decimiseptimi, vigesimi, omniumque deinceps decretorio

† In vete.
græc. cod.
legitur nō
μὴ ὡς
παῖνον,
ut in im-
pressis. sed
ὁ πρῶτος
αὐτῶν absq;
negatiōe.

riorum proprius cuiusque morbus existimandus est.

CAP. XI.

PRæstat tamen doctrinæ gratia maioribus eos terminis comprehendere, ne plurimi fiant: verum ita magnis rursus, ne multum differentes inter se mutuo collocentur. Vnde nec eos laudo qui duas vniuersas morborum species ponunt, neque vtranque deinde diuidunt: nec illos, qui tot esse dicunt, quot dierum decretoriorum circuitus. Quæ igitur præstantissima disciplina fuerit, maximeq; artis vsui idonea? puta si quis sophistarum medicorum accuratè medicinā tractare conetur, sublimi illa sede relicta, in qua magni regis cuiuspiam instar sedens adolescentes remoratur, hunc satis noui ex ipsa re vtilitatem edoctum iri. Sicut igitur & Hippocrates in omnibus admirandus, ab ipsis euidētibus sermonem capiens hæc aliquando scribit: Vbi peracutus morbus est, statim etiam labores extremi adsunt, & longè tenuissimo victu vtendum est. Interdum ita scribit: Acuti morbi quatuordecim diebus finiuntur. Deinde rursus: Hi ergo per quatuor aucti ad viginti perueniunt. Iterum postea: Spirandi facilitas maximā vim ad

salutem habere existimanda est in omni-
bus morbis acutis, quibus febris copula-
tur, quique quadraginta diebus finiunt.
Quinetiam sexagesimi, octogesimi, & cen-
tesimi vigesimi rursus meminit. Atque his
denuo relictis, æstatis morbos hyeme solui
ait: hybernos, æstate, quin & hoc modo in-
quit: Plurimi puerorum affectus diebus
quadraginta finiunt: quidam septem mē-
sibus, aliqui septem annis, nonnulli ad pu-
bertatem usque perueniunt. Hæ omnes ad
disciplinam simul clariorem, & ægrorum
usum admodum utiles sunt differentiæ,
etenim sua cuiusque victus species est. Co-
gnoueris autem maximè ægrum ipsum in
his omnibus, si hypothesein sermoni adie-
cero. Adolescens iam quis valido morbo
correptus est, qui in primo quaternione di-
scutietur: Aphorismum in hoc maximè il-
lum imitandum puta. Quum peracutus
morbus fuerit, statim etiam extremi do-
lores adsunt, & tenuissimo omnium vi-
ctu utendum est: neque alimentum quod-
uis huic exhibueris, nec melicratum, aut
aliam quampiam potionem huiuscemo-
di: imò etiam ab aqua, quantum potest,
abstinere iubeto. Hanc ipsum adolescen-
tem ubi septimo die crism habiturum sta-
tueris, paululum prædictam victus ratio-
nem

nem immuta, vel mulsam exhibens, vel aliam huiusmodi quandam potionē morbi naturæ familiarem, vt Hippocrates præcepit. Ipse autem hæc inuenies partim à signis quibusdam, [velut temperamento, [Hæc & consuetudine, & ætate.] Quædam etiam in veteri ægrum interrogabis, an valido sit ventri *græc. cod.* culo, qui longam in ediam ferre possit: an *& in ant.* cito offendatur, & facile solvatur. Sic etiā *trāslatio -* habitum hominis considerans, nonnulla *ne nō ha-* quidem ipse ex iis, quæ in opere De tem *bentur.* peramentis didicisti, inuenies: quædam autem ex ægro, rogans. Sunt enim quidā ad resolutionem faciles, atque ideo diuturniorem in ediam non ferunt, licet viribus validi antea fuerint. Si iā tibi tale quippiā interroganti, & per te ipsum conuicenti appareat, & æger facile dissolvatur, facileque stomachus eius offendatur, ptisanæ cremorem exactè percolatū quotidie modice exhibebis, memor rursus hic eius quod Hippocrates dixit: Sed aliquid tum consuetudinis gratia, tum etiam ne vasorum magna fiat inanitio, ingerere oportet. At vbi septimus dies instet, nequaquam ægrum nutrire conuenit, sed ante vnum diem, vel antea, minus exhibendum est. Atque hæc nos adamussim vetus ille in opere de victus ratione in morbis acutis

perdocuit. Si quidem adolescēti tertio aut quarto die morbum finitum iri spes sit, nullam stomachi malignitatem, aut habitus inanitionem suspiceris: ad hæc si præterquàm quòd iuuenis sit, etiam validissimas vires habeat, longam facilè inedia tolerare fateatur, & ægrè dissolui tibi appareat: insuper nullus eiusmodi morbus adsit, vt oxymeli aut mulsam requirat: is omnino ad septimum vsque diem à cibis abstinere potest. Quòd si ad tertium, vel quartum quaternionem crisis futura videatur, non ita abstinere potest, nec sola potione seruari. Quapropter non mediocris quædam victus mutatio, nec morborum ideo exigua differentia.

CAP. XII.

VOcetur iam peracutus morbus, qui ad septimum vsque diem extēditur: qui lōgius procedit, simpliciter acutus. At hic quoq; differentiæ in peracuto memoria tenendę sunt. Etenim exactè peracutus is est, qui quartum diē attingit: nō exactè, qui ad septimū vsq; producitur. Eadem ratione inter acutos alius exactè acutus, qui ad vsq; decimumquartū porrigitur: nō exactè verò, qui ad vigesimū vsq; durat: quāquam & ipse acutus sit. Adhuc aliud mor-
bor

borum genus, quod ex delapsu acutum, ad
 quadragesimum usque diem peruenit. Sa-
 tius enim est ita vocare ipsum, quod acu-
 to quodā imperfectè iudicato intra diem
 vigesimum, deinde vehementia eius con-
 fracta, reliquum eius intra quadragesimū
 diem dissolui consuevit. Nonnulli autē sta-
 tim ab initio velut prohibiti, tardeq; mo-
 ti, & nullam interea subitam mutationem
 moliti, ad quadragesimum producuntur.
 Duplex autem horum quoque natura est:
 vel enim accessionum remissiones in exa-
 ctam integritatem finiunt, vel continua ^{In vete-}
 febris semper perdurat. Atque huiusmo- ^{ri græco}
 di de acutorum natura intelligenda sunt. ^{cod. legi-}
 iam alii manifesto sunt diurni. Porro ^{tur xj òvre}
 Archigenes multis nominibus nobis lau- ^{òxv, id est,}
 dandus est, maxime verò si studium eius ^{& nō acu}
 artis tractandæ medicæ cognoueris: quo- ^{tum quā}
 niā non temporibus solis tenuibus, sed mo- ^{lectionem}
 tu & natura magis acutum † vel pera- ^{secutus est}
 cutum † morbum appellauerit. Nam antiquus
 quum segni lentoque motu cum interual- ^{interpretis}
 lis à febre remissis usque ad quadragesi- ^{& sequēti}
 mum extenditur, nemo inquit sanæ mētis ^{his mox}
 acutum nominauerit. Etenim si ante qua- ^{versiculis}
 dragesimum cesseret huiusmodi existens, ^{idem con-}
 iam diurnus est. Alios verò morbos ^{firmatur.}
 breues vocat: æquum esse dicens ipsos
 nec

nec acutos, nec diurnos appellari. quem-
admodum breues has, & à periculo remo-
tas febres, quas non diurnas esse quis
ignoret? etsi ab acutorum natura recesser-
int. Nam acutum hunc esse ait, cui mo-
tus velox & subito pericula adueniunt.
Vides igitur nos, quum solutio eius cele-
ritatem habet, vel acutum morbum vel
non acutum nūcupare: eodem modo non
nunquam alium acutum, alium diutur-
num, ipso motu solo distinguentes. Noui
igitur complures ad quadragesimum vs-
que diem continua febre conflictatos es-
se. ita voco eam quæ nunquam remittit.
Quapropter huiusmodi morbum non fuisse
iam diurnum dicere possum: non ta-
men simpliciter acutum nominare ratio
est. Sed enim quum ex decidentia acuti
exactæ solutionis terminum habent lon-
gissimum, diem quadragesimum, non-
nulli verò continua semper febre ad hunc
vsque extensi sunt: ponatur & hoc tem-

[In vete- pus aliquando iam diurnorum affe-
ri græco ctuum, [qui nullam manifesto remissio-
codic. hæc nem habent, sicut antea diximus,] ali-
non habet quando acutorum esse decretorium. Ita-
tur neque que Hippocrates in Prognostico his ver-
in an. trās bis utitur: Existimare autem oportet, quòd
latiene. facilis spiratio in omnibus acutis mor-
bis

» bis quibus febris copulatur, quiq̃ue intra
» quadraginta dies iudicantur, magnum ad
» salutē habet momentum. Non enim simpliciter acutis dixit, tametsi dicere potuit, sed cum additione scilicet quòd intra quadraginta dies iudicātur: tanquā acuti quidam sint, qui perfectæ solutionis gratia ad eum diem prolongentur, proinde acuti simpliciter intra decimumquartum diem finiri solent. Qui iam quadragesimum attingunt, interim hi ipsi sunt, qui intra decimumquartum diem imperfecte iudicantur: interim quorum paulò ante meminimus non frequenter adeò euenientes. Quinetiam tertium genus illorum est, qui manifesto iam tardi acutis oppositi quadragesimum diem habent decretorium: sed de his post paulum dicturi sumus. Cæterum vniuersum prædictum genus acutum nominetur ex decidentia, quam Græci *μετάπνοιν* vocant. Ostensum nobis est tum alibi, tum in tertio die spirandi difficultate potissimum, sicut in Prognostico de simpliciter acutis pertractat, adhuc de his qui ex decidentia fiunt. Quum igitur ad libri calcem in vniuersum de illis pronunciaffet (dico autem de acutis morbis, & qui inde proueniūt) membratim de aqua inter cutem hunc sermonem

nem protulit. Aqua inter cutem si ex acuto morbo coepit, omnis mala est. Pari modo quum de purulentis & pthificis, tabidisque affectibus, item de iis qui ex abscessu in longum tempus porriguntur, verba facit, clare innuit propositi se non oblitum esse, morbos qui ex acutis diuturni fiunt commemorans. Hoc modo & illa dicta sunt. Reliquae autem vomicae magna ex parte rumpuntur; sed aliae in die vigesimo, aliae trigesimo, aliae quadragesimo, nonnullae ad sexagesimum usque perveniunt. Quin etiam in dierum decretoriorum enumeratione, qui in Prognostico referuntur, ad sexagesimum usque diem necessario processit. Sed quoniam non de acutis solum, verum etiam de iis, qui inde progrediuntur, sermonem instituit: convenienter puto in ipsis decretoris, tum in preceptis de abscessuum ruptura, sexagesimi diei commemoravit. Igitur qui hanc disciplinam non intellexerunt, ij ne quicquam ac frustra, quaestiones in his texunt: dissentire putantes cum his quae in aphorismis tradiderit, morbos inquit acutos quatuordecim diebus finiri: quasi ipse Hippocrates non accurate ostendisset, dicens aliam esse naturam acutorum ex decidentia, quam illam quae absolute acutos

tos respicit. Longe enim secus est, quàm il-
 li putant: quoniam si non acutorum dupli-
 cem naturam cognouisset, aliam absolu-
 te acutorum, aliam decidentium, non sa-
 nè distinxisset appositione suam senten-
 tiam, verùm simpliciter dixisset: Exi-
 stimare autem oportet, quòd facilis spira-
 tio in omnibus acutis morbis magnum ad
 salutem momentum habet. Nunc autem
 quum huiusmodi dictionem simpliciter
 acutos declaraturam sciret, non tamen
 ita, verùm cum his etiam alia complecti
 vellet, non sine ratione apposuit primum,
 Quibus febris copulatur: non ascribens
 continua, quod absolute acutorum erat
 proprium. Deinde, Qui intra quadragin-
 ta dies finiri solent: perinde ac si alii qui-
 dem acuti sint, qui diebus quadraginta
 non finiant. Quare vndeque morbi
 naturam, quo de in Prognostico tota di-
 sputatio est, clare distinxit Hippocrates,
 demonstrauique. At interpretes luculenter
 dicta obscura reddere moluntur. Quòd
 ergo nominis appositione quæstionē, quā *† ποίσις*
 contexunt, soluere conantur, condonan- *habet ve-*
 dū est. At hoc *† faciūt* qui ita scribunt: Exi- *tuftus co-*
 stimare autē oportet quòd facilis spiratio *dex non*
 in omnibus acutis morbis, quibus febris *ποιήσας*
 copulatur, quiq̃ue intra quadraginta dies .i. *facient.*
 fini

finiunt magnam vim ad salutem obtinet. Nonnulli etiam non ascribunt, quibus, inaudiendum esse dicentes, ut sermo eius duplex fiat: alter de acutis morbis, quos in aphorismis exposuit: alter de aliis, qui febrem iunctam habent, & quadraginta diebus iudicantur. Iam verò nec in aphorismis decimumquartum diē decretorium, sed illic quatuordecim omnes decretorios dies Hippocratem pronuntiasse arbitrari (esse enim tot, si quis à tertio, qui primus omnium decernere natus est, ad quadagesimū vsque numerauerit) non paruam reprehensionem meretur. Neque enim ut medici hoc dicunt, nec ut qui numerare sciant, aut legere. Nam si medici essent, primum sanè nullum ex acutis morbum ad quadagesimum diem non iudicatum peruenire scirent: deinde ne quatuordecim quidem numero esse ad quadagesimum decretorios. In hoc autem ne vel numerare ipsos nouisse quis iure dixerit. Plures nanq; sunt ac quatuordecim iis sane qui veritatem ipsam rerumq; euidentiam inspiciūt, item id quod Hippocrates in primo Epidemion scriptum reliquit. Superius verba ipsius apposui, quibus decretorios dies vniuersos edocet, ubi si quis numerare didicit, plures

res indubiè ad quadragesimum diem eueniēs, quàm quatuordecim inueniet. Porro si qui solos dierum quaterniones computent, forsan in hoc errare deprehensi fatebuntur pauciores esse hos ac quatuordecim. Quod autem ne legere quidem noverunt qui huiusmodi effutiunt, sic maxime discas. Si igitur in Prognostico quadragesimum diem decretorium esse acutorum dixisset: deinde in aphorismis quatuordecim diebus summam eos iudicari: tunc nimirum tale quippiam cum illis cōsiderandum esset. At quum in opere Prognostico quadraginta diebus finiri dicat, & in aphorismis quatuordecim: maxime ridiculum est sententiam eius alibi aliter inaudire. Meliores his sunt, qui non sermones consentientes, verum alterius cuiuspiam aphorismos esse, alterius Prognosticon demonstrare conantur, sed hi ob animi magnitudinem sunt nobis miraculo. Quod iam vtilitatem huius disciplinae semper inspiciens Hippocrates simpliciter quidem acutos quatuordecim dierum terminum habere recte dixit: ex decidentia verò acutos nunc quadragesimum, nunc sexagesimum diem assequi, abunde ostendimus,

SCiendum autē est cōmuniter de omnibuseiusmodi notæ, quod quæ ex quantitatis cuiusdam in particulas diuisione fiunt, foreticam dubitationem comitem habent. Itaque sic diuidendum est, vt nec particula multum alioqui differentes, sibi mutuo cōiungantur: quod accidit, dum in pauca secatur tota quantitas: nec adeò multas feceris, vt disciplinæ utilitas excidat. Quamobrem siquid optime diuidi possit, Hippocrates præter cæteros hoc mihi fecisse videtur. Primum, peracutos ad septimum vsque diem peruenire demonstrat: in quibus, vti dixi, in aphorismis tenui admodum victu tractandos esse præcipit: Deinde in commentario de victus ratione in morbis acutis quosdam inedia seruandos omnino esse vsque ad diem septimum: postea vero, quartumdecimum absolute acutis terminum statuit: post hæc ad vigesimum procedit, rursus vtriusque speciei morbum ad quadragesimum, itidem ad sexagesimum, postremo decretorium dierum supremum finē centesimum & vigesimum diem constituit, quatuor videlicet mensium tempus: deinceps alios mensium decretorium numero, alios annorū solui scribit. Atq; hæc disciplinæ utilitas est. Coincidunt autem nonnullæ quæstiones

stiones logicæ, quæ disputationem requirunt, sicuti puto & hæc: Quòd morborum qui apud omnes acuti habentur, nonnulli decimumquartum diem excedere videantur, ideoque Diocles etiam non decimumquartum, sed vigesimumprimum terminum eius posuit: atq; hic quidē errauit, vigesimumprimum magis quā vigesimū terminum ipsis præstituens, quanquam nō omnino falsus sit quòd quartū decimum pertranseat. Nā quosdā qui acuto morbo laborarāt, decimoseptimo, & vigesimo liberatos esse cognouimus: vti apud Hippocratē quoq; in ipsis Epidemiis inuenire licet. Quomodo igitur si hoc ita habet, & quidā acuti morbi decimumquartū diem excedere videntur, terminū ipsis hunc diē in aphorismis constituit? Promptum quidem erat dicere, hoc rarenter, illud sepiissime accidere consuevit. Quinetiam Hippocrates solum id quod crebrò oculis vsurpauit, floccifaciens id quod raro euenit, pronuntiat. At profundiore quandam habet sententiā pronunciatū, si quis ipsum commodè disquisierit. Qui nanq; ad decimoseptimum diem, aut vigesimū prorsus acuti morbi exciderunt, hi planè inceperunt tanquam submersi, lento motu grauiq;: deinde alij in primo quaternione, alij

*q. d. legunt
et hoc argum
quod. 2.
pho. 23. f.
not. 1. d. 4.*

in secundo exacte acutorum motum reci-
† In *græ.* pientes, ad decimum septimum vigesimum
est ἀπὸ primum exciderunt. quanquam & hi in-
τας πρῶ- tra suum decimum quartum finiantur.
τας ἡμέ- Nam in dierum quaternione vehemen-
gas ὁξυ- tiam incipientes, deinde decimo septimo
νοσήματα finiti, decimum quartum eorum diem non
γεγόμενα, exceſſerunt. Nouit hoc quoque Diocles
id est post ipse, tum alij propè omnes veteres, Phre-
primos niticos sanè à primo die statim non adeò
dies mor- fieri ait. Igitur si quis phrenitide captus,
bos acutos vel quinto, vel septimo, vel decimo septi-
factos. mo, vel vigesimo liberatus sit nulli du-
* In *græ.* bium hunc intra decimum quartum suum
est ὑπο- diem crīsim sustinuisse. In hoc iam maxi-
βρύχια id me etiā vigesimum diem ambiguitatem
est submer adferre puto: quippe qui potentiaē an-
si. ita etiā pitem naturam habeat, tum quod sæpe
vertit pau † post primum diem acutos factos] iudi-
lō supra. cet, interim de prius iudicatis iterum de-
vetus trās cernat. Nullus enim à primo die acutus in
latio habet hunc illabitur, qui non prius iudicium ex-
agritudi pertus sit. Quòd si in priore quodam die
nes sepul- imperfecte finitum sic prorsus discusserit,
te in pro- non impedit quo minus acutorum morbo
fundo cor rum decimus quartus dies terminus exi-
poris *græ.* stat. Qui verò ab initio * graues] lentiq;
ues. & appa- rent, & inde ad quadragesimum tales
tarde. perdurarint, rursus intendantur, hos iure
diut

diuturnos appellaueris : quemadmodum acutos quidem manifesto, sed qui ante vigesimum nō secure finiti sunt, deinde remiserint, post hæc reuersi, mox intensi rursus sint: nouissime quadragesimo die finiti: dubitaueris absolutēne, an ex decidentia acuti nominandi veniant, imo magis an diuturni. quippe in ambiguis & obscuris certum iudicium quærere non oportet. Etenim secundum ipsam naturam rerum certam semper sententiam pronunciare conuenit. Vbi verò rerum natura simplex prorsus est: ibi & manifesto & simpliciter pronunciandum est: quoniam & Hippocrates in ipsis aphorismis, quum decimum quartū diem acutis morbis finē statuisset, statim etiam decimiseptimi his verbis meminit: Contemplatorius rursus decimusseptimus est: hinc enim quartus à decimo-quarto, septimus ab vndecimo est. Significat nanque hic vigesimum tanquam secundum quendam acutorum terminum. Quoniam vero hic liber magnam satis prolixitatem modo habet, finire ipsum iam cogito. Quod de dierum decretoriorum speculatione reliquum est, id vniuersum in tertio exequar.

CL. GALENI

DE DIEBUS DECRE-

TORIIS, LIBER

TERTIVS,

*

IO. ANNE GVINTE-

rio Andernaco interprete.

[Quæ in tertio libro de diebus decre-
cretoriis continentur.

*Quòd superiorum astrorum facultas nos af-
ficit, sed præcipuè Solis, & quòd huius viribus
Luna operatur.*

Comparatio inter Solem & Lunam.

*Aër ingentes mutationes sustinet, dum Luna pri-
mo occultatur, & dum primo apparet.*

*Quòd non solum mensis per septimanas à Luna
variatur, sed etiam vnaquæque res.*

Quæ periodi ad Lunã, & quæ ad Solẽ pertineãt.

*Cur in acutis morbis plures coincidentes dies sunt
decretorij quàm in longis.*

*Quòd numerus dierum nullam vim habet ad fe-
renda iudicia: & quòd non à numeris, sed à*

Luna

Luna mutationes circa terrena fiunt.
 Differentia peracutorum morborum.

Quod septimana non habent integros septē dies,
 & quomodo tres septimanae viginti dies cum
 dimidio conficiunt.

De natura morbi acuti.

Quod morbus brevis alius est ab acuto, & quod
 tardus & diuturnus est idem.

CAP. I.

Vi iam causas, cur nō qui-
 libet dies sint decretorii,
 considerare melius esse
 duxerit, is hāc sibi cōpo-
 sita esse censeat. Et quidē
 inuentionis dierū decre-
 toriorum principia ipsum fateri cōuenit,
 quemadmodum superiore commentario † Non est
 dictum est. Sunt autem genere duplicia, in grecis
 † nempe experimentum & ratio.] Experi- impressis.
 mentum sanē non omnes similiter dies de anti. inter
 morbis decernere, euidens affert testimo- pres ita
 nium: & quod circuitus septimani validis- vertit.
 sima sint virtute præditi, post hos quater. Vñ eorū
 narii: quidam verò extra hos coincidunt: testifica-
 imo quod nec omnes septimanae inuicem tur ex ex-
 separentur, sed aliquæ ipsarum etiam con- perimēto:
 iungantur, nec omnes quaternarii: sed ho- alterū ex
 rum aliqui separentur: aliqui coniungan- ratione.

† In gra. tur. Insuper quòd acutis morbis impari
 impressis dierum numero, longis pari iudicia omni-
 et anti. no accidant. Omnia huiusmodi quæ prius
 hic addi. recensui, experientia satis approbat. Porro
 τοῖς τε ἐν causas horum ratione nobis indagātibus,
 τῶν πρῶτων duo prima omnium quæ fiunt, primordia
 γυνώσκουσιν, esse statuenda videntur: Inordinatum vi-
 ηγεὶ οἷς ὁ delictet, quod ex hac mundi materie profi-
 λόγος ὑφ' ἡ ciscitur: ordine verò ornatuq; procedens,
 γήσατο. i. quod cœlestibus originem fert acceptam:
 quæ ex ex omnia siquidem in hoc orbe ab illis de-
 perientia cus, ornamentumq; capeffunt. Atque iam
 cognita in his duobus principiis, † omnium quæ
 sunt, et ratione & experientia ipsa in diebus de-
 ex ἡς quæ cretoris intelliguntur, causas inuenire co-
 ratio sub- nabimur, hinc factò sermonis exordio.

ministra-

nit: sed ve

rus codex

non habet

quæ mox

sequuntur

scilicet.

* τῶν κα

τὰ τὸν λό

γιν' ἢ κα

τ' αὐτῶν

πείρα.

C A P. I I.

Omnium certe superiorum astrorum
 potentia fruimur: verum Sol maxi-
 me hunc orbem exornat, & concinne di-
 scilicet. sponit: quippe veris, æstatis, autumnī, &
 * τῶν κα hyemis autor alius nemo extat: nec alius
 τὰ τὸν λό tam manifesto vel ex terrestri fœce anima-
 γιν' ἢ κα lia generare potest, neq; fruges maturare,
 τ' αὐτῶν neque ad coitum & generis propagationē
 πείρα. animantia prouocare. Magna sanè & Lu-
 næ opera in hac rerum substantia appa-
 rent,

rent, verum Solis effectibus posteriora. Etenim menses hæc perpetuo ordinat: idque euidenter adeò in marinis belluis: quam & hoc ipsum Solis beneficio debet. Nouum enim lumen sortitur, quum Sole primum fruitur: tanta autem eius portio semper illucescit, quantâ Sol aspicit: prorsus autem deficit, lucisq; expers redditur, vbi terra suo interuentu ipsam obtenebrarit. Quapropter à Solis recessu omnes mutationes sustinet. Etenim plena est quum diametra apparet. Aequa portione diuisa *Αιχόρομ* & Græcis appellatur, quum quadrangula est: gibbosa, quum triangula: & falcata speciem refert, sex angulis prædita. Atq; tunc primum recens est quum post Solis congressum apparet. Obscuratur omnino, quum Solis lumen circa eâ emergit. Igitur fructus auget, increstatque: animantia implet: ad hæc menstruorum statum tempus mulieribus conseruat. Itē comitialium circuitus custodit, inde, quod solis plus vel minus participat. Omnia siquidem quæ facere nata est, vbi falcis figuram repræsentat, languida fiunt: inualescunt, quum plena fuerit. Quapropter & † Visu suo fruges interea adauget, & maturat celeriter. *ex Plinio* me: ferarum occisa corpora in tabem † vi. *addidit in* su suo resoluit, somnoq; sopitis sub eius terpres.

lumine, vel aliter diutius immoratis, pallorem & capitis dolorem conciliat. Vt igitur luna solis auxilio in omnibus indiget, ita sol nihil vel maximi alterius cuiusdam astri, vel ipsius lunæ operam desiderat. A nullo enim impeditur, quo minus æstatē faciat, quum in vertice nostro constiterit: aut frigus adducat, si humilis eius cursus fuerit: aut æquinoctium vtrunque constituat, quum modice obliquus videtur.

CAP. III.

Sed ipse velut rex quispiam maximus est: Luna verò vt princeps non mediocris, inter illum & nos medius constitutus, terrestrem regionem merito gubernat, non potentia cæteros planetas, sed vicinitate exuperans. Huius rei gratia maximè frigus locum nostrum occupat, quum sol ad hyemalem plagam declinauerit: tunc calor nos exercet, vbi supra verticem nostrum, aut prope ipsum fertur. Luna verò particulares cuiusque mensis dies disponit, parua mutationis facultatem habens, eamq; non simpliciter ex se, verum ex solis aspectu consequitur. Vehementiores itaq; mutationes eueniunt, vbi ipsa cum Sole coit: insuper in apparitionibus plenilunii, minores his contingunt, dum medio orbe appa

apparet: obscuræ, dū curuata in cornua ac
 falcata videtur. Nam validissima eorum
 quæ prius erant, mutatio, coitu Lunæ, &
 dum † obscurascit, committitur: quippe
 quæ prius apparebat, nunc nulli conspici- † In græ.
 tur. Dein diametra lunæ * statio] tanquam codi. im-
 distinguens eā, in binasq; partes secās cō- pressis le-
 trarias Lunæ eiusdē dispositiones, omniū gitur na-
 est validissima: quòd verò dispositio in- τὰ λάμπε
 crementum diminutioni maxime sit con- δαυ. i. il-
 traria, verbis non indiget. Postea huius lustratur.
 congressus, & apparitionis plenilunii duæ in veteri
 diuisiones dichotomi medium vtraque se- cod. habe-
 cant, augmenti tempus prior, diminutio- tur, μὴ
 nis altera. At omnium extremæ obscuris λάμπε-
 simæq; aëris nos ambientis conuersiones δαυ. i. non
 infalcatis incuruisq; apparitionibus fiūt, illustra-
 magis autem incuruis: nulla siquidem in tur.
 eis magna mutatio, sicut falcatis apparet. * In vete-
 Quare Aratus ipsas non ab re neglexit, ri codi. le-
 tanquam obscuras existentes. Cōuenit au- gitur non
 tem eos laudare, qui de his scripserint, tan τὰς οὖς vt
 quam ne vel minimū quidē omittentes. At in impres-
 in pleniluniis cōuersiones, & his adhuc ma sis sed φαν-
 gis in congressibus, proprium hoc præter οὖς. i. illu-
 cæteras habent. Illæ siquidem celerrimas minatio.
 statim mutationes faciūt: Coitiones verò
 seu congressus, inæquales & diuturnas. Nā
 quid ante Lunā apparentē manifesto pro-
 nun

nuncies, nō est. Longum autem hoc tem-
 † *In gra.* pus † occultationis] est, integri ferè signi
codi. im - cursum explens. Porro mutationem ex in-
pres. men- cremento ad diminutionem, punctū exa-
do se habe- cte definit: liquet autem hoc lunam qua-
tur, nē si - si momentaneo tempore pertransire. Ra-
sews pro tione igitur breues plenilunii mutationes
npvsews, sunt, diuturnæ, coniunctionales. Nam oc-
ut habet cultationis tempus sibi ipsi simile est: quod
vetus co- prima apparitio habet, occultationi vici-
dex. num est, tum propter plenilunii particulæ
 apparentis paruitatē, tum ob luminis ob-
 scuritatem, & breuitatem tēporis, quo su-
 pra terram fertur.

CAP. IIII.

TVta igitur crisis euadet, quādo in to-
 ro mense status secundo die fiet, quo
 primo & manifesto Luna, & longo satis
 tempore super terram iam apparet, & lu-
 men sensibile de se mittit, ad hæc vmbra
 euidenter ostēdit. Primus autem dies tan-
 diu lunam supra terram vagantem habet,
 quandiu adhuc Solis etiam lumē post oc-
 casum retinet. Quare in hoc Luna simul
 cum Sole occidit: subinde verò & prior est
 occidua, & secundo die primum elucescit:
 nunc minus, nunc magis apparet. Atq; hoc
 ei ac

ei accidit longitudine à Sole recessus, qui ob peculiarem Lunæ motum fit. Nō enim ex æquo semper mouetur, tum propter latitudinis immutationem, tum propter signorum occasum non æquali tēpore euenientem, insuper ob præteriti congressus tempus. Vnde non semper vnum tempus est, quo clare Luna conspicitur: plerunque triduo in coitu Solis remorata, planè inuisibilis est, quo nondum hæc terrena immutare potest. Et quodam modo tempus tum peculiaris eius circuitus, tum in nos actionis in idem recidit. Etenim circuitus vicens diebus, septenisq; & tertia ferè diei parte peragitur. In tanto enim tēpore totum signiferi circulum percurrit. At quòd is circuitus, quo nobis lucessit, eidē quoq; numero conueniat, perspicue sanè intelliges, si occultationis tempus ex toto menstruo tempore eximas. Quòd autem menstruum tempus non omnino triginta diebus constat, sed minus vnus diei ferè dimidio, Hipparcus integro vno libro demonstrauit. Quin & vulgus propè vniuersum nouit mensium alium, quem *κυλλέν* Græci nomināt, quasi mutilum & imperfectum dies viginti nouem obtinere: aliū, nempe absolutum, triginta. Nam vniuersos vtrorumq; dies quinquaginta nouem esse

esse oportet: siquidem vterq; omnino trīginta, minus dimidia diei parte continet.

CAP. V.

Quemadmodum igitur annum integrum Sol absoluit, ita Luna mensem, in mutatione per septimanas ei accidente. Nam vtrunque tempus, & quo post primam apparitionem in medium orbem accrescit, & quo inde plenam efficit, septē diebus absoluitur: ambo quatuordecim. Simili modo si inde, quum æquali portione diuisa est, ad secundam diuisionem eiusmodi rationem subduxeris, & hos dies reliquosque, quum planè ab oculis Luna declinata est, septem inuenies. Ceterum aëranos ambientem magnas afferre mutationes, dum Luna primum occultatur, & rursus primum apparet, nemo mortaliū ignorat: maxime ii, quibus hoc studii est, agricolæ & nautæ, qui statum aëris tunc vocant, quum Luna primum apparens, vento cuiuspiam opponitur. Quamobrem Aratus quodam in loco verissime scribit de Luna, vbi primum post coitionem apparuerit, hoc modo inquit:

*Cynthia si cornu, quod se sustollit in altum,
Incuruum specie velut annuat, adfore cælo*

Sena

Seu a procellosi prædicet flabra Aquilonis.
Rursus eò veniet pluuius Notus, hanc ubi par-
tem

Ponè supinari conspexeris, inq; reclinem
Sponte habitum, at si lumen tertius ortus
Proferat, atque deæ conuoluat circulus oras
Suffusus rutilo, mox tempestate sonora
Spumofum latè pelagus canescere cernes.

Quinetiam hæc in eodem libro scribitur:
Non vnum deprehensa diem tibi signa loquan-
tur.

Sed quæ signa nouo dederit nox tertia motu
Quartæve sustollit medios dñ Cynthia vultus,
Durabunt cælo, medio quæ edixerit ore.

Altera prouise ijs signantur tempora Luna.

Illa dehinc donec germani luminis ignis.

Accedat Phæbe, mensis postrema notabunt.

Nō ad omne tempus, quod ab initio fuit,
primæ apparitionis signa sufficere con-
firmat: sed plenilunium, eiusq; dimidium
mutationes quasdam afferre. Cæterum o-
mnis velox mutatio, crisis appellatur, &
constitutionem lunæ, dum effigiem falca-
tum maxime representat, dicūt: deinde ad
pleniluniū similiter transferunt, vocantes.
Hoc enim validas vires occupat: verū semi-
lunaris statio imbecillior eo est: & si hæc
quoq; de aëre decernat. Quare mensem à
luna immutari secundū septimanas, iā est

per

perspicuum. Quòd autem aliæ res vniuersæ inde quoq; mutantur, id omnibus non perinde constat, sed iis qui huiusmodi accurate obseruarint, in confesso sunt. Ad hæc post seminis cōceptionem omnis imprægnatio. Insuper nihilo minus hac & post partum adauetio, item omne actionis initium magnas alterationes in septima-

† In gre. nos circuitus retinet. Quæ nanq; † omni-
addi. i. qñ- bus quæ subsistunt, incidunt, horum cau-
u. p. a. i. in sam Luna habere obseruata est, maximeq;
diem. in

in tetragonis & diametris stationibus ea immutans. Nam si Luna in tauro existente semen cōcipiatur, vel partus, vel omnino alterius cuiusdam rei principium contigerit, magnas eius mutationes inuenias, quum in leone, scorpio, & aquario signiferum ambit: verum in leone tetragonos, id est, quadrata statio septimanæ vnus existit. In scorpio diametra duas septimanas habet. Ita quoq; in aquario, secunda quadrangularis statio in tertiam septimanam procedit, idq; necessario: quòd Luna, sicut ante diximus, vicens diebus, septenisque, & particula quadam adiecta, maxime tertia diei parte vniuersum signiferi ambitum peragit. Si nanq; in tanto tempore totum orbem pertrāsire oportet, cōstat quartam ipsius partem in septem propè diebus eam
expe

expedituram. Proinde huius te maximè meminisse conuenit, nempe Lunæ transpositionem in tetragonon non diebus septem integris circumscribi.

CAP. VI.

Porrò illud denuò repetendū est, quod nos quoque admodum diligenter obseruantes verissimum semper esse comperimus, ab Aegyptiis astronomis inuētum, Lunam non modo ægris, sed etiam sanis, dies quales tandem futuri sint, posse prænuntiare. Si etenim ad planetas temperatos steterit, quos iam & salutare latini, ἀγαθοποιούς græci nomināt, faustos ac bonos producere: Si ad intemperatos, graues molestosque. Fingamus homine quodam nascente salutare planetas in ariete, malignos in Tauro esse: is homo nimirum quū Luna in Ariete, Cācro, Libra, & Capricorno fuerit, pulchrè deget, quum verò taurū ipsum, vel tetragonum aliquod, vel diametrum signum occupat, malè tunc & moleste vitam transiget. Atque iam morborum initia huic, quum Luna in Tauro, Leone, Scorpio, & Aquario fuerit, pessima. Sine periculo autem & salutaria sunt, quū Arietem, Cancrum, Libram, & Capricornum

Luna permeat. Ad hæc alterationes magnas, quas in tetragonis, & diametris per septimanas fieri diximus, in lethalibus quidem morbis, lethales & ipsas: in salubribus bonas euenire necesse est. Quamobrem Hippocrates etiam maximè damnat immutationes, quæ in diebus decretoriis ad peiora declinant: quippe quòd lethalis morbi symptoma sit, quemadmodum (vt arbitrator) benigni, seu ad sanitatem tendentis contrarium. Quòd si quis hic causam, cur quadratæ & diametræ stationes sint potentissimæ, quærat, is longissimè à proposito nostro conducant, inquirere cogitamus. Vtiles autem causæ sunt, quæ septimanæ naturâ interpretantur. Rursus igitur eas in summam colligamus. Lunæ tetragonæ & diametræ stationes in principiis bonis bonas faciunt alterationes, in malis malas. Atque hoc præter id quod Astronomis in confesso est, integrum est & tibi obseruare. Sin autem huiusmodi deprecariis, nec iis fidem adhibes qui obseruarunt, indubiè Sophistarum vbique nunc obstrepentium aliquis es, qui ratione manifesto apparentia nos approbare postulant,

Iant, quum e contrario ex euidenter apparentibus, abditorum ratiocinatio indaganda esset. Ita suo quæque res principio circuitus sequentes vniuersos cōsonos habet.

CAP. VII.

Circuituum verò alij numero quodam dierum constant, alij mensibus. Iam verò qui diebus constant, septimani sunt, & Lunæ modo incedunt: Qui mensibus, ad Solem referuntur, eodem modo euenientes. Iterum enim ab Hippocratis verbis initium sumendum est, æstiuos morbos dicētis hyeme solui, hyemales æstate. Hoc quidem lōgorum morborum & quasi dicas annalium iudicij statum tempus est, quemadmodum acutorum decimusquartus dies. Quum enim à mensis principio adusque plenilunium tempus, totius Lunaris circuitus dimidium existat, eandem rationem habet cum interuallo, quod ab hyeme ad æstatem vsq; intercedit. Quinetiam à plenilunio ad occultationem tempus, spatio quod ab æstate ad hyemen vsq; porrigitur, proportionē respōdet. Sed horum utroq; bifariam secto, in acutis morbis septimana est: in diuturnis clarissimorum syderum exortus, quorū ratione ver,

æstas, hyems, & autumnus describuntur. Non etenim pari dierum numero hæc secundum ullius astronomi sententiam diuisa sunt, verum manifestis circūflui aëris mutationibus, distinguuntur, aut alio rursus modo. Quemadmodum septimana acutorum morborū est decretoria, sic temporis annui mutatio diuturnos morbos discutit: vt hyeme quidem cōstitutū n̄ orbū Ver dissoluat: in Vere cōflatū, æstas: simili ratione per æstatem contractum, autumnus: in hoc paratum, hyems. Cæterum anni tempora singulis partibus bifariam diuisis, mensis quaternionibus proportionē respondent. Quin astrologis etiam dicitur, quem in modum anni temporis cuiusque & initium, & finis, syderum manifestorum ortu & occasu describitur, in eūdem quoque singuli medietas alterius rursus syderis exortu distinguitur. Itaq; vniuersas particulares morborum mutationes, vel tanquam ad proprium ipsorū principium, vel ambientis nos aëris conuersionem euenire necesse est. Qui igitur ex proprio principio mutantur, Lunam sequuntur: qui verò ceu ab aëre nobis circūfluo immutantur, in toto quidē anno Solem, in singulis mensibus Lunam. Hinc iam accidit mutationes validissimas esse, quæ

quæ videlicet cuiq; per septenos dies propriè contingunt: quamuis etiam ipsis ferè commisceantur, quas aër excitat. Quare merito inde, quòd semper eodem modo accidunt in id, vt in plurimis morbis fiant, recidunt. Adhuc autem magis accessionũ violentia crises ante tempus inuadere cõpellens, ipsarum ordinem perturbat, vt in sermonis processu dicemus. Ad hæc varia ægrorum in se peccata, medicorumque, si medici appellandi sunt, nõ artis corruptores, qui hoc seculo permulti sunt. Nec minus illa quæ agris propter ministeriũ non rite administratum, & extrinsecus accidunt nonnunquam, vti prius diximus. Igitur septimanarum circuituum virtutem mirari conuenit, si tot causis eos imminuentibus, multo tamen aliis fortiores inueniuntur. In acutis quidem morbis coincidentes decretorij plures sunt: quoniã & corpus mutationi accommodum, in motu & perturbatione vehementi constitutũ est: In longioribus, via & ordine magis septimanarũ circuitus procedit.

CAP. VIII.

Quapropter ab acutis omnibus ordine incipiemus denuò, decernentiũ

dierum causas inuestigantes. Iam quidem in primo febres diarias solui contingit, idque ferè nulla tum vehementia, tum perturbatione notatu digna. Et quanquam nonnulli Hippocra. quoque dies decretorios in Epidemion primo enumerâte primi meminisse putant, duplici tamen nomine errant, circuitus enim primus, & non dies primus manifesto scriptus est, in parium impariumq; dierum catalogo. Què admodum igitur in parium enumeratione primum circuitum præfatus, quartũ diem inducit: ita in mentione imparium, tertium. Atqui multo magis ignorant, quod à fronte operis Prognostici descriptum reliquerit de facie emortua. Quòd si obhuiusmodi causas hæc faciei species orta est, vna die nocteque iudicatur: non intelligentes loco verbi probatur & cognoscitur dictum esse, hos igitur missos faciamus. Principium autem dierum qui acute decernunt, & cum perturbatione quadam morbos mutant, tertium, ab ipso principio statuere oportet, veluti prius dictum est: quippe qui nullam iam cum prima septimana communionem habeat, sed coincidentibus existat. Siquidẽ quaternio, q̃ septimana in duas partes secta absoluitur, ideo permagnã facultatẽ obtinere, in priore sermo

mone dictus est. Tertius verò & quintus licet alia nulla ratione quàm q̃ iudicia cum accessionibus fiunt, coincidant, nō minus quarto die decernūt: quoniā hoc ipsum & ab experientia testimoniū habet, & ratione cōtemplantibus nō obscura eius causa est. Nā perturbationis violentia naturam, ea quæ molestant, etiam ante tēpus propulsare cōpellit: quippe virtus ipsa est alienorum expultrix, quemadmodum in opere De naturæ facultatibus antè demonstratū est. Tempus autē actionis in fine alteratorie facultatis est: tunc enim functionē obire expultrix facultas, omnibus secūdū naturam absolutis, ostēdebatur, quum illa ab actione destiterit. Verū ante perfectā coctionem interim quæ offendunt, amoliri cogitur, vt interdū concoctione iam absoluta moratur adhuc, & lentè propter imbecillitatem munus subit, vtrunq; in ventriculo clare licet contemplari. Instigatus enim concoctionis tempus non expectat, sed protinus etiā idoneum cum eo quod molestat, excernit: & iam satis concoctum interdum lentè ac cunctanter superfluum imbecillitatis vitio expellit. At quum naturali habitu fruitur, perfectæ cōcoctionis tempus, ipsius recrementorum expulsiōis terminus est: quem neque præuertit, neque

præsentem adhuc moratur. Cæterum ut in ventriculo, sic in singulis totius corporis partibus alienorum expultrix facultas esse ostendebatur, quæ meo sanè iudicio crifim in morbis efficit, atque propterea optimæ fiunt, quum iam omnia in animantis corpore concocta fuerint. Præuenire autē crifim, quod Hippocr. *προειρηγυνοει*, quasi dicas prærumpere, appellare cōsuevit, pernitiosum est. Nam idonea simul cū iis quæ lædunt, excernuntur: fitq; hoc natura incitata, vel ab exteriori quodam, vel ab iis quæ in ipso corpore detinentur. Extrinsecus igitur est medicus, qui parū rectè quid fecerit, æger, famuli, atque alia quæ propriè exteriora nominantur. In ipso corpore offendunt morbi ipsi, eorumque causæ & accessiones. Considera iā mihi tale quid in natura accidisse, quod hominibus infirmis contigit: qui à fortioribus quibusdam irritati, pro necessitate impetum faciunt, inuaduntq; eos, & imparati pugnantes superantur. Quinetiam onus deponere quis volens, interim vel inuitus cum eo concidit. Item vehemētius quis currens, deinde seipsum retinere nequiens, inuitus contra conuallem delatus est. Omnia hæc exempla malis iudiciis attribuuntur, de quibus in opere De crisi copiosius dicturi sumus.

Sed

Sed nunc quoq; necessarium dicetur, quū instituerim quidnam verbo *προειρηγυνυδα* Hippocra. sibi velit, interpretari. Etenim fieri non potest, vt qui de diebus decretoriis quippiam, referre aggressus sit, nihil de crisi etiam dicat: vel qui de crisi doceat, non etiam de diebus decretoriis verba faciat. Verū sermo ad propositam institutionem semper reuocandus est: & tantam adhaerentium mentionem facere oportet, *καὶ πρὸς* quanta necessaria esse videtur. Vnum iam *τὰ παρόν* ex illis, quæ naturam stimulant, & veluti *τὰ λόγον* prouocant, accessio est, nullam quietem, *ἐξ ἀρχῆς* nec moram concedens, verū incitans, *ἔχει. i. ἐ* mouensque, & veluti dixeris pugnam in- *ad præsē* dicēs. Vnde acutorum morborum in die- *tia ratio-* bus imparibus iudicium contingit, in his *nē ex prin-* enim & accessiones sunt. Quæ igitur cau- *ripio ha-* sa sit, ob quā in acutis morbis tertio quo- *bet. In edī* que die plurimum accessiones quoq; fiāt, *tione Ba-* in longis autem vel quotidie, vel quarto: *siliensi o-* non promptū est inuenire, nec in præsē- *missum* tia disquirere necessarium. Quòd verò sic est, nec an- *ti. inter-* eueniunt, oculis vsurpare licet. † Si enim *pres tran-* ponamus vt etiā apparent, secunda ab ini- *stulit, &* tio accessio ad tertium diē delabetur, ter- *fortasse* tia ad quintum, quarta ad septimū, quinta *nihil ad* ad nonum. Omnes autē in imparibus fiūt. *ad* Quum ergo natura non cōueniēti semper rem facit.

tempore de morbis decernat, sed concitata plerunque aliàs ab aliis causis, à quibus accessio in morbis acutis maximè continua redditur (ostensa verò hæc est in impares incidere) in imparibus plurima acutorum morborum iudicia fieri ratio est. At dies ipsi primariam decernendi virtutem non habent (semper enim huic animum adhibere oportet) sed per accidēs aliquod sic eueniunt. Prædixit opinor, manifesto iam hoc accidens, siquidem ratione qua morborum iudicia frequenter in accessionibus accidunt, hæc autem in dies impares incidunt: eadem in morbis acutis imparibus diebus iudicia contingunt. At si dierum numerus ipse decernendi facultatem haberet, non frequēter diebus imparibus, raro paribus, verum perpetuò imparibus, nunquam paribus de acutis morbis iudicium fieri oporteret. Neque enim septimi, vel quarti numerus crisis autor est: sed quòd Luna innouante & terrena immutante, motuum quoque circuitus ad hos principes numeros venire contingat, merito in ipsis tanquam stata alterationum tempora inueniuntur. Quippe mutationes nō numeris, sed Lunæ terrena debent: at quū id quod mutat, in motu consistat, tempus mutationibus necessariò coniunctum est: qua

quare necessariò & numerus. Non igitur quòd omnis par numerus fœminā, impar masculū referat, acutorū iudicia imparibus diebus accidūt, neq; enim impar absolute pari fortior est: neq; si fortior, iam fœmininus imbecillior: neq; si fœmininus quidē hic, masculus autem alter sit, acutos morbos in masculis numeris iudicari, diuturnos in fœmininis, rationi consentaneum est. Omnia siquidem quæ de numerorum virtute nugātur, tā facile absurda esse deprehendimus, vt mihi subinde mirari subeat Pythagorā illum tam sapiētem virum numeris tantum tribuisse. Atqui nunc aduersus ipsos garrere non vacat. Nam satis est ad rem institutam, terrena Lunam immutare, & in septimanis potissimū magnas parere mutationes: post, in quaternionibus exiguas: ad hæc, crism accessione plurimum indigere: item accessiones tertio quoq; die in morbis acutis euenire: his etenim subiectis, acutos morbos in imparibus diebus magis ad iudicium tendere necessitas erit. Huius rei gratia tertius & quintus merito decernunt: non ex lunari circuitu decernendi potentiam sortiti, sed quòd tertius violenta accessione crism quarto die futuram præuertat. Et per Iouē natura dum quarto die lassā, nec quouis modo
inci

incitata conquiescit, quinto ad iudicium
cōmouetur. Nam hic verò decretorio tar-
dius venire, tertius paulò magis anticipare
in decernendo videtur: quod vicini ambo
verè decretorij accessiones susceperint.
Iam verò & nonus inter duos decretorios,
septimum & vndecimum medius, vel non
factum in septimo die iudicium, vel vnde-
cimo futurum, ipse sibi vendicat: rarius
quidem septimi, sæpe vndecimi crism as-
sumit. Etenim peculiare septimo diei iu-
dicium non ad nonum, modo pauci erro-
res commissi sint, vnquam peruenerit. Sed
hoc libris De crisi declarabimus. Vndeci-
mi propria crisis e contrario habet, nempe
& quum exactè omnia gesta sint, & vio-

† In vete- lenta noni diei accessio inuadat. Porro iu-
ri legitur dicia huiusmodi diebus propter †accessio
non σφο- nes vehementissimas] incidere, clarissimè
ἀγοράτας demonstrat, q̄ videlicet in diuturnis mor-
τῶν παρο- bis nō similiter eueniūt. Sicut enim acces-
ξυσμῶν, sionum vehementia, ita dierum quoque
sed σφο- coincidentium numerus in illis minuitur:
ἀγοράτας sic rursus accessionis vehemētia crism a-
τῶν παρο- lio quàm statò tēpore fieri cōpellit. Quare
ξυσμῶν. i. in omnibus ferè diebus peracutos mor-
vehemen- bos iudicari videre licet: quoniam vlti-
tiā acces- mus ipsorum dies decretorius est septi-
sionum. mus

mus, & ante hunc non quartus modo, sed etiam tertius, quintus, & sextus aliquando decernunt. Quin, ut dicebatur, & de primo quaesitum est an decerneret. Restat itaque tantum secundus ordine firmè decretorio elapsus. Sit autem, si vis, & primus: sed tertius, quartus, quintus, sextus, septimus, omnes decernūt: idque omnes dies in peracutis morbis post eorum principia propter accessionum vehementiam facere videntur. Igitur sextus etiam, etsi nec inter decretorios, qui circuitu constant nec impari numero ascribatur, tamen & ipse persæpe decernit. quoniam intra peracutorum terminum continetur. Vniuersi autem tales alterum duorum habent vel continuam febrem, *σύνοχον* appellant, quæ à prima constitutione eundem tenorem sine manifesta declinatione ad crismum usque, uti diximus, seruat: vel & aliam, quæ etsi manifestas habeat declinationes & accessiones, non tamen tertio quoque die manifestas tantum habet, verum in ipsorum dierum quoque mediis quemadmodum & semitertiana. Proinde prima peracutorum differentia velut una quædam est accessio. Quamobrem nihil, quantum ad accessionem pertinet, impares paribus præstabunt, quum febris singulis diebus
aqua

æqualis existat. Secunda, etsi per triduum magnas habeat accessiones. & veluti circuituum principia, tamen medius ipsorum dies tātū & ipse in peracutis morbis accessionē frequēter affert, vt etiā magnis aliorum quorundam morborum accessioni- bus nihil sit inferior. Quum igitur morbus velut ad septimū diē festinat, & secundum ipsius rationem in eodē finiturus est: mediæ verò accessionis magnitudo naturā ad crīsim ante suum tēpus venire compellat: vel si extrinsecus aliquid eueniens, ipsam irriter: sic crīsis sexto die prærumper. Atque hæc tanto peior est ea, quæ in septimo futura erat, quāto magis ipsam præuer- tit. Pessima verò crīsis secundū aliā ratio- nē sexto die accidit, quā in opere De iudi- ciis plenius enarrabimus, quippe ad illud proprie pertinet, bona malaq; iudicia di- stinguere. hic tantum de diebus decreto- riis differere statuimus. Sed quia semel de sexto die vniuersa dicere parauimus, hoc quoq; adhuc summatim adiungemus. In- uadunt quidam morbi, secundum diem primo grauiorem habentes, quartum ter- tio, & totas accessiones in diebus paribus, qui longorum morborum naturam quem admodum in commentariis De crīsi osten- demus, habent: protinus autem, vt acuti, pro

propter accessionis vehementiam finiuntur: hi etiā secūdo die interficiūt & quarto, sed sexto plurimos. Etenim in secundo die natura aliquo modo valida est: itē in quarto adhuc magis quā in sexto, sed nondū in certamen venire audet: in sexto autē accessionis vehemētia frequenter eam ad certationem prouocat. Quare alterum ē duobus sustinet: vel in ea concipit, & prius: quā quæ offendunt, excreuerit, extinguitur: vel plurimus ex eis propulsat. Reliquum verò adhuc non potest: verū imbecilla & defatigata prorsus cadit, & victa iacet. Deinde si postero tēpore aliquo pacto recreari ac refici potuerit, paulatim morbum cōcoquit. Quod si morbi reliquiae eius robore maiores sint, tandiu æger superuiuet, quā natura adhuc sufficere potest: morietur tamen postea. Iam verò de diebus coincidentibus abunde dictum est.

CAPVT IX.

CUr autem & vigesimus, & vigesimus primus, multo magis vigesimus decernit, explicabo. Primum, quoniam huiusmodi morbus diuturnus iam est, & paribus diebus accessiones fiunt: deinde quod septimana non integris septem diebus constet, veluti prius expositum est. Nouit hoc quoque Hippocrates, sic in opere
Pro

Prognostico inquit: Hæ igitur accessio-
nes per quatuor in viginti auctæ, finiuntur.
His subiungit, Verum huiusmodi supputa-
tio per integros dies nimirum fieri non po-
test: quippe quum nec annus, nec menses
ipsi integris diebus numerentur. Nam ut

† In vete
ri cod. le-
gitur me-
ior, id est
minorem.

particulam diei † maiorem] quarta adie-
ctam habet, tum mensis ad triginta dies
absoluendos vnus dimidium desiderat:
sic & septimana, sexta maximè diei parte,
ut septē integros habeat indiget. Quam-

† Mendose
legitur in
græc. im-
pressis co-
d. v. x. v. i. a. u. s.
id est, con-
trarijs. pro
in. p. a. g. r. i.
a. u. s. id est,
in. p. a. r. i.
bus, ut ha-
bet vetus
codex.

obrem tres septimanæ non vnum & vi-
ginti dies integros, sed minus fere vnus
tota dimidia parte consequuntur. Ob
quod etiam numerum huiusmodi non ma-
gis viginti, quàm vni & viginti diebus vici-
num, vtrique parti conuenire videas. Nam
quum totus lunaris circuitus septem & vi-
ginti diebus adhuc tertia vnus parte ab-
soluatur, ideoque septimana quælibet se-
ptem diebus minus sextante constet: tres
septimanæ viginti dies, & dimidium ha-
bebunt. Quoniam igitur vigesimus exa-
ctam periodum propinquam sibi vendi-
cat, tales iam morbi inueterascunt, & acces-
siones † paribus] diebus accipiunt. Quo-
rum autem accessiones in imparibus eue-
niunt, horum, & iudicia ad vigesimum pri-
mum

num delabuntur. Non solum autem Lunæ circuitus, sed menstruum etiam tempus apparitionis, virtutem quandam in nos possidet, uti prius docuimus. Hic etenim signiferi circuitus suis cuiusque rei principis maxime proprius est, & menstruale tempus quo luna conspicitur, & ambientem nos aërē immutans, omnibus ex æquo hominibus communem effectum ostendit. Demonstratum est, & hoc tempus viginti & septem dies propemodum necessario continere: ideoq; septimana eius minor adhuc prius dicta merito euadet. Siue enim à triginta tres illos coitionis dies, in quibus nihil de aëre decernitur auferre cogites, siue à vigintinouem & dimidio, reliquum tempus quo Luna manifestum de se lumen præbet, priore modo septem & viginti dies, altero vigintisex & dimidium habebit. Quoniam ergo mutationes corporibus nostris accidere diximus, quasdam proprias, quasdam communes: proprias, quæ tanquam ad propria principia spectent: communes, quæ ad communem ambientis usum, ad eundem modum utrosque Lunæ circuitus fieri contingit, & cōmunes propriis paulò breuiiores esse. Atq; sic iam ex septimanæ numero quippiam auferetur. Nam si propriæ

communis admisceatur, sitq; paulò diuturnior, ita quoque septimanam imminui, & velut in medio quodam propriæ & communis consistere necesse est. Voco autem propriam, quæ ex signiferi circuitu proficiscitur, nam is cuique nostrum virtutem affert: communem ex menstruo tempore ortam, quam supra recensui, nequaquam septem & viginti dierum esse. Nam si à menstruali tempore exacto, quod ad tringinta dies integros vnius dimidium maxime requirere dicebatur, tres coitus, dies ademeris, reliqui videlicet viginti septem minus diei dimidio erunt. Itaq; hoc tempus non menstruale totum in †septimanas diuiditur. Quare commune tempus septimanæ, quod aërem immutat, singulis proprio minus erit: quanquam & hoc virtutem habere dicebatur, ideoque nonnihil ex alterius septimanæ tempore auferre, & medium vtriusq; tempus, quod velut mixtum ex eis est, plus sexta parte septimanæ demat. Quapropter exactam vel mixturam, vel ablationem deus tantum nouit. Quantum verò humana coniectura indipisci licet, præstat circuitum earum communem medium inter vtrasque collocari. Quum ergo apparitionis manifestæ & efficacis tempus sit dies viginti

† In vete
ri greco
cod. add.
τρεῖς, id
est, tres.

gesimussextus & dimidijs, signiferi verò circuitus expleant vigintiseptem dies cum tertia vnus parte, liquet medium ipsorum fore vigesimum sextum diem, ad hæc dimidium, & tertiam maxime & duodecimam vnus diei dimidij partem. Siquidem vbi vtraque tempora coniunxeris, & dimidium acceperis, medium ipsum inuenies. At hoc tempus medium à vigintiseptem diebus duodecima maxime vnus diei parte deficit: quia si in quatuor ipsum diuidas, exactum septimanæ tempus offendes: non sexta modò diei parte, sed etiam maiore indigens. Sumatur enim ex vigintisex diebus & dimidio pars quarta, & ex vnus diei tertia, & duodecima: erit autem tempus dierum sex: dimidij quinta pars, & particulis aliis minori-[†]In vete-
bus insuper adiectis quæ sunt sexagesi-^{ri græco}
ma prima, deint̄ centesima vigesima, du-^{cod. habe-}
centesima quadragesima. Idem tempus & ^{turguß'. i.}
hoc dici possit dierum sex, & dimidij, & centesima
sextæ partis diei, & vigesimæ quartæ, & qua vigesima
dragesimæ octauæ. Abest autem huius-^{secūda. in}
modi tempus à septem diebus vnus diei græ. im-
quadrante, & si exacte computes, sexage-^{pres. hic lo}
sima parte, centesima vigesima, & ducen-^{cus aliter}
tesima quadragesima. Quæ quum ita se-^{legitur: a-}
habeant, tres septimanæ viginti diebus, & ^{lij. videāt.}

* *Græcum* sexta vnus diei parte comprehenduntur. *exēplar*, n Proinde si hunc in modum exacte ratio- id est octo nem ineamus, trium septimanarum nume- habet, sed rus paululum *viginti dies excedet, atque malè. qui his multo magis, quàm viginti & vni erit quidem er proprius. Iam sanè ostendi secundum re- rer in de- rum veritatem & Hippocratis sententiam scribendo quod nihil horū supputari potest per dies committi integros. hoc est absolute, citraque fractu- facillime ram: neque septimana, neq; quaternio, ne- potuit, que mensis neq; annus, neque aliud quid- quod n. li- uis omnium.

tera & no

CAPVT X.

ta nume- **Q** Vi iam disputationis huius subtili- ri vigesi- tati succenset, ac difficilem eam exi- mi simili. stimat, hunc nemo ipsam addiscere cogit: tudinem verū primus huius operis liber ei sufficit. quandam Quod si non laboris fugitanti- habeat dum quoque adiiciat, à tertio autem absti- ipsius n. neat. Nos siquidem hæc paucis planè, iisq; † Hoc ca- inuitò scripsisse affirmamus. Vos o dii im- put in an. mortales nouistis, vos in testimoniū voco trāslatio- hæc me amicorum quorundam precibus ne hic in vehemēter adactū, scriptis mādasse. Nam ipso initio stulti nimirum essemus, si huiusmodi ser- diuersam monem vulgo conuenire arbitremur.

ab hac sen

CAPVT XI.

tentiā ha- bere vide-

Q Voniam illi vnionem parentis ex- pertem, dualitatem numerum inau- dire

dire suavius est: & alia ratione vnitatem *tur. Græc.*
 formam esse, dualitatem materiam infini *co. impres.*
 tā: deinde trinitatē absolutā harmoniam, *fortasse*
 vel perfectum numerum & primū aut so- *sunt de*
 lidum, aut planū. Quicquid enim ipsis in *prauati.*
 buccam venerit effutiant, & Mineruā ali-
 quem numerum appellāt, alterum Dianā,
 alium Appollinem. Quemadmodum igi-
 tur hoc non ignoramus, ita dicere dedi-
 gnatur: quum nullam demonstrationem
 scientificam huiusmodi placitis adducere
 nequeamus. Et amicis frequēter ipsa re o-
 stendimus, huiusmodi frigidis sermonibus
 vtenti, siue quencunuis numerum laudare
 siue reprehendere voluerit, procliue esse.
 Nam eo stupiditatis veniunt, qui huius-
 modi nugātur, vt quum vel de septimana,
 vel de alio quouis dixerint, non contenti
 solis huiusmodi ineptiis addant Pleiadas
 septem & vtranq; Vrlam *ἑπτάσπερον*, id est,
 septistellam: etenim sic nominant. Imo &
 Thebarū *ἑπτάπύλων*, quasi dicas septipor-
 tarū meminerūt, videlicet septē portarum
 quæ sunt Thebis. At quid ad rem proposi-
 tam spectat, si Pleiades septē sint, Dionem
 laterali morbo laborantem septimo die
 de morbo iudiciū sustinuisse? Etenim aliàs
 nono, aliàs decimo die crīsim habuit. Quid
 autem similitudinis est, si septem. Nili o-

stia, Theonem pulmonis vitio agrotantem, septimo die ad crīsim peruenisse? nam aliquando quarto, interdum quinto morbi finem accepit. Verūm vt in aliis omnibus duplex vitij cuiusq; ac prauitatis natura est, excessus & defectus, ita hic quoq; nonnulli veritatem de septimana dicere conātes, prorsus auersantur: quippe qui sermonem quemlibet summo odio prosequūtur. Nonnulli in tantam nugacitatem incidūt, vt etiam ea quæ ad rem nihil pertinent, commemorent: Vtriq;, inquit, Vrsæ septem stellæ sunt. Primum sanè verum non est, sed hoc extremam eorum inscitiam coarguit. Esto iam verū, sed neq; Bootes, neque per ipsas Vrsas Draco septem stellas obtinet. Pari modo nec Corona, nec Ophiucus, nec Cancer, vel Leo, nec omnino vllum ex duodecim signis, in quibus planetæ feruntur: etsi illa terrena exornare atque etiam disponere non astronomis modo: sed etiam philosophis clarissimis in cōfesso habetur. Quamobrem nec recipiendi sunt nugatores, nec cogendi qui huiusmodi speculationem semper refugiunt.

CAPVT XII.

A Me itaque veritatem ipsam, quantū homini licet, inuentam esse puto, quam

quam quidē & Hippocrates prius cogno-
uerat, sicut & præscriptis verbis indicauit.
Vulgare autem medicorum genus præ se-
gnitie eam subticuit. Enimuero nec aliud
quippiam ab Hippocrate frustra scriptum
inuenio, nec illud, quod vlla computatio
totis diebus fieri nequit. Atq; principium
non astronomis tantum, vel naturalibus
philosophis, sed agricolis quoq; & nautis,
hominibusq; omnibus receptum assumēs:
Lunam videlicet terrestrem plagam velu-
ti principem quendam magni regis Solis,
immutare: †huius] circuitus dies decreto- †In vete-
rios sequi demonstrauimus: ad hæc coinci- ri græco
dentium dierum causas indicauimus: itē, codi. pro
cur tres septimanas ad vigesimum, non ad ταύτης le
vigesimalum primum potius Hippocrates gitur τοι-
voluerit deducere. Cæterum his demon- αύτως. i.
stratis, nullū adhuc negotiū est, quare pri- huiuscemo
mam septimanā à secūda separet, hæc autē di.
tertiæ coniungat, inuenire. Neq; enim se-
cundam primæ, crisi ad vigesimalum quartū
diem perueniente, cōiungere ratio postu-
labat: neq; tertiā à secūda remouere, quū
vigesimalus magis, quàm vigesimalus primus
iudicia excipiat. Quoniam verò inter se-
ptimanas ipsas duæ solum primæ sepa-
rantur, tertia copulatur: perspicuum est
quaterniones quoque nonnullos, neces-

fario coniungi, alios separari. Itaq; secundus ternio & primus coniungentur, quod vnius septimanæ primæ bifariam diuisæ particula vterq; sit. Tertius à secundo disiungetur, quoniam & septimana secunda à priore separata est. Tertius autem quarto copulatur, quoniam secundæ septimanæ vterq; particula est. Hic itaq; rursus quartus propter tertiam septimanam secundæ coniunctam, quinto copulabitur. Adiungetur etiam sextus quaternio quinto, in decimo septimo die: tanquam tertiæ septimanæ pars vterq; existens.

CAP. XIII.

Q Vapropter ad bonam victus rationē instituendam vtilissima est iudicii temporis prægnatio. Num verò acutum, vel diuturnum, vel alio modo morbum nominare conueniat, qui vigesimo die, verbi gratia, finiendus est, id nihil ægro præfidii affert. Potest enim quispiam ne locutus quidem, imò qui nec prorsus cogitauerit, quinam ipse vocandus sit, probum victus modum ægro instituere, modo nihil ex aliis præterierit, quæ huc conferre videntur. Iam sanè veritatem simul & utilitatem exposuit: atq; sophistarum cauillos dilue

diluere desinam, si prius ostendero, quantum plerique medici ea quæ conueniant, ignorent. Putant enim acutū vocari morbum de quo celeriter iudicium est: contrarium huius, diuturnum. At veritas non ita habet: est siquidem morbus, breui tempore comprehensus. Græci βραχυχρόνιον appellant: non tamen omnino acutus. Huic contrarius est diuturnus, vel quem Græci πολυχρόνιον nominant, vel quomodocunq; aliter quis vocare ipsum malit. Acuto alia morbi natura nullum proprium nomen sortita opposita est, idque merito euenit. Nam acuti morbi propter velocitatē periculosi, vt Archigenes describebat: vt autem Hippocrates, cū febre continua euenientis accidens necessario erit, vt celeriter ad crīsim perueniat: etenim ex motus specie acutus nuncupatur. Quiescendum verò ei celerrime, vt qui ad proprium finē properet: nam idem est celeriter moueri, ac ad terminum cōfluere. Erit iam omnino brachychronius, quasi exigui temporis dicas. Aliàs tamen atq; aliàs acutus, & exigui temporis dicetur: nam propter motus celeritatem acutus: quòd verò diu morari cum eo qui celeriter mouetur, non potest, brachychronius appellabitur. At natura alia morbi ei coniuncta est: multæ siquidē

febres diariae ex frigore quodam, vel adu-
 sione partium exteriorum, vel labore bre-
 ui, vel vigilia, vel tristitia, vel ebrietate, vel
 ira, vel id genus similibus pueniunt, paruae
 simul & breues, & periculis prorsus vacuae.
 Atque nemo has vel idiota, vel medicus,
 acutum morbum vocare consuevit. Itaque
 acutus à longi temporis morbo clare his
 ipsis distinctus est: tardus cum longo con-
 fusus est, atque non eandem motionem obti-
 net: siquidem acutus tardus, brevis longo
 oppositus est. Omnis ergo acutus planè
 exigui temporis morbus est, & omnis diu-
 rurnus necessariò tardus. Non tamen si
 brevis temporis, acutus statim est: neque si
 tardus, longi temporis. Proinde ex ta-
 li immutatione non admodum ma-
 nifesta, còplures medicos non
 appellationes tantum, sed re-
 rum quoque ipsarum di-
 gnationes confu-
 derunt, per-
 turbarunt.
 que.

*

INDEX IN TRES
LIBROS GALENI,

DE DIEBUS DE-

CRETORIIS.

* * *

A

Ccessiones, cur modo tertio
quoq; die, modo singulis die
bus eueniant, non proprium
est inuenire 138

Acutus & peracutus morbus qui dica-
tur 106

Acutus & peracutus morbus natura & mo-
tu potius quàm temporibus metien-
dus 107

Acuti ex decidentia morbi ad quadragesi-
mum diem habent terminum 108

Acutus tardo brevis longo oppositus 154

Ad quadragesimum vsque diem exquisitæ
crisis ratio habetur ab Hippocrate 45

C

Alumnia in dies criticos diluitur 12

Crisis quid 7

Crisis seu iudicij differentia 8

Crisium quæ imperfecta, quæ infida, quæ
periculosa, quæ obscura, quæ non prius
indicata, quæ ve mala appelletur & quæ
har

I N D E X.

harum contrariarum sint	10
Crisis ut quatuor sunt differentiarum, ita quatuor nominibus significantur	42
Crisim praeuenire seu prae-rumpere perniciosum & quare	136
Crisim praedicturus opera multa Hippocratis teneat oportet	46
Crises optimae fiunt ubi cocti sunt humores & quare	136

D

D ies decretorii qui septimum quive sextum imitantur	23. & 25
Disciplina artis breue requirit tempus, at inuentio longum	25
Dies in quibus potissimum fiunt crises & in quibus non fiunt	44. & 45

E

E rrores qui importune committuntur a medicis	49
Exemplum de aegro qui iudicatur	30
Exteriora peccata quae sint	51

H

H ippocrates multos dies iudicatorios si mul cogessit in primo Epidemion, quos in prognostico & in aphorismis circuncidit	14
Hippocrates in libris Epidemion experientis speculationis explorat, & non generatim sententiam suam profert ibi.	
Horam	

I N D E X.

Horam mortis prædicendi ratio 56

I

Initium morbi à quo dies decretorij
pendent, est prima febris accessio iu-
xta Hippocratem & experientiam 29

Imperfecta iudicatio quid 10

Infida iudicatio ibidem.

In quo conueniant omnes qui de diebus
iudicatoriis aliquid conscripserunt 14

L

Lunæ figuræ, quæ apparent 121

Luna quicquid operatur ex solis aspe-
ctu operatur 122

Luna cum primum occultatur primumq;
apparet, varias mutationes efficit 121

Luna & sanis & ægris dies quales futuri
sint, potest prænuntiare 129

M

Morbi qui non ante vigesimam diē
finiuntur 63

N

Natura omnino sufficit & medicus
naturæ minister est 51. & 25

Natura ordinatis utitur motibus qui à ce-
lestibus reguntur 68

O

Obscura iudicatio quid 10

Occultare veritatem iniquissimum
est 11

Peri

INDEX.

P

Periculosa iudicatio quid 10

Q

Quartus ex sua natura septimi index,
nisi quid erroris intercitat 48

S

Sextus dies regi, septimus verò tyran-
no assimilatur 19

Sexti & septimi index est quartus 23

Signa λυτηρία seu solutoria magni morbi
solutionem præcedunt 5

Signa quæ præcedunt excretiones & ab-
scessus criticos 6

Signorum vires cognoscendæ ab eo sunt
qui prælagire rectè cupit 64

Speculationes medicæ duobus instrumē-
tis inveniuntur & probantur 66

Subita morbi solutio per crisim tuta, sine
hac recidiuam prænuntiat 4

Superiorum astrorum potentia fruimur
præcipuè verò solis. 120

V

Victus ratio proba non instituitur nisi
terminus morbi prænoscat, nec
terminari bene morbus potest absque
recta victus ratione 53

FINIS.

GALENI DE
MORBIS
CATHARTICIS
LUGDVNI,
EXCVDEBAT
PHILIBERTVS
ROLLETIVS.

*

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
ART AND
ARCHAEOLOGY
OF
THE
CITY OF
BOSTON

EXCISE
PHILIP
ROBERT

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
ART AND
ARCHAEOLOGY
OF
THE
CITY OF
BOSTON

EXCISE
PHILIP
ROBERT

